

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ORTAÖĞRETİM REHBER ÖĞRETMENLERİ VE
OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKUL REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİNE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Seyhan ÖZDEMİR

Zonguldak 2025

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ORTAÖĞRETİM REHBER ÖĞRETMENLERİ VE
OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKUL REHBERLİK VE
PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİNE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Hazırlayan
Seyhan ÖZDEMİR**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ**

Zonguldak 2025

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

Seyhan ÖZDEMİR

.... /.../ 2025

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında 235282127003 numaralı Seyhan ÖZDEMİR'in hazırladığı “**Ortaöğretim Rehber Öğretmenleri ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 16/05/2025 Cuma günü saat 14:00’da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY ÇOKLUĞUYLA / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hüseyin YOLCU
Başkan

Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ
(Tez Danışmanı)
Üye

Doç.Dr. Hasan Yücel ERTEM
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... /.../ 2025

Prof. Dr. Yücel NAMAL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	: ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: Ortaöğretim Rehber Öğretmenleri ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi
Tez Yazarı	: Seyhan ÖZDEMİR
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ
Türü, Yılı	: Yüksek Lisans, 2025
Sayfa Adedi	: 125

Okullarda PDR hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesi için rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin hizmetleri algılama yaklaşımları bu hizmetlerin kalitesinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma (PDR) hizmetlerine yönelik görüşlerinin değerlendirmesini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Zonguldak ili Ereğli ilçesinde resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 6 rehber öğretmen ve 6 okul yöneticisi olmak üzere 12 katılımcı oluşturmuştur. Bu çalışmada kartopu örneklemeden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, verilerin analizinde betimsel ve içerik analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, rehber öğretmenler ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin yararlı ve etkili olduğunu düşünmelerine karşın okul PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan kaynak, bütçe ve personel yeterli bulmadıklarını düşündüklerini göstermektedir. Bununla birlikte, rehber öğretmenler ve okul yöneticilerinin çoğunun okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını tamamen karşılamadığı yönünde hem fikir oldukları, okul PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenleri arasında işbirliği olsa da bu durumun istenilen ideal boyutta olmadığı görüşünde oldukları araştırmanın ulaştığı sonuçlar arasındadır. Rehber öğretmenler ve okul yöneticilerine göre, okul PDR hizmetlerinin etkili olması için gerekli kaynağın sağlanması, öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması, okul bileşenleri arasında işbirliğinin olması ve PDR programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün artırılması gerektiği yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri, Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen, Okul Yöneticisi

ABSTRACT

Institution : ZBEU, Institute of Social Sciences, Department of Educational Administration

Thesis Title :Secondary Education Counselors and School Administrators School Guidance and Psychological Counseling Services Evaluation of Their Opinions Regarding

Thesis Author : Seyhan ÖZDEMİR

Thesis Adviser : Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ

Type, Year : MSc Thesis, 2025

Number of Pages : 125

In order for guidance counselors and school administrators to carry out counseling services in schools in a healthy manner, the perception of the services plays a determining role in the quality of these services. The purpose of this research is to evaluate the opinions of school counselors and school administrators working in secondary education institutions regarding guidance and psychological counseling services provided in schools. In the research, the case study method, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consisted of 12 participants, 6 guidance teachers and 6 school administrators working in official secondary education institutions in Ereğli district of Zonguldak province in the 2024-2025 academic year. In this study, snowball sampling was used. A semi-structured interview form was used to collect research data, and descriptive and content analysis techniques were used to analyze the data. Research findings show that although guidance teachers and school administrators think that school counseling services are useful and effective, they think that the resources, budget and personnel required for the healthy execution of school counseling services are not sufficient. However, the findings of the study include that most of the guidance counselors and school administrators agree that school counseling services do not fully meet the academic, social, emotional and psychological needs of students, and that although there is cooperation between school components in the implementation of school counseling services, this situation is not at the desired ideal level. According to counselors and school administrators, in order for school counseling services to be effective, the necessary resources should be provided, the needs of the students should be met, cooperation should be established among school components, and the role of counseling programs within the education system should be increased.

Keywords: School Guidance and Psychological Counseling Services, Psychological Counselor/Guidance Teacher, School Administrator

ÖN SÖZ

Çağdaş eğitimin amacı “bireyi kendisi için” ve “toplum için” yetiştirmektir. Yalnızca eğitim öğretim faaliyetleriyle gerçekleşmesi mümkün olmayan bu amaç için rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ihtiyaç vardır. Çağdaş eğitim sisteminde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesinde kilit rolü olan rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin önemi tartışmasızdır.

Eğitimin görevi değişen dünya koşullarına göre bireyi hazırlamak, karar verme ve problem çözme becerisi kazandırmaktır. Ayrıca beden ve ruhen sağlıklı bir şekilde yetişmesine destek olmaktır. Bireylerin bedensel, sosyal, duygusal açıdan olması gereken gelişim düzeyine ulaşabilmesi için eğitim öğretim hizmetlerine katkı sağlayacak diğer hizmetlere de eğitim sistemlerinde yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Eğitimin önemli unsurları olan öğretim ve yönetim fonksiyonlarının yanına diğer bir unsur olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eklenmiş olup, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin eğitimdeki yeri ve önemi yadsınamaz duruma gelmiştir.

Bu çalışma Zonguldak ili Ereğli ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik görüşlerinin değerlendirilerek ortaya konulması için gerçekleştirilmiştir. Elde edilen araştırma bulguları sonuçlarının uygulayıcılara ve alan çalışanlarına ışık tutması dileğiyle.

Araştırmamın verilerini toplama sürecinde desteklerini esirgemeyen ve tüm içtenlikle yardımlarını hissettiğim rehber öğretmen arkadaşlarıma ve tecrübelerini, bilgilerini tüm şeffaflığı ile paylaşan değerli okul yöneticilerine teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmam süresince araştırmamın her aşamasında desteğini, ilgisini, rehberliğini esirgemeyen, tecrübelerinden her daim yararlandığım değerli tez danışmanım Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ’ ye çok teşekkür ederim.

Tez savunma sürecinde bulunan Prof. Dr. Hüseyin YOLCU ve Doç. Dr. Hasan Yücel ERTEM'e kıymetli görüşleri ve geri bildirimleri ile katkı sağladıkları için teşekkürlerimi sunarım.

Nihai olarak eğitimimi ve kararlarımı destekleyen, her daim arkamda olup bana güç veren aileme çalışmalarım esnasında göstermiş olduğu sabır, özveri ve fedakârlıktan dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER	7
1.1. Problem Cümlesi	7
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Varsayımlar.....	8
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar.....	9
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Tanımı.....	10
2.2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Amacı	12
2.3. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin İlkeleri.....	13
2.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Önemi	14
2.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Kapsamı	15
2.5.1. Psikolojik Danışma Hizmetleri	16
2.5.2. Oryantasyon Hizmetleri	17
2.5.3. Bireyi Tanıma Hizmeti.....	17
2.5.4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti	18
2.5.5. Yöneltilme ve Yerleştirme Hizmeti	19
2.5.6. İzleme ve Değerlendirme Hizmeti	20
2.5.7. Müşavirlik(Konsültasyon) Hizmeti.....	20
2.6. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Sınıflandırılması	21
2.6.1. Hizmet Alanlarına Göre Rehberlik	21
2.6.2. Temel İşlevlerine Göre Rehberlik.....	22
2.6.3. Birey Sayısına Göre Rehberlik	25
2.6.4. Problem Alanlarına Göre Rehberlik	26
2.6.5. Öğretim Basamaklarına Göre Rehberlik.....	30
2.7. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	35
2.7.1. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Gerekeçesi ve Önemi	35
2.7.2. Ortaöğretimde Rehberliğin Amaçları ve Kapsamı.....	36
2.7.3. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Genel Özellikleri.....	37
2.8. Öğrenci Kişilik Hizmetleri	39

2.8.1. Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Amacı ve Kapsamı	40
2.8.2. Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Kapsadığı Hizmet Alanları.....	41
2.9. Okul Bileşenlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görev ve Sorumlulukları	42
2.10. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Rehberlik Anlayışı.....	47
2.11. İlgili Araştırmalar	48
2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	48
2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	56
3. YÖNTEM.....	59
3.1. Araştırmanın Yöntemi	59
3.2. Çalışma Grubu	59
3.3. Veri Toplama Aracı	60
3.4. Verilerin Toplanması	61
3.5. Verilerin Analizi	61
3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	63
4. BULGULAR	64
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular.....	64
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular	70
4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular	72
4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular.....	76
4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Bulgular.....	80
SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA	103
EKLER.....	119
Ek 1: Görüşme Formu (Okul Rehber Öğretmenleri, Okul Yöneticileri).....	119
Ek 2: Etik Kurul Onayı	121
Ek 3: Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi.....	122
Ek 4: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	123
ÖZ GEÇMİŞ.....	124

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	60
Tablo 4.1: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Etkililiği ve Yararlılığına Yönelik Görüşleri	65
Tablo 4.2: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Önerileri	67
Tablo 4.3: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülebilmesi İçin İhtiyaç Duyulan Kaynak, Personel Yeterliliği ve Eğitimine Yönelik Görüşleri	70
Tablo 4.4: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Öğrencilerin Akademik, Sosyal, Duygusal ve Psikolojik İhtiyaçlarını Karşılama/Karşılanamama Konusundaki Görüşleri ve Önerileri	73
Tablo 4.5: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülmesinde Okul Bileşenlerinin İşbirliğine Yönelik Görüşleri.....	77
Tablo 4.6: Katılımcıların Okul PDR Hizmetleri Programları ve Politikalarının Uygulanabilirliğine Yönelik Görüşleri	80

KISALTMALAR LİSTESİ

E	: Erkek
K	: Kadın
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OY	: Okul Yöneticisi
Ö.K.H	: Öğrenci Kişilik Hizmetleri
PDR	: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
RÖ	: Rehber Öğretmen

GİRİŞ

21. yüzyıl ile birlikte birçok alanda hızlı değişimlerin yaşanması sonucunda pozitif bilim ve uygulamalarında da birtakım yenilikler meydana geldiği görülmektedir. Bu değişimler ülkelerin gelişmişlik düzeylerini etkileyerek eğitim alanında da çeşitli reformlar gerçekleştirme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Toplumun en önemli yapı taşı olan insanın bu değişimlere adapte olmasını zorlaştırmıştır.

Bilim ve teknolojiadaki bu hızlı değişimler birçok alanda olduğu gibi toplumsal yaşamda da bir takım değişiklikleri zorunlu hale getirmekte buna bağlı olarak da toplumda ihtiyaç duyulan insan modeli farklılaştırmakta, bu değişim eğitimin fonksiyonu ve amaçlarını da değiştirmektedir. Gerek dünyada gerekse Türkiye'deki eğitim sistemleri incelendiğinde, ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik ve bilimsel alanda yaşanan değişimler, salt bilgiyi öğrenmeyi temel alan geleneksel yaklaşımdan çok, bireyi ön planda tutan ve birçok alanda gelişimini destekleyen çağdaş/güncel eğitim anlayışını ön plana çıkarmaktadır (MEB, 2020). Yeşilyaprak'a (2016) göre geleneksel eğitim anlayışında, bireyler salt bilgiye sahiptir sadece akademik başarıya odaklanılmaktadır ve bireylerin tüm yönleriyle gelişimleri desteklenmemektedir. Aksine güncel/çağdaş eğitim, bireylerin fiziksel, sosyal, duygusal, psikolojik olmak üzere her yönüyle hem kendisi hem de toplum için geliştirilmesini ilke edinmiştir (Yeşilyaprak, 2003, s.25). Kendini tanıyan birey ilgi ve yeteneklerinin farkında olan, kendinde var olan bu yetenekleri kullanabilen, mevcut performansını bilen, kişisel özelliklerinin ve ihtiyaçlarının ne olduğunu bilen bireydir. Bu aşamada eğitimin görevi öncelikle bireysel farklılıkları dikkate almak ve bunları her yönüyle kabul etmek olmalıdır.

Eğitim sürecinde kazanılan davranışların öncelikle bireylerin bireysel özelliklerine ve gereksinimlerine, akabinde de çağın gereksinimlerine elverişli olması önemlidir (MEB, 2020). Bundan dolayı kişinin kendini tanıması, kendi özelliklerini bilmesi eğitim programlarının planlanması noktasında öncelikli olduğu, bireylere bilgiyi kazandırmanın da ötesine geçerek sahip olduğu bu bilgiyi farklı durumlara uyarlayabilen, bilgiyi yönetebilen bireyler yetiştirmek önem kazanmaktadır. Böylece bireylerin hedeflenen bilişsel ve duyuşsal gelişim düzeyine ulaşabilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda da öğretim

hizmetlerine katkı sağlayıp destekleyecek diğer hizmetlere de eğitim sistemlerinde yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Kepçeoğlu'na (1994) göre eğitimin temel işlevi bireylerin yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesini gerçekleştirmekle beraber fiziksel ruhsal ve sosyal açıdan gelişimlerini desteklemektir. Dolayısıyla, örgün eğitim kurumları olan okullar, bu işlevin yerine getirilmesinde en önemli katkıyı sunmaktadır. Yeşilyaprak'a (2003) göre sadece eğitim öğretim faaliyetleriyle gerçekleşmesi mümkün olmayan bu amaç için rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine (PDR) ihtiyaç vardır. Özellikle öğrencilerin okul yaşantılarında eğitsel, mesleki, kişisel, sosyal alanlardaki sorunlarının çözümüne yönelik çalışmaların yapılması bir nevi zorunlu hale gelmiştir. Bundan dolayı eğitim sürecinde, bireylerin kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki alanlardaki gereksinimlerini karşılamak için PDR hizmetleri okullarda eğitim-öğretim sürecinin bir tamamlayıcısı/bütünleyicisi olarak yer almaktadır.

PDR hizmetleri eğitim öğretim sürecinde bireyin başarılı, üretken, aktif ve etkin olmasına katkı sağlamakta olup Şahin (2015), öğrencilerin eğitim öğretim hizmetleriyle giderilemeyen bazı ihtiyaçlarının, öğrenci kişilik hizmetleriyle karşılanmasına yardım etmektedir. Bireylerin tüm yönleriyle gelişimini destekleyen PDR hizmetlerinin içerisinde öğrenci kişilik hizmetleri en önemli konumdadır (Can, 2002, s.3). Bireylerin bedensel, duygusal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayan öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamında *“sosyal yardım hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler, özel eğitim ve özel yetiştirme hizmetleri ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri”* bulunmaktadır. Bireylerin bütün yönleriyle gelişmesine ortam hazırlayan öğrenci kişilik hizmetleri, çağdaş eğitim için gereksinim duyulan imkânları sağlamayı ve öğrencilerin gelişimini engelleyecek etmenleri kaldırmayı amaçlayarak öğrencilerin kişisel gelişimlerinin en üst seviyede tamamlanmasına destek sağlamayı hedeflemiştir (Özgüven, 2001; Akt: Derelioğlu, 2008, s. 11).

Karataş ve Baltacı'ya (2013) göre PDR hizmetleri bireye odaklanan ve bireye destek olmayı, ona yardım etmeyi amaç edinen etkinliklerdir. PDR hizmetleri, öğrencinin kendi özelliklerini bilmesi, öz bilince sahip olması, yeterliliklerini farkedebilmesi, sorunlarla başa çıkabilmesi, çevresine uyum sağlayabilmesi için yapılan hizmetlerdir. PDR hizmetlerinin nihai amacı, öğrencinin kendinde var olan potansiyelini keşfetmesi, her yönüyle kendini

tanınması, ilgi ve yeteneklerinin farkına varması, karar verebilme ile problem çözebilme ihtiyacını karşılaması, pozitif gelişimini devam ettirmesi, topluma fayda sağlayan sağlıklı bir birey olarak yetişmesi amacıyla sunulan profesyonel hizmet olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyaprak, 2012; Kuzgun 2000; Kepçeoğlu, 1999; Özoğlu, 1997).

PDR hizmetleri öğrencilerin eğitsel, mesleki, kişisel sosyal alandaki ihtiyaçlarının karşılanmasını temele almaktadır (Ültanır, 2000, s. 15). PDR hizmetleriyle öğrencinin kendini tanıması, ilgi ve yeteneklerinin farkına varması, ihtiyaçlarının farkında olması, kararlar alması, problemlerini çözmesi, seçenekleri değerlendirmesi ve yaşadığı çevreye uyum göstermesine yardım edilmeye çalışılır (Güven, 2006, s. 28). Yeşilyaprak'a (2015) göre okullarda sunulan PDR hizmetlerinin odak noktasını kişinin kendini gerçekleştirme oluşturmaktadır.

Okullarda sunulan PDR hizmetleri ilgili yönetmelikler çerçevesinde rehber öğretmenlerin öncülüğünde yürütülmektedir (Ünal ve Ünal, 2010, s. 12). Öğrencilerin kişisel-sosyal, eğitsel, mesleki alanlardaki ihtiyaçlarının karşılanmasında hizmet veren okul rehber öğretmenleri bu hizmetlerin yürütülmesinde geliştirici ve önleyici çalışmalarla öğrencilere, destek ve müşavirlik çalışmalarıyla öğretmen ve velilere hizmet sunmakla görevlidir (ASCA, 2013; Page, Pietrzak & Sutton, 2001; Paisley & McMahon, 2001). PDR hizmetleri kapsamında okullarda yapılan çalışmalar ile okulun misyonu, vizyonu, amaçları, kuralları, ilkeleri çevreye ve okulun tüm bileşenlerine daha iyi aktarılabilmesi için onların okula yönelik yaklaşımlarını, tutumlarını pozitif yönde geliştirecek ve okula katkı sunma isteklerini arttıracaktır. Bu noktada da PDR hizmetleri okul yönetimlerine yardımcı olacaktır (Özgüven, 2007, s. 53).

Eren (2022), tarafından yapılan çalışmada hizmetlerinin amaca uygun bir şekilde yürütülmesi ve bu hizmetlerin içselleştirilerek uygulanmasından sorumlu olan kişilerin okul yöneticileri ve rehber öğretmenler olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte, okullarda PDR hizmetlerinin yürütülmesi öncelikle okul yöneticilerinin sorumluluğundadır. Okul PDR hizmetlerini okul rehber öğretmenleri yürütmekle birlikte hizmetlerin amaca uygun biçimde yürütülmesinden hizmetlerin değerlendirilmesinde sorumluluk okul yöneticilerindedir. PDR hizmetlerinin, eğitim hizmetlerini bütünleştiren hizmetler olması, öğrencilerin kişisel, mesleki ve eğitsel rehberlik çalışmalarının okullarda

uygulanmasıyla ortaya çıkacak değerlendirmeler, okul yönetimlerinin okula uygun eğitim ya da yönetim modeli geliştirebilmelerine vesile olabilecektir. Okullarda verilen PDR hizmetlerinin beklentiyi karşılaması ve istenilen düzeyde olması yöneticilerin vereceği katkıya bağlıdır (Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014). Okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine ilişkin beklentilerinin yüksek olmasının hem öğretmenleri hem öğrencileri PDR hizmetlerinin hizmet alanına daha çok çekmekle beraber hizmetlerin, eğitim kurumlarında etkili olmasına yardımcı olabilecektir (Peker ve Kaygusuz, 2009).

Okul yöneticilerinin PDR hizmetlerini desteklemesi, önemsemesi hizmetlerin verimi, etkililiği, niteliği açısından önem arz etmekte ve hizmetler amacına uygun hale gelerek öğrencilere ulaşabilmektedir. Okul yöneticilerinin PDR hizmetlerinin önemine dair sahip olacakları bilinç bu hizmetlere yönelik faaliyetlerin nihai hedefine ulaşılmasını kolaylaştıracaktır. Ayrıca okul yöneticilerinin bu hizmetlere olan destekleri yapılan çalışmaların bir bütünlük içerisinde tam ve etkili yürütülebilmesini sağlayacaktır (Yeşilyaprak, 2015, s. 22). Zalaquett ve Chatters'e (2012) göre okul yöneticilerinin, okul rehber öğretmenlerle işbirliği içinde olmaları PDR hizmetlerinin sağlıklı ilerlemesine ve sunulmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Okullarda eğitim noktasında istenilen başarı düzeyinin sağlanabilmesi, PDR hizmetlerinin faydalı olabilmesi için okulun tüm bileşenleri arasında ortak bir görüş ve işbirliği olması gerekmektedir (Yeşilyaprak, 2016, s. 43). Okullarda yürütölen PDR hizmetleri takım çalışmasını gerektirmektedir. Başka bir deyişle, okullarda yürütölen PDR hizmetlerinin nihai amaçlarına erişmesinde en fazla rehber öğretmenlerin etkisi olsa da okulun bileşenleri olan yönetici, öğretmen ve velilerin görevlerinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Camadan & Sezgin, 2012, s. 25).

Milli Eğitim Bakanlığı okullarda yürütölecek PDR hizmetlerinin içeriğini, okul yöneticileri ve öğretmenlerin görevlerini açık bir şekilde belirlemiştir. Okul rehber öğretmeni, sınıf öğretmenleri, okul yöneticileri PDR hizmetlerine yönelik uygulamaları görevleri gereği bilmeli ortak anlayış ve işbirliği içinde çalışmalıdırlar. Bu bağlamda okullarda yürütölen PDR hizmetlerinin yerine getirilmesi noktasında okul yöneticilerinin ve diğer bileşenlerin yaklaşımları önem arz etmektedir.

MEB, Okul PDR Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020) 18.maddesinde, okul yöneticilerinin, okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili plan programın yapılmasını sağlama, fiziki şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlama, okulun bileşenleri arasında eş güdümü sağlama, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunu kurma ve bu komisyona başkanlık etme ve ihtiyaç duyulan PDR hizmetlerini sağlama olarak ifade edilmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında okul yöneticilerin okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin savunucusu, destekleyicisi ve bu hizmetlerin başarıya ulaşmasında birinci derecede sorumlu kişi olduğu görülmektedir. Değişimin kaçınılmaz olduğu günümüzde okul yöneticilerinden beklenen roller, görevler değişmekle birlikte daha karmaşık hale gelmiştir ve eğitim öğretim sürecinin işleyişindeki eksikliklerin giderilmesi için etkili, bilgili, aktif ve donanımlı liderlik vasıflarına sahip olan okul yöneticilerine ihtiyaç duyulmaktadır (Kolay & Töremen, 2003, s. 15; Akt. Gedikoğlu & Tahaoğlu, 2009, s. 277).

Özdemir ve Sezgin (2002), PDR hizmetlerine ilişkin öğretim liderliğine sahip okul yöneticilerin okulun belirlediği hedeflere ulaşmasında önemli rol aldığını ve bu bağlamda okullarda öğretim liderliğine önem verilmesinin eğitim öğretimin kalitesinin artmasına da fayda sağlayacağını belirtmektedir. Bu durumdan hareketle farklılaşan eğitim anlayışları çerçevesinde okul yöneticilerinin, bu hizmetlere yönelik yaklaşımlarının, düşüncelerinin belirlenmesi okul PDR hizmetlerinin etkililiğine destek olması bağlamında önemlidir. Çağdaş eğitim anlayışıyla birlikte PDR hizmetlerinin eğitim öğretim sürecindeki yeri ve önemi giderek artmaktadır. Okullarda PDR hizmetleri bünyesinde yürütülen çalışmalardan öncelikle öğrenciler olmak üzere okulun diğer bileşenleri olan öğretmenler, veliler ve yöneticilerin de yararlandığı görülmektedir. Bu hizmetlerin arzu edilen düzeyde sunulmasında bu nedenle rehber öğretmenlerle birlikte okul yöneticilerinin de süreçte yer almaları hizmetlerin önemini artıracaktır.

Okullarda PDR hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalar kapsamında öğrencilerin problemleri ve ihtiyaçları okul yönetimlerine bildirilme zorunluluğu ilgili yönetmeliklerle belirlenmiştir. Bununla birlikte, okul rehber öğretmenleri öğrencilerin akademik başarısızlıklarını, uyum sorunlarını ve bunlara neden olan etkenleri ortaya çıkararak, sonuçlarını okul yöneticilerine ulaştırıp

özömlenmesine katkı sağlamaktadırlar (Kuzgun, 1992, s. 188). Böylece okul yönetimleri öğrencilerin ihtiyaçlarını bilmekte ve sorunların çözümü için eyleme geçmekte ya da sorunların önlenebilmesine dair önlemler alabilmektedir.

Öte yandan, PDR hizmetleri kapsamında yürütölen çalışmalar, okul yöneticilerinin öğrencilerin beklentileri, öğrencilerin özellikleri, öğrencilerin gelişim dönemleri gibi konularda bilgilerinin güncel olmasına, dolayısıyla bakış açılarına anlamlı yönde katkı sağlayabilecektir. Okul yöneticilerinin bu anlayış ve bilgilerinin artması, eğitim öğretim sürecinde PDR hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalara daha çok yer verip önemsemeleri bakımından değerli görölmektedir. Bu anlamda PDR hizmetlerine verdikleri destek, hizmetlerin etkili ve verimli bir biçimde yürütölmesinde şüphesiz en önemli faktörlerdendir. Dolayısıyla, eğitim hizmetlerinin uygulanmasında okullardaki yetkiyi elinde bulunduran okul yöneticilerinin hem görevleri gereği hem de bir eğitimci olmaları nedeniyle, okullardaki PDR hizmetlerinin yürütölmesinde sağlayacakları katkı, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmeleri için temel bir koşuldur.

Bu tez çalışması, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin etkililiğine yönelik görüşleri ele almaktadır. Okul yöneticilerinin ve okul rehber öğretmenlerinin hizmetlerin yürütölmesinde karşılaştıkları sorunlar, okul yöneticileri ve okul rehber öğretmenlerinin hizmetlerden beklentileri, hizmetlerin daha nitelikli hale getirilebilmesi için yapılabilecek düzenlemeler okul yöneticisi ve öğretmenlerin deneyimleriyle anlaşılmaya çalışılmaktadır. Böylece, okul yöneticileri ve okul rehber öğretmenlerinin işbirliğinin eğitim yönetimi açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde araştırmanın, problem cümlesi, amacı, önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın temel problem cümlesi “Ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerine yönelik görüşleri nelerdir? ”olarak belirlenmiştir. Bu temel probleme cevap aramak için aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmıştır.

1. Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığına yönelik görüşleri nelerdir?

2. Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerindeki bütçe, kaynak ve personel yeterliliği ve eğitimi konusunda ne düşünmektedirler?

3. Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına cevap verme yeterliliği konusundaki görüşleri nelerdir?

4. Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin yürütülmesindeki işbirliğine yönelik görüşleri nelerdir?

5. Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetleri programlarının ve politikalarının uygulanabilirliğine yönelik görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okullarda yürütülen PDR hizmetlerine yönelik görüşlerini ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Okullarda PDR hizmetlerinin verimli ve başarılı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi, okuldaki bütün bileşenlerin yapılan hizmetleri benimsemesine ve katkı sağlamasına bağlıdır (Dikmen, 2023, s. 21). PDR hizmetlerinin yürütülmesinden birinci derecede sorumlu tutulan okul yöneticileri ve okul rehber öğretmenlerin görüşleri ile ilgili alanyazın incelendiğinde birçok çalışmaya (Ada,1990; Özdemir, 2008; Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008; Özkaya 2012; Karataş ve Polat, 2013, Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014; Gök, 2016; İçtüzzer 2017; Azimli ve Akacan, 2017; Işıkgöz, 2017; Öztürk, 2018; Hatunoğlu, 2021) rastlandığı görülmektedir. Bununla birlikte okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerinin birlikte ele alındığı araştırmaların (Meşeci, Özcan ve Bozdemir vd.,2007; Özdemir, 2008; Yorgun, Mert ve Köksal, 2019) sınırlı olduğu görülmektedir. Ortaöğretimde uygulanan okul PDR hizmetlerinin okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmayla alanyazına katkı sağlanabileceği beklenmektedir. Yine araştırmayla, ortaöğretim kurumlarında uygulanmakta olan okul PDR hizmetleri eğitim bileşenlerinden olan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin olumlu ve olumsuz değerlendirmeleriyle bütüncül olarak ortaya konulacak olup elde edilen verilerin gelecekteki araştırmalara ışık tutması ve okul PDR hizmetlerinin bilimsel ve eğitsel şekilde yürütülmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okullarda yürütülen PDR hizmetlerine yönelik beklentilerinin ortaya konulmasının politika yapıcılara, uygulayıcılara, öğrenci ve öğrenci velilerine de yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile sağlıklı ve güvenilir veriler elde edilmiştir.
2. Okul yöneticilerinin görüşme sorularını içten ve samimi bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.
3. Okul Rehber öğretmenlerinin görüşme sorularını samimi ve içtenlikle yanıtladıkları kabul edilmiştir.

1.5.Sınırlılıklar

Ortaöğretimde uygulanan PDR hizmetlerinin okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerinin incelendiği bu araştırmada, kimi sınırlılıklar söz konusudur.

Araştırma, 2024-2025 Eğitim Öğretim yılında Zonguldak ili Ereğli ilçesinde görev yapan ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşleriyle sınırlıdır. Yine 12 katılımcıyla sınırlanan araştırmada, katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Araştırma, araştırmacının kişisel deneyimi ve ulaşılan alanyazın ile sınırlıdır. Ayrıca, görüşülen okul yöneticilerinin hiç birinin branşının Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık olmaması başka bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

1.6. Tanımlar

Psikolojik Danışman/ Rehber Öğretmen: Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmeliğinde psikolojik danışman/rehber öğretmen, eğitim kurumu olan okullarda ve RAMlar'da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulanmasından sorumlu olan ve üniversitelerin en az lisans düzeyinde eğitim veren PDR, Psikoloji, eğitimde psikolojik hizmetler alanlarında eğitim almış personeldir.

Okul Yöneticisi: Okullarda eğitim ve öğretimin yürütülmesinden, eğitim ve öğretimin amacına ulaşması için gerekli denetimden, okul ile ilgili işleyişten ve problemlerin çözümünden sorumlu olan kişidir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri: Eğitim kurumu olan okullarda öğrencilerin eğitsel, mesleki, kişisel sosyal alandaki ihtiyaçlarının karşılanmasını temele alan hizmetlerdir (Yeşilyaprak, 2016).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi: Eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin koordine edilerek yürütüldüğü birimdir (MEB, 2020).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında PDR hizmetlerinin tanımı, amacı, ilkeleri, önemi, kapsamı, sınıflandırılması, ilgili kişilerin görevleri, öğrenci kişilik hizmetleri, yönetici ve öğretmenlerin rehberlik anlayışları, ortaöğretimde rehberlik hizmetleri, yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar hakkında kuramsal bilgiler bulunmaktadır.

2.1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Tanımı

Eğitimin en temel taşı bireydir. Tan ve Baloğlu'na (2006) göre bireyin özelliklerini, becerilerini, ilgilerini, yeteneklerini ve yaşadığı çevreyi anlaması, bireyin özgür iradesiyle sağlıklı bir şekilde davranış sergilemesi uzun bir sürecin ve etkileşimin sonucunda olmaktadır. Eğitimin nihai hedefi kişinin kendini gerçekleştirmesidir. Bu noktada kendini gerçekleştiren birey sağlıklı bir kişiliğe sahiptir. Kim olduğunu bilen, insani değerlere saygılı, geçmişten çok geleceğe bakan, duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, kendine saygı duyan, yeniliklere açık insandır (Koçer, 2005, s.12). Bu bağlamda dünya ülkeleri gibi Türkiye eğitim sisteminde de eğitim öğretim programlarında bireyin ön planda olduğu ve öğrenci kişilik hizmet alanlarına yer verildiği görülmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma; öğrencilerin okullarda akademik başarısını desteklemekle beraber mesleki ve kişisel sosyal alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hem bireysel hem de grupla yapılan planlı programlı yapılandırılmış profesyonel yardım sürecidir (MEB, 2020).

Türkiye’de uygulanan eğitim programında öğrenci kişilik hizmetleri bünyesinde PDR hizmetleri yer almaktadır. Eğitim sürecinin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası kabul edilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti kavramına yönelik alanyazında birbirinden farklı tanımlar yapılmıştır. Yeşilyaprak’a (2016) göre PDR hizmetleri okullarda eğitim - öğretimde bireylerin kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki alanlardaki ihtiyaçlarını karşılayarak eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Yüksel-Şahin’e (2018) göre bireylerin tüm yönleriyle gelişimini destekleyen PDR hizmetleri, alanında uzman kişilerce verilen profesyonel bir destek olmakla birlikte kişisel-sosyal, eğitsel, mesleki alanlardaki problemlerin çözülmesine yardım eden bir ruh sağlığı mesleğidir.

Güven'e (2009) göre okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma, öğrencinin kendi özelliklerini bilmesi, kendini tanıması, ilgi ve yeteneklerinin farkında olması, mevcut performansını geliştirmesi, sorunlarla başa çıkabilmesi ve yaşadığı çevreye adapte olması için sunulan psikolojik bir yardım sürecidir. Çetinkaya'ya (2014) göre PDR hizmetleri, kişisel-sosyal, akademik ve kariyer alanlarda öğrencilerin gereksinim duyabileceği desteği sağlamak, çeşitli gelişim ihtiyaçlarını belirlemek ve karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek ayrıca ilgi ve yetenekleri kapsamında var olan performansı ortaya çıkararak kendini gerçekleştirme ve tanımlarına yardımcı olma süreci olarak tanımlanmaktadır. Özoğlu (2007) ise bu süreç öğrencilere kendi ilgi ve yeteneklerini anlayıp farkına varmalarına, mevcut performanslarını geliştirip harekete geçirmelerine yardımcı olurken aynı zamanda karar verme becerileri de kazandırma olarak tanımlar.

Baymur (1971) ve Kantarcıoğlu (1974), tarafından yapılan araştırmada PDR hizmetinin, öğrenciye öğüt vermek anlamına gelmediği, aksine öğrencinin kendisini tanıyarak, yaşadığı toplumun şartlarını önemseyerek, kararlar almasına yardımcı olmaktadır şeklinde açıklanmaktadır. Glanz'a (1974) göre PDR hizmeti, bireye yaşadığı toplum içinde demokratik kararlar alması, görev ve sorumluluğunu bilmesi için yardımcı olacak deneyimler sağlama programıdır. Binbaşioğlu'na (1989) göre PDR hizmetleri; tüm yönleriyle bireylerin gelişimine katkı sağlama işidir. Bununla birlikte, bu hizmetler kişinin kendini tanıması ve gerçekçi kararlar alması noktasında bireye sağlanan planlı ve profesyonel bir yardım sürecidir (Kuzgun, 2014, s. 11). Yine Özoğlu (2007), PDR hizmetini bireyin bedensel, sosyal, duygusal gelişimine destek olmak şeklinde ifade etmektedir MEB'e (2020) göre PDR hizmetleri, bireyin kendini ve çevresindeki imkânları tanıması, daha iyi yaşam seçimleri yapması, problemleri çözebilmesi, potansiyelini keşfedebilmesi, sağlıklı kararlar alabilmesi için sağlanan profesyonel yardım süreci olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu bu yardım, bireyin var olan fırsatların farkına vararak kendisi için en iyi seçimleri yapabilmesini sağlama olarak açıklanır.

Tanımlardan hareketle PDR hizmetleri, bireyin kendisini tanıma, keşfetme, karar verme becerisi gibi duygusal (psikolojik) özelliklerin yanında, çevresinin farkına varma gibi toplumsal özellikleri ve potansiyelini geliştirme gibi desteklerle çok yönlü bir süreci ifade etmektedir.

2.2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Amacı

Eğitim öğretim sürecinde PDR hizmetleri öğrencilerin bütün alanlarda gelişimine ve içinde bulunduğu ortama uyum sağlamasına yardımcı olmaya yöneliktir. Eğitim kurumlarında PDR hizmetleri yürütülürken varılmak istenen asıl amaç bireyin kendini gerçekleştirmesidir (MEB, 2020).

Jung'a göre her bireyin kendini gerçekleştirme amacı vardır. Jung, kendini gerçekleştirme kavramını uzun ve zorlu bir sürecin aşılması olarak tanımlar ve bireyin kendini tanımasının kendini gerçekleştirme için gerekli olduğunu ifade eder. PDR hizmetlerinin amacı bireylerin kendini gerçekleştirmesidir (Derelioğlu, 2008; Kaya, 2007; Kepçeoğlu, 1999). Maslow'a (1970) göre ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan kendini gerçekleştirme kavramı bireylerin doğuştan gelen mevcut potansiyellerini ortaya çıkarma şeklinde ifade edilmektedir. Bu basamakta bireyin potansiyelini ortaya çıkarması ve en mükemmel şekilde kullanabilmesi önemsenmektedir. Dolayısıyla bu durum belli bir zaman diliminde olan bir şey değil kişinin yaşamı boyunca devam eden uzun bir süreçtir.

Bireylerin nihai amaç olan kendini gerçekleştirme durumuna erişmesinde PDR hizmetlerinin; bireyin kendini tanımasına, doğru kararlar almasına, seçimler yapmasına, problemlerini çözebilmesine ilgi ve yeteneklerinin farkına varmasına, bu yeteneklerini kullanabilmesine, çevresine dengeli ve sağlıklı uyum sağlayabilmesine destek olmak gibi alt amaçları bulunmaktadır (Çetinkaya, 2009, s. 11). Bireyin kendini gerçekleştirme uzun soluklu bir süreç sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bireye sunulan PDR hizmetleri kendini gerçekleştirme sürecine ne kadar hizmet ederse amacına da o doğrultuda ulaşmaktadır. Öğrencilere sunulan PDR hizmetlerinin ortak amacı; öğrencilerin eğitim öğretim ortamlarında her yönüyle gelişimlerini desteklemek başarılı, sağlıklı ve mutlu olabilmeleri için ihtiyaç duyulan desteği sağlamaktır (Kaya 2007; Kuzgun 2006; Bakırcıoğlu 2003; Corey 1982; Dickmeyer & Caldwell 1970).

Bakırcıoğlu'na (2000) göre rehberlik ve psikolojik danışma; öğrencinin fiziksel, zihinsel ve sosyal yeteneklerini geliştirmesine, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun bir meslek edinmesine ve toplum içerisinde sağlıklı ilişkiler kurabilen bir kişi olmasına destek sağlayıp yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle hem rehberlik ve

psikolojik danışmanın hem de eğitimin ulaşmaya çalıştığı son amacın bireyin gelişimi olduğu belirtilmektedir.

MEB (2020), PDR Hizmetleri Yönetmeliği hizmetlerin amacını açıkça ortaya koymaktadır. Söz konusu yönetmelikte rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacı “*Türk Millî Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; kendini tanıyan, kendine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemeyi amaçlar*” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2020, s. 2).

2.3. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin İlkeleri

PDR hizmetlerinin okullarda etkili bir şekilde yürütülebilmesi ve hizmetlerin başarıya ulaşabilmesi için belirli ilkelere bağlı kalınması önem arz etmektedir. Altıntaş’a (2021) göre örgün eğitimin bütün kademelerinde öğrencilerin ihtiyacı olan yardımlar farklılık göstermesine karşılık PDR hizmetlerinin yürütülmesinde esas olan ilkeler aynıdır. Okullarda yürütülen PDR hizmetlerinden istenilen düzeyde sonuç alınmak isteniyorsa hizmetlerin yürütülmesinde esas olan bu ilkelere uyulma zorunluluğu vardır. Hizmetlerin sunulmasında istenilen verimliliğe ve başarıya ulaşılabilmesi için okuldaki tüm paydaşların bu alandaki ilkeleri bilmesi ve uygulaması gereklidir (Yeşilyaprak, 2010, s. 19). Kuzgun’a (2014) göre PDR hizmetleri sistematik ve profesyonel bir biçimde sunulmakla birlikte bilimsel ilkelere dayanan bir hizmettir. Bu ilkeler hizmetlerin yürütülmesi noktasında dikkate alınması gereken esasları ifade etmektedir. Bu noktada PDR hizmetlerinin ilkeleri ilgili yönetmeliğe göre açıkça ortaya konmaktadır. Söz konusu yönetmelikte PDR hizmetlerinin ilkeleri (MEB, 2020, s. 2) :

- a) “Planlı, programlı, bilimsel esaslara dayalı olarak sunulan profesyonel bir hizmettir.
- b) Eğitim sürecinin bütünlüğü içerisinde öğretim sürecini destekleyecek nitelikte sunulur.
- c) Öğrencinin bütüncül gelişimine hizmet eder.
- ç) Tüm öğrencileri kapsayacak şekilde gelişimsel ve önleyici yaklaşımı esas alır.

d) Öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçları ile okulun imkânları ve çevre koşulları doğrultusunda planlanır, uygulanır ve değerlendirilir.

e) Öğrencinin gelişimini desteklemek amacıyla tüm paydaşlar tarafından ortak bir anlayış ve iş birliği içerisinde hesap verebilir bir yaklaşımla yürütülür.

f) Bakanlıkça hazırlanan etik yönerge doğrultusunda yürütülür.”

şeklinde ifade edilmektedir.

PDR hizmetlerinin bu temel ilkeler çerçevesinde sağlıklı, başarılı ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için öğrencinin merkezde olduğu çağdaş bir eğitimin uygulanması gerekmektedir. Özgüven ve arkadaşları (2002), tarafından yapılan çalışmada bu çağdaş eğitim anlayışına göre öğrencilerin etkileşimde bulunduğu tüm kişilerin (*okul rehber öğretmenlerin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, velilerin*) ortak bir anlayış ve işbirliği içinde olması öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimi açısından önemli olduğu belirtilmektedir.

2.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Önemi

Bireylerin tüm yönleriyle gelişimine ortam hazırlayan öğrenci kişilik hizmetleri çağdaş eğitim için ihtiyaç duyulan olanakları sağlamayı hedeflemiştir. Dolayısıyla eğitim öğretim hizmetleriyle giderilemeyen bazı ihtiyaçlar öğrenci kişilik hizmetleriyle giderilmeye çalışılmıştır. Bundan dolayı çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu anlamda Özkaya (2012), tarafından yapılan çalışmada, çağdaş eğitimin, öğrencilerin gelişiminin gerçekleşmesini çok yönlü amaçladığı ifade edilmektedir.

Değişim ve yeniliklerin yaşandığı son yıllarda eğitim bilimleri alanında yapılan çalışmalar okullarda PDR hizmetlerinin önemine vurgu yapmaktadır (Yılmaz & Üre, 2004, s.29). Kepçeoğlu' na (1999) göre çağdaş eğitim sisteminde bireyin yalnızca zihinsel gelişimine odaklanılmaz. Öğrenciyi tüm yönleriyle destekleyerek bir bütün olarak ele alır. Bu nedenle eğitim öğretim sürecine bireylerin tüm alanlardaki gelişimini karşılamak için PDR hizmetleri dâhil edilmiştir. Ayrıca eğitim sürecinde bireyin sağlıklı ve başarılı olmasını sağlayan PDR hizmetleri bireyin sosyal ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasına da destek olduğunu belirtmektedir.

Yeşilyaprak (2003), tarafından bireylerin salt bilgiye sahip olduğu ve sadece akademik başarıya odaklanıldığı geleneksel eğitim anlayışı iki boyutlu olan öğretim ve yönetim hizmetlerinden oluşmakta olduğu ifade edilmektedir.

Birinci boyut olan ğretim hizmetlerinin amacı öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmaktır. İkinci boyut olan yönetim hizmetlerinin amacı eğitim ğretim ortamını yönetmektir. MEB'e (2020) göre değişim ve gelişmeler eğitim yapısını etkileyerek geleneksel eğitimin önemli unsurları olan ğretim ve yönetim işlevlerinin yanına üçüncü bir işlev olan PDR hizmetlerinin ilave edilmesini zorunlu kılmıştır.

Paskal'a (2001) göre eğitim ğretim ortamları olan okullarda öğrencilerin sağlıklı bir kişilik gelişimine sahip olabilmesi sadece ğretim programlarıyla olabilecek bir durum değildir. Eğitim kurumu olan okullar öğrencilerden başarı beklerken daha öncelikli öneme sahip olan bütün sorunlarıyla ilgilenebilmelidir. Yeşilyaprak'a (2012) göre bundan dolayı öğrencilerin birtakım öğrenme zorluklarını halledebilmeleri, sorun çözme becerilerini öğrenmeleri ve tüm alanlarda gelişim gereksinimlerinin giderilmesi amacıyla PDR hizmetlerine eğitim ğretim sürecinde ihtiyaç duyulmaktadır.

Yeşilyaprak'a (2012) göre çağdaş eğitim anlayışıyla birlikte artık bireylere bilgiyi kazandırmanın da ötesine geçilerek sahip olduğu bilgiyi kullanabilen ve yönetebilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Böylece ğretim ve yönetim hizmetlerine katkı sağlayacak başka hizmetlerinde eğitim ğretim sürecinde yer verilmesinin önemini vurgulayarak üçüncü bir unsur olan PDR hizmetlerini, eğitim ğretim işlevlerinin yanına eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Böylece bu hizmetlerin yeri ve önemi ön plana çıktığı görülmektedir.

2.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Kapsamı

PDR hizmetleri ilgili yönetmelik doğrultusunda her okulun ihtiyaçları gözönüne alınarak planlı bir şekilde yürütölür (MEB, 2020). Eğitim bileşenleri olan okul yöneticisi, ğretmen, ğrenci, veli ve çevrenin okullarda yürütölün bu hizmetlerin önemini ve işlevini anlaması, hizmetlerin etkili ve verimli olması noktasında önem arz etmektedir. Ayrıca PDR hizmetlerinden sağlıklı ve başarılı bir sonuç alınması için okul rehber öğretmenlerin eğitim bileşenleriyle işbirliği içinde çalışması gerekir (Akın, 2007, s. 33).

Eğitim kurumlarında sunulan PDR hizmetlerinin bütünlük içinde olmasına rağmen uygulama şekli bakımından farklılıklar oluştuğu görülmektedir. Bu hizmetler farklı uygulamalar altında değerlendirilmektedir (Kepçeoğlu, 1994, s. 55). Yeşilyaprak'a (2003) göre okullarda yürütölün PDR hizmetlerinin bazılarının

doğrudan öğrencilerle ilgili olduğu görülmekle birlikte bazılarının ise doğrudan öğrencilerle ilgili olmadığı ifade edilmektedir. Ayrıca eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak görülen PDR hizmetlerinin kapsamı doğrultusunda sunulan hizmet alanlarının çeşitli başlıklar altında uygulanmakta olduğu görülmektedir.

2.5.1. Psikolojik Danışma Hizmetleri

Psikolojik danışma, bireylerin kendilerini bilmeleri ile birlikte güçlü ve zayıf yönlerini öğrenerek yaşadıkları problemlere etkili çözümler bulmak için yüz yüze iletişim yoluyla gerçekleşen profesyonel bir destek hizmetidir. Glosoff ve Koprowicz (1990), tarafından danışmanlık, alanda eğitim almış bilgi sahibi bir uzmanın desteğe ihtiyacı olan birine, güven ilkesine dayanarak yardım etmesi süreci olarak ifade edilmektedir.

Eğitim kurumları olan okullarda psikolojik danışma hizmeti önemli bir konuma sahiptir. Eğitsel, akademik, sosyal, duygusal sorunlar ile ailevi sorunlar psikolojik danışma hizmetlerinin kapsamında bulunan sorun alanlarını oluşturmaktadır. Psikolojik danışmanların sergilemesi gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Bunlar; içten, dürüst ve sabırlı olması, yardımcı olmayı sevip benimsemesi, pozitif bakış açısına sahip olması olarak sıralanabilir (Tuzcuoğlu,2009, .s. 213).

Psikolojik danışma bireysel psikolojik danışma ve grupla psikolojik danışma olmak üzere iki şekilde yapılabilir (Hackney & Cormier, 2008, s.3). *Bireysel psikolojik danışma*; 8-12 oturumdan oluşan ve sonucunda bireyin kendini tanıması, sorunlarını çözebilmesi, kararlar alabilmesi, uyum sağlayabilmesi, sağlıklı iletişim kurabilmesi için en az haftada bir defa yapılan ve ortalama 50 dk süren profesyonel yardım sürecidir. *Grupla psikolojik danışma*; 8-12 üyeden oluşan ve diğer üyelerin tecrübelerinden yararlanmalarına fırsat veren, kendileri için farkındalık kazanmalarına destek olan, farklı problemlerin aşılması ve bireysel gelişimi sağlamayı amaçlayan psikolojik danışma hizmetidir.

Kepçeoğlu'na (2010) göre psikolojik danışma hizmetlerinin verimli ve etkili olması noktasında dikkate alınması gereken bir takım ilkeler söz konusudur. Bu ilkeleri “yüz yüze karşılıklı psikolojik ilişki mecburidir, yarar sağlanacağı düşünülen düşünüldüğü bütün konularda yardım verilebilir, psikolojik ilişkinin saygı güven samimiyet ve gönüllülük esasına dayanması gerektiği, danışanı hasta

değil normal kabul edilmesi ve ona göre davranılması gerektiği ve yargılama yapmadan danışman ile danışan arasında kurulan psikolojik danışma ilişkisi özel ve gizli bir ilişkidir.” şeklinde ifade etmektedir.

2.5.2. Oryantasyon Hizmetleri

Yılmaz’a (2014) göre oryantasyon hizmetleri eğitim öğretim yılı başında okula yeni başlayan ve dönem ortasında okula nakil gelen öğrencilerin eğitim öğretim ortamına daha kısa sürede hızlı uyum sağlamalarını gerçekleştirmek için yapılan çalışmalardır. Her tür kademedeki ve okul türünde geçerli olmak üzere okulu ve çevresini, okulun olanaklarını iyi tanıyan öğrencilerin daha iyi bir gelişim gösterdikleri gözlenmiştir. Oryantasyon hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalardan gerektiği gibi faydalanan her bir öğrenci, uyum sorunu yaşamayacağı gibi okulda verilen hizmetlerden nasıl yararlanacağı konusunda yeterli ve gerekli bilgilere sahip olacaktır (Keskin, 2022, s.37).

Oryantasyon hizmetlerinin amacı öğrencilerin okula, çevreye, arkadaşlarına uyumunu kolaylaştırmaktır. Çam (2003), tarafından yapılan çalışmada; oryantasyon hizmetleri *“okulu ve çevreyi tanımak, okulun tarihçesi, kuralları, uygulanan eğitim programları, sosyal ve kültürel etkinlikler ve okul rehberlik servisi hakkında bilgi edinmek”* şeklinde tanımlanmaktadır. Oryantasyon çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen bu hizmetlerde başta okul yöneticileri olmak üzere okulun diğer bileşenleri de görev almaktadır (Kepçeoğlu, 1994, s. 118). Oryantasyon hizmetleri genellikle okulun açıldığı ilk hafta olarak planlanmasına rağmen tüm eğitim öğretim yılı boyunca devam etmektedir. Bu nedenle bütün eğitim kurumlarında oryantasyon çalışmalarına önem verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır (Çam, 2010, s.55).

2.5.3. Bireyi Tanıma Hizmeti

Bireyi tanıma hizmeti; bireyin kendini bilmesi, kendini tanıması, olumlu ve olumsuz yönlerini bilip kabul etmesine yardımcı olmaktır (Çivicioğlu, 2016, s. 39). Okullarda yürütülen PDR hizmetleriyle öğrencilerin, kişisel-sosyal, mesleki ve eğitsel alanlarda gelişimine yardımcı olunmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin yetenekleri, ilgileri, hedefleri, akademik başarıları, güçlü yönleri, sosyoekonomik durumu, aile yapısı, olumlu ve olumsuz özellikleri konusunda detaylı bilgiye

sahip olunması önceliklidir. İşte bu noktada bireyi tanıma hizmetinin önemi dikkat çekmektedir (Çivicioğlu, 2016, s. 39).

Bireyi tanıma hizmetleri, eğitim kurumlarındaki tüm öğrencilere uygulanmakta ve bireysel farklılıklar göz önüne alınarak birtakım veriler toplanmaktadır. Bu veriler sadece PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak için değil aynı zamanda öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne alarak eğitim öğretim faaliyetlerini planlamada sınıf öğretmenlerine de rehberlik etmesi açısından fayda sağlayacaktır (Tan, 1986, s. 127).

Eğitim kurumlarında öğrencilerin gelişimini desteklemek için sunulan bireyi tanıma hizmetleri kapsamında toplanan verileri elde etmek için birtakım yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Selçuk (2002), veri toplamada kullanılan bu teknik ve yöntemleri testler (*yetenek, başarı, kişilik, ilgi envanteri ve tutum testleri*) ve test dışı teknikler (*gözlem, dereceleme ölçeği, anekdot kayıtları, oyun ve etkinlik teknikleri, otobiyografi, sosyometri ve kimdir bu?*) şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

2.5.4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti

Teknolojik gelişmelerin yaşandığı günümüzde öğrencilerin gerekli olan bilgiye dijital erişim üzerinden daha kolay ulaşabilmesi bilgi güvenliği sorununu ortaya çıkardığı bilinmektedir. İşte bu noktada güvenilir doğru bilgiye ulaşmak adına rehberlik ve psikolojik danışma servislerine önemli görevler yüklenmektedir. Bu anlamda bilgi toplama ve yayma hizmetlerinin amacı öğrencilerin eğitsel ve mesleki gelişimlerini destekleyecek doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmalarını sağlamaktır (Çivicioğlu, 2016, s. 49).

Yeşilyaprak'a (2016) göre bilgi toplama ve yayma hizmeti eğitim öğretim sürecinde öğrencinin gereksinim duyacağı her çeşit bilgiyi toplayıp onun faydalanmasına sunmak için yapılan çalışmalardır. Özellikle bu hizmetler eğitsel mesleki ve kişisel sosyal alanlardaki ihtiyaçlarını karşılama ve kendilerini geliştirme noktasında önemlidir. Eğitim öğretim yaşantıları boyunca çeşitli bilgiye ihtiyaç duyan öğrencilere rehberlik servisi tarafından verilen üst öğretim kurumları, meslekler, üniversiteler, merkezi sınav bilgilendirmeleri, kültürel ve

eğitsel etkinlikler bilgi toplama ve yayma hizmeti kapsamında yapılan çalışmalardır (Kemertaş & Otrar, 2004, s. 118).

Bilgi toplama ve yayma hizmeti kapsamında öğrencilerin gereksinim duyduğu bilgilerin rehberlik ve psikolojik danışma servisleri tarafından toplanıp öğrencilere çeşitli yöntem ve teknikler aracılığıyla anlatılması yeterli olmamaktadır. Doğru ve sağlıklı karar verme noktasında detaylı araştırma yapmanın yararlı olduğu ve doğru objektif verilere nerelerden erişilebileceği bilgisinin de bilgi toplama ve yayma hizmeti kapsamında öğrencilere aktarılması gerekmektedir (Bakırcıoğlu, 1994, s. 236).

2.5.5. Yönelme ve Yerleştirme Hizmeti

Yönelme ve yerleştirme hizmetleri öğrencilerin sahip oldukları yeteneklerine, ilgilerine ve seviyelerine göre makul olan alan ve dallara, sosyal kulüplere, mesleklere, programlara, derslere, sosyal ve kültürel etkinliklere yönlendirilmesi için sunulan hizmetleri kapsamaktadır. Öğrencilerin kendi özelliklerine uygun bir eğitim kurumuna, mesleğe, işe ve kariyere yönelmesiyle birlikte bu konumlara yerleşmesi için sağlanabilecek destek hizmetleridir. Baymur'a (1971) göre bu hizmetler öğrencilerin uyum sağlama sürecini olumlu yönde desteklemektedir.

Yönelme ve yerleştirme hizmetleri, okul öncesi dönemden başlayarak yükseköğretimden mezun olana kadar devam etmektedir. Kasım'a (1999) göre bu hizmetler; öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli akademik programlara, üst eğitim kurumlarına, iş ve mesleklere yönlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin ilgi yetenek ve eğitim ihtiyaçlarının küçük yaşlarda belirlenmesi ileride kendini gerçekleştiren ve topluma fayda sağlayan bireyler olması bakımından önemlidir.

Bu anlamda yönelme ve yerleştirme hizmetleri öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini gözönünde bulundurarak bir eğitim programını seçmeyi ve bu programdaki başarısını sağlamayı, bir işe yerleştirilmesini hedeflemektedir (İlgar, 2010, s. 285;Yaycı, 2010, s. 73). MEB'e (2020) göre yönelme ve yerleştirme hizmetleriyle gerçekleştirilmek istenen hedefler; öğrencileri eğitsel ve mesleki açıdan bireysel farklılıklarına göre program, dal seçmeye, bir üst kademeye yönlendirmeye ve meslek seçimine yardımcı olmak, hem okumak hemde çalışmak

zorunda olan öğrencilere destek olmak amacıyla çevredeki çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak olarak ifade edilmektedir. Bu hedefler okul bileşenlerini oluşturan yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerin ortak anlayış ve işbirliği içerisinde çalışmaları ile gerçekleşmektedir.

2.5.6. İzleme ve Değerlendirme Hizmeti

PDR hizmetleri kapsamında yürütülen çalışmalardan bir diğeri de izleme ve değerlendirme hizmetleridir. Yönelme ve yerleştirme hizmetlerinden beklenen geri dönütlerin önemini izleme ve değerlendirme hizmeti oluşturmaktadır. Baymur (1971), tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin hangi üst eğitim kurumuna devam ettiği, hangi mesleği icra ettiği, kariyer hayatında ne derece başarılı olduğunun kayıt altına alınması şeklinde belirtilmektedir. İzleme ve değerlendirme hizmeti *“Bu hizmet psikolojik danışma desteği alan öğrencilerde istenilen değişikliği gerçekleştirmiş midir? Hizmetler öğrencilere ne derecede fayda sağlamıştır? Mezun olan öğrenciler ne yapıyor? Yönelme ve yerleştirme hizmetlerinin sonucu ne olmuştur?”* gibi sorulara cevap arama ve değerlendirme hizmetidir.

2.5.7. Müşavirlik(Konsültasyon) Hizmeti

Türkiye’deki eğitim kurumlarında PDR anlayışı ve uygulamalarının çok eskiye dayanan bir geçmişi olmadığından okullarda müşavirlik hizmetlerine duyulan gereksinim daha çoktur (Üre & Yılmaz, 1997, s. 99). Müşavirlik konsültasyon hizmeti; eğitim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenlerinin okulun bileşenleri olan yönetici ve öğretmenlerin ortak bir rehberlik anlayışı kazanmaları için onların bilgilerini ve yeteneklerini arttırmalarına yardımcı olmasıdır. Bu hizmet doğrudan öğrenciye yönelik değildir fakat yapılan hizmetlerin niteliğini ve verimini etkilemektedir (Yeşilyaprak, 2003, s. 14).

Müşavirlik (konsültasyon) hizmetlerinin amacı; okul yöneticileri ve öğretmenler arasında oluşan ortak rehberlik anlayışının yapılacak çalışmalarda temel alınmasını ve bütün fırsatların bu anlayışa yarar bir şekilde kullanılmasını sağlamaktır (Tatlıhoğlu, 1999, s. 48). Okullarda karşılaşılan bir takım problemlerin çözümü noktasında ilgili kişilerin bir araya gelerek bilgi paylaşımında bulunması hizmetlerin etkililiği ve kalitesi açısından önemlidir. Okullarda yöneticilere ve öğretmenlere yönelik olarak yapılacak müşavirlik

hizmetlerinde uzman kişinin etkin olması aynı zamanda bu hizmetler için gereken mesleki donanım, bilgiye ve yeterliliğe sahip olması beklenir (Karaca & İkiz, 2010, s. 32). Okul rehber öğretmenlerin bilgisini, becerisini, tecrübesini okulun bileşenlerine aktarması, PDR hizmetlerinin yürütülmesi noktasında yönetim ile işbirliği yapması, velilere aile eğitimleri vermesi, öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel sosyal alanlardaki gelişimini desteklemek amacıyla veli ve öğretmen seminerleri vermesi müşavirlik hizmetlerine örnek teşkil etmektedir.

2.6. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Sınıflandırılması

Öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında bulunan PDR hizmetleri; hizmet alanlarına, temel işlevlerine, birey sayısına, problem alanlarına ve öğretim basamaklarına göre beş basamakta sınıflandırılmaktadır.

2.6.1. Hizmet Alanlarına Göre Rehberlik

PDR hizmetleri çalışmalarına daha çok eğitim kurumlarında rastlanılmakta olup diğer alanlarda da süreklilik kazanıp yaygınlaştığı görülmektedir. Böylelikle PDR hizmetlerinin gelişimi farklı hizmet sektörlerinden faydalanmayı da mümkün kılmaktadır. Yurtal (2020), tarafından yapılan çalışmada hizmet alanlarına göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri *eğitim, sağlık, sosyal yardım ve endüstri alanlarında* olmak üzere dört alanda sınıflandırıldığı görülmektedir.

Eğitim Alanında Rehberlik: PDR hizmetleri okullarda öğrencilerde kendini bilme, ilgi ve yeteneklerini keşfetme, sorun çözme, akıl yürütme ve çevre ile iletişime geçme becerileri kazandırmakta önemli görülmekte olup eğitimin temel taşları arasında olduğu kabul edilmektedir (Can, 2003, s. 28). Yine Özabacı (2010), tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimini desteklediği ve eğitsel açıdan öneminden bahsedilmektedir.

Sağlık Alanında Rehberlik: Ruh sağlığının korunması, geliştirilmesi, toplum düzeninin devamı için ruhsal sorunların en az düzeye indirgenmesi için sağlık kurum ve kuruluşları ile yürütülen sağlık alanındaki rehberlik çalışmaları ile bireylerin hastalanmadan önceki sağlıklarını koruyucu bilgiler edinmeleri, hastalandıktan sonra da hangi sağlık kuruluşuna başvurmaları konusunda hizmet vermektedir (Can, 2003, s. 29).

Sosyal Yardım Alanında Rehberlik: Türkiye’deki huzur evlerinde, çocuk esirgeme kurumlarında, kızılâyet derneklerinde, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumlarında bireylerin gereksinimlerinin karşılanması ve giderilmesi noktasında sunulan rehberlik hizmetleridir (Can, 2003, s. 30).

Endüstri Alanında Rehberlik: Çalışan işçilerin yaşamlarıyla ilgili stresin en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve çeşitli sanayi ve iş sektörlerinde gerekli personelin yetiştirilmesi, iş verimliliğinin ve kalitesinin artırılması için sunulan rehberlik hizmetleridir (Özabacı, 2010, s.61).

2.6.2. Temel İşlevlerine Göre Rehberlik

Can’a (2002) göre PDR hizmetlerinin nihai amacı bireyin kendini gerçekleştirilmesi ve tüm yönleriyle gelişiminin sağlanmasıdır. Bu amaca ulaşabilmek için PDR hizmetlerinin birbirinden farklı birtakım işlevleri bulunmaktadır. İşlevlerin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi hizmetlerin amacına ulaşmasında önem arz etmektedir. İlgili alanyazın doğrultusunda PDR hizmetlerinin temel işlevlerinin altı başlık altında sınıflandırıldığı görülmektedir (Özoğlu, 2007; Baloğlu ve Tan 2006; Tan, 2000).

Uyum Sağlayıcı Rehberlik: PDR hizmetlerinde öğrencilerin hem okula hem de yaşadığı çevreye uyum sağlamalarını kolaylaştırmak için yapılan oryantasyon çalışmaları adı altında uygulanarak uyum sorunlarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir (Can, 2003, s. 41). Halmatov’a (2014) göre uyumsuzluk ile ilgili yaşanan sorunların iyileştirilmesinde PDR hizmetleri önemli bir konumda olup, bireylerin toplum içerisinde birbirleri arasındaki ilişkilerde uyum sağlama ve sosyal olma en çok gereksinimleri olan kişisel özellikler olduğu ifade edilmektedir. Okul rehber öğretmenleri öğrencilerin okula daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olmak için farklı bireyi tanıma tekniklerinden yararlanmaktadırlar (Uz Baş, 2009, s. 91). Aydın’a (2012) göre eğitim kurumu olan okullarda öğrencilerin yaşadığı uyum problemlerini en aza indirme noktasında okul rehber öğretmenler tarafından bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle ilkököl 1.sınıfa, ortaoköl 5.sınıfa, lise 9.sınıfa başlayan öğrencilerin okula ilişkin bilgilendirilmesi, uyumu kolaylaştıran becerilerin kazandırılması, akademik ve mesleki gelişimin desteklenmesi, koruyucu ve destekleyici eğitim

ortamının oluşturulması olarak belirlenen çalışmalarla uyum problemleri ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Yöneltici Rehberlik: Yöneltici rehberlik hizmetlerindeki temel işlevi; bireyleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda sağlıklı ve başarılı bir yaşam sürdürülebilmesi, mutlu olması, bireysel özelliklerine uygun eğitim kurumu, meslek, ders, alan ve kariyer seçimi olarak ifade etmektedir (Dilekmen, 2010, s. 43). Yine Halmatov'a (2014) göre öğrencilerin kariyer planlamaları açısından kendi bireysel özelliklerine uygun bir mesleğe yönelme gibi konularda yöneltici rehberlik hizmetlerine gereksinim vardır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda doğru kararlar ve doğru meslek seçiminin bireyin gelecek yaşantısını etkilediği, doğru yapılmayan yönlendirme hizmetlerinin öğrencilerin hayatlarını olumsuz etkileyeceği belirtilmektedir.

Ayarlayıcı Rehberlik: Temel işlevlerine göre PDR hizmetlerinin bir diğer önemli konusu ayarlayıcı rehberliktir. Aydın (2012), tarafından yapılan çalışmada; ayarlayıcı rehberlik hizmetleri eğitim öğretim etkinliklerinin hazırlanmasında program yapıcılara ve eğitim planlayıcılarına destek olmayı amaçlamaktadır Halmatov'a (2014) göre, eğitim planlayıcılarına ve öğretim programlarına yön veren ayarlayıcı rehberlik; öğrencilerin bireysel farklılıklarını, değerlerini, geleceğe yönelik beklentilerini, çevre ile olan etkileşimini, ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak hizmetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve beklenen amaca ulaşılmasına yardımcı olmaktadır. Okul rehber öğretmenleri bu programların uygulanmasında, programlarda yer alan eksiklikler konusunda program yapıcılara yardım etme noktasında önemli kilit noktaya sahiptirler.

Gelişimsel Rehberlik: Gelişimsel rehberliğin eğitimde yaşanan hızlı değişimler sonucunda son yıllarda daha fazla önem kazanmaya başladığı ve eğitim kurumu olan okullarda uygulandığı görülmektedir (Uz Bag, 2009, s. 93). Aydın'a (2012) göre gelişimsel yaklaşım, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında bireylerin dönemsel olmak üzere gelişim görevlerini temele alır. Yılmaz ve Üre'ye (2004) göre gelişimsel rehberlik; gelişimsel sorunlar yaşayan öğrencilerin bu sorunlarla baş edebilme yeteneği kazanmasında destek sağlamaktadır. Yine Can (2003), tarafından yapılan çalışmada her gelişim dönemi bir sonraki gelişim döneminin başarılı ve sağlıklı bir şekilde yaşanmasını

etkilemesi bakımından önemli olduğu ve okulda uygulanan rehberlik programlarının bu açıdan dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Özabacı'ya (2010) göre sağlıklı kişilik yapısına sahip bireyler hem kendisi hem de çevresiyle barışık bireyler olarak yetişmektedir. Okullarda yürütölen PDR hizmetleri öğrencilerin gelişim dönemleri dikkate alınarak uygulanmaktadır. Gelişimsel rehberlik anlayışının ortaya çıkmasıyla geliştirici rehberlik işlevi önemli hale gelmektedir. Böylelikle bir gelişim dönemini sağlıklı ve başarılı bir şekilde tamamlayan bireylerin bir sonraki gelişim döneminde de olumlu yönde etkileneceği söylenebilir.

Önleyici Rehberlik: Okullarda herhangi bir kriz durumu yaşanmadan ve öğrenci üzerinde oluşabilecek olumsuz sonuçlar ortaya çıkmadan uygulanan rehberlik hizmetleridir. Halmatov'a (2014) göre temel yaşam becerilerini kazanmalarını sağlamak için uygulanan önleyici rehberlik hizmetlerinin amacı öğrencilerin gelişim dönemleri ve yaşadığı çevre şartları nedeniyle karşılaşılabileceği risk durumlarına yönelik güçlendirmek ve oluşabilecek sorunlara karşı önlem almaktır. Dolayısıyla eğitim kurumlarında olumsuzlukların ortaya çıkmadan önlenbilmesi, sağlıklı bir ortamın oluşturulması için yapılacak faaliyetler rehberliğin önleyici işlevini oluşturmaktadır. Böylelikle önleme çalışmalarının amaca hizmet etmesi noktasında okul bileşenlerinin ortak anlayış ve işbirliği içinde olması çalışmaların sonuçları açısından önemlidir (Dilekmen, 2010, s. 43).

Tamamlayıcı Rehberlik: Aydın'a (2012) göre rehberlik hizmetlerinin eğitimin ayrılmaz bir parçası olması sonucunda etkili bir öğrenme sürecinin gerçekleşmesi adına ortaya konan çalışmalar rehberliğin tamamlayıcı işlevini oluşturmaktadır. Böylece eğitim öğretim sürecinde sunulan öğretim etkinlikleri rehberlik hizmetleriyle beraber desteklendiğinde hedeflenen başarıya, niteliğe ve verime ulaşacaktır. Yılmaz ve Üre' ye (2004) göre okullarda yürütölen rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin gelişimlerini bir bütün olarak desteklemesi verilecek hizmetlerin amaca yönelik olmasını sağlamaktadır. Okullarda eğitim öğretim faaliyetleri adı altında haftalık rehberlik ders saati uygulamalarının bulunması PDR hizmetlerinin tamamlayıcı işlevini oluşturmaktadır.

2.6.3. Birey Sayısına Göre Rehberlik

PDR hizmetlerinde, bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmak fikri temele alındığında bireysellik ön plana çıkmaktadır. PDR hizmetleri birey sayısı bağlamında bireysel rehberlik ve grup rehberliği; psikolojik danışma ise bireysel psikolojik danışma ve grupla psikolojik danışma olarak ayrılmaktadır (Özabacı, 2010, s. 45). Özoğlu'na (2007) göre PDR hizmetleri bireysel rehberlik ve grup rehberliği olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Okullarda sunulan PDR hizmetleri bireysel ve grup şeklinde de sunulsa hizmetlerin sahip olduğu ilkelerin aynı olduğu görülmektedir.

Ottar (2009), tarafından yapılan çalışmada bireysel rehberlik kişilere doğrudan sunulan hizmetlerdir. Bireyin sağlıklı gelişiminin desteklenmesi, sosyalleşmesi, sorunlarıyla başa çıkabilmesi, doğru kararlar verebilmesi, tercihlerde bulunabilmesi amacıyla sunulan hizmetler bireysel rehberlik hizmeti kapsamında yapılmaktadır. Bireysel psikolojik danışma ise bireyin kişilik gelişiminin desteklenmesi noktasında haftada en az bir defa olmak üzere ortalama 50 dk süren 8-12 arası oturumdan oluşan profesyonel bir yardım sürecidir. Danışanla danışman arasında bir ilişki durumu söz konusu olduğu, problemlerin derinlemesine incelendiği, bireyin öğrendiklerini sosyal hayata aktarabilme yeteneği kazandığı PDR hizmeti olarak tanımlanmaktadır (Koç, 2010, s. 57).

Grupla rehberlik uygulaması, sunulan rehberlik hizmetlerinin grupla birlikte yapılmasına yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Daha çok bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgilerin aktarılması durumu vardır. Özellikle yapılan çalışmalar kapsamında daha çok kişiye daha kısa zamanda ulaşılmayı sağlamaktadır. Grup rehberliği çalışmaları ortalama 20-25 öğrenci grubu ile yürütülmektedir. Öğrencileri farklı konularda bilgilendirmek, çeşitli etkinliklere yönlendirmek, gereksinim duydukları konularda bilgi paylaşımında bulunmak, grubun problemlerinin çözümü noktasında yardımcı olmak gibi bazı amaçları bulunmaktadır (Özabacı, 2010, s. 46).

Grupla psikolojik danışma ise; bireylerin kişisel gelişiminin sağlanması birtakım sorunların üstesinden gelinmesi noktasında diğer üyelerin tecrübelerinden faydalanmalarına imkân tanıyan psikolojik danışma hizmetidir. Hizmetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için ortalama 6-8 kişiden oluşan

gruplar uygundur. Grupla psikolojik danışmada gönüllülük ilkesi esastır. Üyeler birbirleri arasında yardım alıp vermeyi öğrenirler. Çünkü üye sayısı kadar çözüm yolu bulunmaktadır. Grup lideri ile grup üyeleri arasında etkileşim söz konusudur. Çoğunlukla problemlerin derinine inmek mümkün değildir (Kepçeoğlu, 1999, s. 204).

2.6.4. Problem Alanlarına Göre Rehberlik

Tan’a (2000) göre, PDR hizmetleri problem alanlarına göre eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal olmak üzere üç aşamada sınıflandırılmaktadır.

Eğitsel Rehberlik: eğitim hayat boyu devam eden süreçten oluşmaktadır. Bu süreçte öğrencilerin tüm yönleriyle gelişiminin sağlanması, öğrencilerin anlamlı öğrenmeyi başarılı ve sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmeleri eğitim-öğretimin temel hedefini oluşturmaktadır. Bu hedef ışığında eğitim öğretim ortamını oluşturan okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servisinden beklenen hizmetlerin başında eğitsel rehberlik gelmektedir. Yeşilyaprak’a (2013) göre öğrencinin “*öğrenmesi ve başarılı olması*” üzerine odaklanılan eğitim sürecinde PDR hizmetlerinden beklenen en önemli fonksiyon “*öğrenmeyi kolaylaştırmak ve başarıyı arttırmak*” konuları eğitsel rehberlik kapsamına girmektedir. Şahin’e (2015) göre okul başarısını artırma, verimli ders çalışma teknikleri, okula ve çevreye uyum, alan dal seçimi, üst öğrenime geçiş sınavları, sınav kaygısı, öz disiplin geliştirme, zaman yönetimi, öğrenme stilleri, motivasyon, çevredeki eğitim olanakları, hedef belirleme, okul kuralları, yönetmelikler konularında yapılan çalışmalar eğitsel rehberlik kapsamındadır.

MEB’e (2001) göre öğrenmeyi kolaylaştırıp başarıyı artırma noktasında en uygun öğrenme ortamını oluşturmaya yönelik yapılan hizmetler olan eğitsel rehberlikte öğrenciye belli yeterlilikleri kazandırmak, karşılaştığı zorlukları gidermek ve yardım etmek esastır. Okullarda her bir öğrenciye ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimine ve özelliklerine uygun programlara yönelmesi için ihtiyaç duydukları hizmetler verilmektedir.

PDR hizmetleri yönetmeliğinin 7. maddesinde bu hizmetler: “*Öğrencileri okuldaki faaliyetlere, etkinliklere, alan ve dallara, farklı durumlara alıştırma ve yönlendirme, öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenim*

kurumlarına yönlendirme, öğrencilerin öğrenme isteklerini destekleme ve arttırıcı çalışmalar yapma, öğrencilerin öğrenme ve çalışma becerilerinin gelişimine destek olmak” olarak ifade edilmektedir (MEB, 2001, s. 3). Çamdibi’ye (2000) göre okullarda öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde başarılı olmalarını sağlamak için yapılan eğitsel rehberliğin esas amacı, “Okulda öğrencilerin iyi bir öğrenim uyumu sağlamasına ve eğitsel gelişimine yardım etmektir.” Bu anlamda okullarda öğrencilere yönelik yapılan verimli ders çalışma, motivasyon, sınav kaygısı, alan dal tanıtımları, öğrenme güçlüğü, ders çalışma programı hazırlama, oryantasyon gibi çalışmaların eğitsel rehberlik kapsamında olduğu belirtilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle eğitsel rehberliğin çalışma konusu ve eğitsel rehberlik hizmetlerinin tanımına ilişkin farklı ifadeler olduğu görülmektedir. Kuzgun’a (2002) göre eğitsel rehberlik uygun eğitim alanını seçme noktasında bireylere yapılan yardımlardır. Bakırcıoğlu’na (2005) göre eğitsel rehberlik bireylerin kendilerini geliştirmesinde sunulan sürekli yardım sürecidir. Yeşilyaprak’a (2004) göre eğitsel rehberlik çözüm sağlayıcı özelliği ile bireyin hayatında ortaya çıkan zorlukların giderilmesi olarak tanımlanmaktadır. Tan’a (2000) göre eğitimin her kademesinde ihtiyaç duyulan eğitsel rehberlik planlı programlı bir şekilde bütün öğrencilere yönelik olarak sunulmalıdır.

Mesleki Rehberlik: Mesleki rehberlik, bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendi özelliklerine uygun olan mesleğe yönelmesi ile birlikte yöneldiği meslekte başarılı ve mutlu olmasının sağlanması için sunulan rehberlik hizmetidir. Eğitim süreci içinde okullarda öğrencilere yönelik yapılan meslek tanıtımları, meslek seçmenin önemi, iş yaşamına yönelik beceriler, mesleki hedef belirleme, mesleklerin incelenmesi, kariyer gelişimi konulardaki çalışmalar mesleki rehberlik hizmetleri kapsamında yer almaktadır (Eryetiş, 2016, s. 4).

MEB (2001) tarafından yayınlanmış olan PDR hizmetleri yönetmeliğinin 8. maddesi gereği mesleki rehberlik: “Eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.” şeklinde ifade edilmektedir. Yine ilgili yönetmelik doğrultusunda bu hizmetlerde aşağıdaki hususlar temel alınmıştır (MEB, 2001, s. 3):

- “Hizmetler bir süreç olarak ele alınır, okul öncesi eğitim ve ilköğretimin başlaması ile birlikte bu hizmetler verilir.
- Hizmetlerde öğrencinin içinde bulunduğu gelişim dönemi ve bireysel özellikleri dikkate alınır.
- Öğrenciye ve velisine; öğrencinin özellikleri, iş dünyası, meslekler ve bunları edinme yollarına ilişkin güncel bilgiler sistemli olarak aktarılır.
- Öğrenci, bir meslek alanı veya mesleği seçme baskısı altında bırakılmaz.”

Meslek seçimi her ne kadar gençlik döneminde yoğunlaşan bir konu olsa da öğrencilere yönelik verilen bu hizmetler okul öncesi eğitim kademesinden başlayarak öğrencilerin tüm eğitim öğretim hayatı boyunca devam eder (Güvenç, 2001, s.10). Bireyin hayatı boyunca vermiş olduğu önemli kararlardan biri olan meslek seçiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi önemlidir. Toplumsal kalkınmada insan gücü önemli bir yere sahiptir. Özellikle günümüzde sanayileşmiş, gelişme yolunda olan ülkelerde iş dünyası meslekleri çeşitlenmiş ve karmaşık hale gelmiştir. Bundan dolayı ailelerinde meslek seçimi konusunda çocuklarına yardımcı olmaları zorlaşmıştır. Bunun sonucu mesleki rehberlik hizmetlerine olan gereksinim daha da artmıştır (Özgüven, 2000, s. 145). Özgüven (2007), tarafından yapılan çalışmada mesleki rehberliğin amaçları aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

- “Bireylere, mesleklerin gerektirdiği koşullar, nitelikleri, çalışma koşulları, sağladığı imkânlar hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak
- Bireyin kendi gizli güçlerini, yeteneklerini keşfetmelerine ve bu doğrultuda uygun olan mesleğin özelliklerini ilişkilendirmelerine yardımcı olmak
- Bireylerin meslekler hakkında farklı kaynaklardan bilgi sahibi olmalarına ve meslekleri karşılaştırılmalı olarak görebilmesine destek olmak
- Bireylerin meslek seçiminde karşılaşılabileceği sorunlarla ilgili alanda uzman kişilere başvurması noktasında güven aşılacak
- Mesleğine ve çalışmaya karşı olumlu bir tutum geliştirmesine destek olmak
- Çalışma hayatında işlevsel bir grup üyesi olması noktasında destek olmak
- Bilişsel, fiziksel, ekonomik bakımdan yetersiz olmalarında iş yaşamına uyum sağlamaları noktasında bireylere yardım etmek.”

Üre’ye (2014) göre Türkiye’de temel eğitim sonrasında gencin bilinçli ve özgür bir şekilde karar vermesi ilkesine dayandırılan meslek seçimi gelişim problemleriyle karşılaşan gençler için kolay bir süreç değildir. Okullarda yaşanan akademik problemler, rekabetçi sistem ve meydana gelen hızlı teknolojik

gelişmeler yüzünden gençlerin yeni gelişmelere ayak uydurmakta güçlük çekmesi mesleklere uyum sağlamalarında da ciddi sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bundan dolayı gençlerin sağlıklı bir biçimde seçim yapabilmesinde okullarda sunulan PDR hizmetlerinden faydalanılması önemlidir.

Kişisel-Sosyal Rehberlik: MEB (2001), tarafından yayınlanmış olan PDR hizmetleri yönetmeliğinin 9. maddesi gereği kişisel rehberlik: “*Öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimini desteklemek, duygusal sorunlarında yardımcı olmak üzere gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.*” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2001, s. 3). Ilgar’a (2005) göre okullarda eğitim öğretim sürecinde bireylerin kişisel-sosyal gelişim gereksinimlerini giderebilmek ve bireysel gelişimlerine destek sağlamak için yürütülen rehberlik hizmetlerine “*kişisel-sosyal rehberlik*” denilmektedir.

Eğitim öğretim sürecinde yapılan: “*özgüven geliştirme, iletişim becerilerini geliştirme, kimlik kazanma ve gelişimi, öfke kontrolü, ailesel problemler, çatışma çözümü, atılganlık eğitimi, bağımlılık, akran zorbalığı, psikolojik sağlamlık, ihmal ve istismar*” konularında yapılan çalışmalar kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri kapsamındadır (Uz Baş 2009, s. 89). Okullarda kişisel-sosyal rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulması öğrencilerin kişilik gelişimini olumlu etkileyerek hayattan doyum almalarını sağlayacak ve bunun sonucu olarak bireylerin ruh sağlığı olumlu yönde etkilenecektir. Bütün eğitim kademelerinde her daim öğrencilerin kişisel-sosyal rehberlik hizmetlerine ihtiyaçları olacaktır. Bundan dolayı okullarda psikolojik hizmet alanlarına daha çok önem verilmelidir (Özbay, 2010, s.118).

Kişisel-sosyal rehberlik hizmetlerindeki temel amaç; kişinin kendini bilmesine, anlamasına, kabul etmesine destek olmaktır. Bu bağlamda kişisel-sosyal rehberlik bireylerin kendini bilmesi, olumlu ve olumsuz yönlerini kabul etmesi, özgüven duygusuna sahip kişilerarası ilişkilerde dengeli, sosyal yönden uyumlu bir kişi olarak yetişmesine yönelik hizmetleri kapsamaktadır (Yeşilyaprak, 2013, s. 97).

Özbay’a (2008) göre bu hizmetler sürekli bir gelişim içinde olan bireyin değişik gelişim dönemlerindeki misyonlarını başarılı ve sağlıklı bir şekilde tamamlamasına imkân tanımaktadır. Kişisel sosyal rehberlik bireylerin psikolojik sağlamlıklarını, sosyal olarak daha uyumlu olmasını amaç edinmiştir (Özbay,

2010, s. 118). Kişilerin içinde bulunduğu çevreye uyum sağlamaları, sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurabilmeleri ve sorunlarına çözüm üretebilmeleri amacıyla gerçekleştirilecek yardımlar kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri kapsamına girmektedir.

Kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri içinde yer alan sosyal beceri eğitimi bireyin diğer bireylerle bir arada olabilme ve yaşayabilme becerisidir. Dolayısıyla kişisel rehberlik hizmetlerinin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Özbay (2003), tarafından sosyal beceriler: *“iletişim kurma, empati kurma, bilgi alışverişi, kendini sunma, sosyal rahatlık, sadakat, gruplararası performans gösterme, hem kendine hem de başkalarına güvenme, işbirliği içinde olma, arkadaşlık kurma, yakın ilişki geliştirebilme.”* olarak ifade edilmektedir. Erken yaşlardan itibaren çocukların sosyal becerilerini desteklemek, sorunlarıyla başa çıkmaya yönelik çalışmalar yapmak, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmek kişisel ve sosyal rehberlik hizmetlerinin içinde bulunmaktadır (Uz Baş, 2009, s. 9).

Kişisel rehberlik hizmetleri okullarda sadece öğrenciye yönelik hizmetler değildir. Okulun diğer bileşenleri olan öğretmen ve velilere yönelikte yapılmaktadır. Gerektiğinde bu bileşenler kişisel sorunlar noktasında okulun rehber öğretmeninden destek alabilmektedir. Gybers ve Henderson’a (1997) göre öğrencilerin bireysel sorunlarını çözebilmeleri, doğru ve sağlıklı kararlar almaları, kendini ve içinde bulunduğu dünyayı gerçekçi bir perspektif ile değerlendirmeleri ve karşılaştıkları sorunların üstesinden gelerek hayata adapte olmalarına destek olmak kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri bünyesinde rehber öğretmenlerin görev ve sorumluluğundadır.

2.6.5. Öğretim Basamaklarına Göre Rehberlik

PDR hizmetleri eğitim kademelerine göre okul öncesinden başlayarak ve üniversite eğitimine kadar devam etmektedir. PDR hizmetlerinin amaç ve ilkeleri bütün öğretim kademelerinde aynı olsa da uygulama aşamasında kullanılan yöntem ve tekniklerde değişiklik göstermektedir (Dilekmen, 2010, s. 33). Okulların yapısı, işlevi, amacı, öğrencilerin gelişim dönemleri, ihtiyaçları, farklı olduğu için sunulan PDR hizmetleri de farklılık göstermektedir. Can (2002), öğretim basamaklarına göre rehberlik hizmetlerini *“Okul öncesinde rehberlik,*

ilkokulda rehberlik, ortaöğretimde rehberlik, yükseköğretimde rehberlik” olmak üzere dört grup adı altında ifade etmiştir.

Okulöncesinde Rehberlik Hizmetleri: Okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim yaşına gelmemiş çocukların duygusal, sosyal, zihinsel ve bedensel olmak üzere tüm alanlardaki gelişimini desteleyen ve çocukları ilkokula hazırlayan bir eğitim kademesidir. MEB 14 Ağustos 2020 tarihli 31213 sayılı PDR hizmetleri yönetmeliğinin 7. maddesinin a bendinde: “*Okul öncesi dönemde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; çocuğun kendini tanıması, sosyalleşmesi, özgüven geliştirmesi, sınırlarını keşfetmesi, okula uyum sağlaması, okula ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesi, yetenek ve ilgi alanları hakkında farkındalık kazanması amacıyla yürütülür.*” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2020, s. 3).

Gelişimin sürekli ve ileriye doğru olması nedeniyle okulöncesi dönemde rehberlik programlarında çocukların okul hayatına uyum sağlamaları, ilkokula hazırlanmaları, sosyal becerileri kazanmaları, tutum ve davranışlarının olumlu olması, meslekler hakkında bilgi sahibi olmaları, sağlıklı yaşam becerilerini kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Programı, 2012). Yine Yeşilyaprak (2005), tarafından yapılan çalışmada okulöncesi dönemde sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin temel amacı; çocuğun bütünsel gelişimini desteklemek, kendini tanıyarak benlik kavramını oluşturmaları, sorun çözme becerilerini geliştirmesi, okula karşı olumlu duygular beslemesi, sosyalleşme ve uyum sağlaması olarak belirtilmektedir.

Külahoğlu’na (2001) göre bu dönem çocuğun kendini tanıma, özgüvenini destekleme, sosyalleşmeyi sağlama, hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar, çocuğun kendini tanıma, ortama uyum sağlama, güven duyma, oyun oynama, özgürlüğünü karşılama ihtiyaçlarının giderilmesi bakımından önemli görülmektedir. Çocuğun kendini tanımaya ve bağımsızlığını kazanmaya başladığı bu dönemde çocukların ihtiyaç duydukları zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal becerileri kazanması uygun öğrenme ortamlarının sağlanmasıyla mümkündür. Çobanoğlu ve Adagideli’ye (2018) göre okulöncesi eğitimde bireysel farklılıkların göz önüne alınarak kullanılan yöntem ve teknikler sayesinde üstün yetenekli, öğrenme güçlüğü yaşayan, kültürel ve dilsel farklılığı olan çocuklar aynı öğrenme ortamlarında öğrenmelerini gerçekleştirebilmektedirler.

Yine Tagay (2018), tarafından yapılan çalışmada bireysel farklılıkların dikkate alınarak gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin çocuğa gelişimsel açıdan anlamlı yönde katkı sağladığı belirtilmektedir.

PDR hizmetlerinin önemini benimseyen okulöncesi öğretmenleri, öğrencilerinin tüm yönleriyle sağlıklı bir şekilde gelişmeleri, gizil güçlerini ortaya çıkarabilmeleri, okul ortamında uyum sağlamaları için güvenilir ve bağımsız bir hava oluşturmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda çocukların sağlıklı gelişimi için fiziki ve sosyal ortamların uygun bir şekilde ayarlanması gerekmektedir. Çünkü bu ortamlarda çocuklar kendini tanıyarak hayatının her alanında kullanacağı becerileri ve toplumsal yaşam kurallarını öğrenmektedirler. Dolayısıyla bu ortamlar çocukların bağımsız hareket edebilme, bedenini kullanma, merakını giderme, beklentilerini ifade etme gibi gereksinimlerini karşılamaktadır. İşte bu noktada da rehberlik hizmetlerinin işlevi bu gereksinimleri karşılamaya yöneliktir (Yeşilyaprak, 2013, s.40).

İlkokulda Rehberlik Hizmetleri: Öğrencilerin bütün yönlerden gelişimlerinin desteklenmesi noktasında rehberlik hizmetleri bakımından ilkökul dönemi kritik dönem olarak görülmektedir. MEB 14 Ağustos 2020 tarihli 31213 sayılı PDR hizmetleri yönetmeliğinin 7. maddesinin b bendinde: “*İlkokul kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; öğrencinin okula uyum sağlaması, eğitim ortamlarına ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesi, öğrenmeyi öğrenme ve öğrendiklerini aktarmaya yönelik bilişsel beceriler kazanması, kendini tanıması, özgüven geliştirmesi, duyguları tanıma ve ifade etme, arkadaş edinme, problem çözme gibi becerileri kazanması amacıyla yürütülür.*” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2020, s. 3).

İlkokul döneminde sunulan rehberlik hizmetleri daha çok okula uyum, çevreyi tanıma, sosyalleşme, arkadaş ilişkileri, öğrenciyi tanıma, ait olma, iletişim becerilerini geliştirme, meslekleri tanıma, sorumluluk ve hedef bilinci oluşturma, planlı olma, zamanı iyi kullanma faaliyetleri olarak kendini göstermektedir. Bu faaliyetlerin okul veli işbirliğinde yapılması öğrencilerin gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi noktasında fayda sağlayacaktır (Özabacı, 2010 s.63).

İlkokul döneminde PDR hizmetleri, ilkökul programının temel hedefleri ile öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak yürütülmektedir. Hamamcı ve Türk’e (2018) göre ilkökul döneminde yapılan eğitsel tanılama işlemi sayesinde üstün yetenekli veya özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin belirlenerek, ilgili

kurumlara yönlendirilmesi ve gerekli gelişimsel desteği alabilmesi bakımından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri önemli görülmektedir.

Ortaokulda Rehberlik Hizmetleri: Ortaokul döneminde sunulan rehberlik hizmetleri öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda sosyal kulüplere, eğitici kollara ve seçmeli derslere yönelmesine yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Bu dönemdeki rehberlik hizmetleri ile öğrenciler olumlu ve olumsuz yönlerini tanıyacak, kendi yaşının özelliklerini kavrayacak ve çevresine daha kolay uyum sağlayacaktır. Rehberlik hizmetleri ortaokuldaki öğrencilerin gelişim görevlerini yerine getirmeleri, mutlu, üreten, sağlıklı birey olmaları ve çocukluk çağından gençlik çağına uyumlu bir şekilde geçmelerine destek olmaktadır (Özabacı, 2010, s. 68). 14 Ağustos 2020 tarihli 31213 sayılı PDR hizmetleri yönetmeliğinin 7. maddesinin c bendinde: “*Ortaokul kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; öğrencinin arkadaşlık ilişkisi kurma ve geliştirme, karar verme, sorumluluk alma ve çatışma çözme gibi yaşam becerileri kazanması, ergenlik dönemindeki değişimlere uyum sağlama, kendine uygun öğrenme yöntemleri doğrultusunda çalışma becerileri geliştirmesi, ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri ile güçlü ve zayıf yönlerini fark ederek kariyer hedefleri doğrultusunda üst öğrenim kurumlarına yönelmesi amacıyla yürütülür.*” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2020, s. 3).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ortaokullarda rehberlik dersi, 8.sınıfta haftada bir saat olmakla birlikte; kendini tanıma hedefi; güvenli ve sağlıklı yaşam kişisel rehberlik, eğitim yaşamı eğitsel rehberlik ve kariyer planlama ve meslekleri tanıma şeklinde mesleki rehberlik hizmetleri ile ilişkilendirilmektedir (MEB, Rehberlik ve Kariyer planlama Dersi Programı, 2014, s.2-3).

Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetleri: Ergenlik yıllarını içine alan ortaöğretim dönemi öğrencilerin davranışlarının değişkenlik gösterdiği, bir kimlik arayışı içinde olduğu dönemdir. 14 Ağustos 2020 tarihli 31213 sayılı PDR hizmetleri yönetmeliğinin 7. maddesinin ç bendinde: “*Ortaöğretimde PDR hizmetleri; öğrencinin bireysel özelliklerini değerlendirip sağlıklı bir kimlik oluşturma, ergenlik dönemindeki değişimlere uyum sağlama, değerlerini fark etmesi ve kendi değerleri ile toplumsal değerler arasında bağ kurabilmesi, verimli, sistemli ve planlı çalışma alışkanlığı kazanması, kariyer hedefleri doğrultusunda üst*

öğrenim, meslek ve iş alanlarına yönelmesi amacıyla yürütülür.” şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2020, s. 3).

Coy ve Sears’e (2014) göre orta öğretimde yapılan rehberlik hizmetlerinin amacı; bireyin güçlü ve zayıf yönlerini farkedebilme, kendini bilme ve tanıma, duygularını ifade etme, sorun çözme becerisi geliştirme, farklılıklara saygı duyabilme ve karar verme becerisi olarak ifade edilmektedir. Yine bu dönemde bireyde görülen fiziksel, duygusal ve zihinsel değişimler ve meslek seçimi kaygısı ile baş etme becerisi geliştirmesi bakımından orta öğretimde yapılan rehberlik çalışmalarına eğitim ortamlarında ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (Yeşilyaprak, 2013 s.53). Orta öğretimde başlayan meslek seçimi bireyin geleceğine yön verme, eğitim hayatının devamlılığı için rehberlik hizmetleri uygulamalarına ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Koç, 2010, s.60).

Yükseköğretimde Rehberlik Hizmetleri: Yükseköğretim kurumlarında rehberlik hizmetleri daha çok öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında verilmektedir. Beslenme, barınma, sosyal faaliyetlerden faydalanma, sosyal ve ekonomik yardım, bütçeyi yönetebilme, sağlığını koruma, mesleğine ve geleceğine hazırlanma gibi konularda daha çok rehberlik hizmetleri sunulmaktadır.

Yükseköğretimde rehberlik hizmetleri diğer öğretim kademelerine göre farklılık göstermektedir. Yükseköğretimin amacı, yapısı, işlevi farklı olduğu için sunulacak rehberlik hizmetleri de farklılaşmaktadır. Ergenlik döneminin tamamlanıp yetişkinliğe adım atılan yükseköğretimde, bireyler uyum bozan davranışlarla baş etme, çevreye uyum sağlama ve akademik kariyer kapsamında birtakım sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu anlamda bireyin bu sorunlarla mücadele edebilmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi noktasında sunulan PDR hizmetleri yükseköğretimde önemli bir konumda bulunmaktadır (Türküm, 2007, s. 208).

Yükseköğretimdeki bireyler diğer kademedeki bireylere göre daha fazla yetişkin rolüne uygun davranma becerisine sahiptirler. Bu dönemde bireylerin yaşadıkları bir takım zorlukları ortadan kaldırmak için yükseköğretim kurumlarında rehberlik hizmetleri ve öğrenci kişilik hizmetlerine yönelik çeşitli birimler oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu birimler problem çözme, barınma, kayıt, sağlık, spor, beslenme, başarı, uyum gibi çeşitli konularda öğrencilere hizmet vererek bireylerin mesleğe, geleceğe ve yetişkinliğe hazırlanmalarına destek olmaktadır (Özabacı, 2010, s. 70).

2.7. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Eğitim sistemi öğrencinin gelişim ve gereksinimlerine göre; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. Bu kademeler içerisinde ortaöğretim, 15-18 yaş aralığını kapsayan ve öğrenciyi yükseköğretime hazırlayarak meslek edinmesini sağlayan eğitim kademesidir. Ortaöğretim dönemi, bireyin mesleki hedef belirlediği ve yükseköğretime hazırlandığı eğitim kademesidir.

Bu dönemde bireyin hedeflerine ulaşabilmesi, öz disiplin ve denetim geliştirebilmesi, geleceğe hazırlanabilmesi ve geleceğe ilişkin önemli kararlar alabilmesi bakımından PDR hizmetleri önemli bir konuma sahiptir. Poyraz (2007), tarafından yapılan çalışmada ortaöğretimde rehberlik hizmetlerinin zorunlu hale gelmesinin nedenlerini *“Ergenlik dönemindeki birey kendisini gelişim ve değişimin içinde bulmaktadır. Birey bu değişim ve gelişmelerden dolayı çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. İşte bu noktada PDR hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalar bireyin karşılaştığı problemleri çözmesine destek sağlamaktadır.”* şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

2.7.1. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Gerekçesi ve Önemi

Yeşilyaprak (2016), tarafından yapılan çalışmada ortaöğretimde PDR hizmetlerinin gerekçesi ve önemi bu dönemdeki öğrencilerin gelişim özelliklerine, gereksinimlerine ve bu gereksinimlerin karşılanması için okuldan beklenen fonksiyonlara dayanmaktadır. Ortaöğretim, ergenlik dönemini içine alan eğitim kademesidir. Bu dönem ergenin değişim ve gelişim evresidir. Ergenlik dönemi davranışların kontrol edilmesinin zor, bireyin kimlik arayışı içinde olduğu ve birtakım değerler oluşturmaya çalıştığı kritik bir dönemdir. Bu dönemin gerek eğitsel gerekse kişisel- sosyal açıdan sağlıklı ve olumlu aşılabilmesi için PDR hizmetlerini gerekli hale getirmektedir.

Yeşilyaprak’a (2010) göre ergenler üzerinde yapılan araştırmalar ergenlerin bu dönemde farklı problemler yaşadığını ve desteğe gereksinimleri olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçişte yaşanan fiziksel, duygusal ve psikolojik değişimler, değer yargılarındaki farklılıklar, kariyer seçimi, yaşam felsefelerinin oluşumu ergenleri belirsizlik ve kararsızlıkla dolu bir süreçten geçirmektedir.

Bütün bu belirsizlikler ve kararsızlıklarla birlikte merak ve değişim arzusu gencin kötü alışkanlıklara yönelmesine sebep olmaktadır. Bu kötü alışkanlıklar genci suça teşvik etmekte ya da gencin kimlik arayışı içinde olması ve bir gruba ait olması ihtiyacıyla farklı ideolojik grupların etkisine sürüklemektedir. Tüm bu durumlar PDR hizmetlerinin işlevselselliğini ve önemini ortaya koymaktadır.

Bu dönemde özellikle bireyi tanıma çalışmaları ile öğrencinin ilgi ve yeteneklerini fark etmesi, özelliklerini tanıması ve mesleki alternatifleri inceleyerek bir seçim yapması beklenir. İlgi ve yeteneklerin daha belirgin hale gelmesiyle karar verme sürecinin yaşandığı bu dönemde, birey mesleki rehberlik hizmetlerine gereksinim duymaktadır (Yeşilyaprak, 2003, s. 59). Ercan'a (2001) göre ortaöğretimde birey eğitsel hedefleri doğrultusunda mesleki hedeflerini de oluşturmaktadır. Erden'e (2011) göre orta öğretim kurumları ara insan gücünü yetiştirmede mezun öğrencilerin akademik performansları, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime yerleşmeleri bakımından önemlidir. Özellikle bürokrasinin, sanayi kuruluşlarının, hizmet ve tarım sektörünün ihtiyacı olan memur, teknisyen, usta, sekreter, din görevlisi gibi personelin yetiştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Kariyer seçimi, yükseköğretime geçiş, doğru karar verebilme, ergenlik dönemini ve getirdiği sorunları sağlıklı bir şekilde atlatmak amacıyla çeşitli destek hizmetlerini içeren olumlu davranışları ortaya çıkarmayı amaçlayan PDR hizmetlerinin sunulması bu dönemde son derece önem arz etmektedir (İçtüzet, 2017, s. 23).

2.7.2. Ortaöğretimde Rehberliğin Amaçları ve Kapsamı

Kuzgun'a (1992) göre rehberlik hizmetlerinin amacı; *“Bireyin kendini tanıması, çevrede kendisine açık olan fırsatları öğrenmesi, gizilgüçlerini geliştirmesi, çevresine uyum sağlaması.”* olarak ifade edilmektedir.

İfade edilen bu amaçların ilk ikisinde bireyin hem kendisi hem de çevresi hakkında doğru ve gerekli bilginin edinmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bireyin kendini tanıması ile fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel açıdan kendinde olanları bilmesi, ilgi ve yeteneklerinin farkında olması, kendinde olan bütün yetilerinin farkında olması ve bunları doğru bir şekilde değerlendirmesi kastedilmektedir. Bireyin kendini tanımasına destek olmak PDR hizmetleri kapsamında yürütülen

çalışmalarla gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle bireyin farklı yönlerini keşfedebileceği ve kendini test edebileceği farklı etkinliklerin tasarlanması önem taşımaktadır. Toplumda bireye açık gelişim imkânları, farklı eğitim ve kariyer seçenekleri, toplumsal gelişime katkı sağlayacak olanaklar hakkında bilgi vermek de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amaç ve işlevlerinin bir parçasıdır. Bu hizmetler "*bilgilendirme, yöneltme, yerleştirme*" hizmetleri kapsamındadır. Ayrıca öğrencileri yeni eğitim kurumu ve çevresi ile tanıştırmayı ve bu yeni ortama alışmalarını sağlamaya yönelik faaliyetler de "*oryantasyon*" hizmetleri olarak kabul edilir.

Ortaöğretimde birey önemli veya önemsiz, bilinçli veya bilinçsiz olarak kendini geliştirmek için çabalamaya devam ederken farkında olmadan bazı seçimler yapmakta ve kararlar almaktadır. İşte bu noktada bireyin daha doğru ve bilinçli kararlar almasına, iç ve dış baskılardan uzak durmasına yardımcı olmak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemli amacı olarak ifade edilmektedir. Kuzgun'a (1992) göre bireyin gereksiz gibi görünen kararlarında bile mümkün olan bilgiye güvenmesini, iç çatışmalarının farkına varmasını, göremediği seçeneklerini görmesini ve problemlerini tek başına çözebilen bir birey haline gelmesine destek olmak PDR hizmetlerinin başlıca amacını oluşturmaktadır.

2.7.3. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Genel Özellikleri

Ortaöğretim kurumları öğrenciyi bir üst kurum olan yükseköğretime hazırlarken aynı zamanda geleceğe hazırlamaktadır. Ortaöğretim döneminde bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleğe yönelme gereksinimlerinin dikkat çektiği gözlenmektedir. Yeşilyaprak'a (2016) göre ortaöğretim kademesinde yürütülen PDR hizmetleri kendine özgü şu özelliklere sahiptir:

Alan Öğretmenleri: Ortaöğretim kademesinde bulunan öğretmenler kendi branşlarında uzmanlaşmış farklı akademik yeteneklere sahip kişilerdir. Bu dönemde her dersin öğretmeni farklı olduğundan öğrenciler birden çok öğretmenle etkileşime girmektedirler. Birbirinden farklı uzmanlık alanına sahip olan bu öğretmenler PDR hizmetlerinin yürütülmesindeki görevler doğrultusunda öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel sosyal gelişimlerinin desteklenmesine katkıda bulunurlar.

Sınıf Rehber Öğretmeni: PDR hizmetlerinden sorumlu bir sınıf rehber öğretmeni bulunmaktadır. Sınıf rehber öğretmeni sorumlu olduğu sınıfın öğrencilerinin gelişimlerini, akademik başarılarını, davranışlarını birinci dereceden takip eden kişidir.

Karar Verme: Ortaöğretim, ergenler için karar verme dönemidir. Bireyin bu dönemde herhangi bir üst öğrenim kurumuna devam edip etmeyeceği veya herhangi bir mesleğe, iş hayatına çalışma hayatına girip girmemesi karar vermesi gereken konulardandır. Bu noktada önemli bir işlevi olan PDR hizmetleri bu kararın öğrencinin ilgi ve yeteneklerine uygun olmasına, doğru ve gerçekçi olmasına yardımcı olmaktadır.

Konu Ağırlıklı: Ortaöğretimde programlar, konu ağırlıklıdır. Bundan dolayı öğrencinin akademik başarısı daha ön planda olup öğrencinin notlarına, ödevlerine, akademik performansına ve başarısına daha çok önem verilir. Öğrencinin tüm yönleriyle gelişim ve uyumunun sağlanması adına PDR hizmetleri kapsamında uygulanan çalışmalar akademik programlarla bütünleştirilmelidir.

Birlikte Olma: Grup içerisinde “birlikte olma” isteği ergenlik dönemindeki bireylerde daha baskındır. Özellikle bu durum beraberlik ruhu, şampiyonluk yarışları, okul spor takımları gibi imkânlarda kendini gösterir. Bununla birlikte öğrencilerin birlikte çalışabilecekleri gruplar, onların sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Bu tür faaliyetler öğrencilerin okulu daha çok sahiplenmesine ve akademik başarılarının artmasına katkıda bulunur.

Grup ve Bireysel Yaklaşım: Ergenlik döneminde ön plana çıkan duygulardan biride, birey olarak önemslenme ve kabul edilmedir. Bu nedenle ortaöğretim kademesinde PDR hizmetlerinin yürütülmesindeki uygulamalarda grup etkinlikleri kadar bireysel etkinlikler de ağırlık kazanmaktadır. Ergenin kendisine yakın hissettiği bir yetişkinle yakın temasta bulunması “özel bir ilişki” geliştirmesi noktasında ergen için önem arz etmektedir. Bundan dolayı rehber öğretmenlerin görev tanımları ortaöğretim kademesinde önemli hale gelmektedir.

Okul Yöneticisinin Rolü: Okullardaki uygulamalar, alınan kararlar ve kurallar okuldaki en yetkili kişi olan okul yöneticisinin onayından geçmektedir. Bu

bağlamda okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin başarısı da okul yöneticisinin yaklaşımından etkilenmektedir.

Gelişimsel Yaklaşım: Diğer kademelerdeki gibi ortaöğretimde de yürütülen PDR hizmetlerinde gelişimsel yaklaşım esastır. Bu esas kapsamında öğrencinin sosyal, duygusal, bedensel ve zihinsel gelişimi tüm yönleriyle bir bütün olarak desteklenerek; kişisel, eğitsel ve mesleki alanlardaki ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca öğrencinin bu alanlardaki gelişim görevlerini başarmasına katkı sunacak imkânların sağlanması ile birlikte uygun ortamın oluşturulması amaçlanır.

Aile İle İş Birliği: Ortaöğretim yürütülen PDR hizmetlerine yönelik çalışmalarda aile ile kurulacak işbirliği önemlidir. Öğrenci bu dönemde uygulamayı düşündüğü kararları için aile desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte çevredeki farklı kurumlarla irtibata geçerek çeşitli konularda bu kurumlardan da destek alabilir.

Karmaşık Yapı: 14-18 yaş grubunu kapsayan ortaöğretim döneminde öğrenciler farklı karakteristik özelliklere sahip heterojen gruplardan oluşmaktadır. Bu nedenle PDR hizmetleri kapsamında düzenlenen çalışmalar farklı grupların özelliklerini ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde geliştirilmelidir.

2.8. Öğrenci Kişilik Hizmetleri

Eğitim kurumu olan okullarda çağdaş eğitimin amaçlarına ulaşılabilmesi için öğretim ve yönetim hizmetlerine ilaveten üçüncü bir hizmet grubu olan öğrenci kişilik hizmetleri (Ö.K.H.) yer almıştır. Myers'e göre öğrenci kişilik hizmetleri "*Bir okulun veya okul sisteminin eşit faaliyetleridir ki, bu faaliyetlerin amacı, okul toplumundaki her bir öğrenciyi, bulunduğu evreden arzu edilen gelişmeyi azami derecede elde etmeye yeterli kılacak imkân ve şartlar içinde okulun eğitici ortamına sokmaktır.*" (Myers, 1995; Akt: Tan, 2000, s. 12).

Yeşilyaprak (2016), tarafından yapılan çalışmada geleneksel eğitimde bireyin sadece akademik başarısına odaklanıldığı, eğitimin sadece öğretim ve yönetim basamağından oluştuğu ama çağdaş eğitim anlayışında ise öğrenci kişilik hizmetlerinin bulunduğu belirtilmektedir.

İlgili alanyazında çağdaş eğitim anlayışı bireylerin hem kendisi hem de toplum için sosyal, duygusal, psikolojik olmak üzere tüm yönleriyle geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kepçeoğlu'na (1994) göre eğitimin temel fonksiyonu bireylerin yaşadığı topluma uyum sağlamasını gerçekleştirmek ve gelişimlerini desteklemektir. Haliyle okullar da bu fonksiyonun yerine getirilmesi noktasında katkı sunan eğitim kurumlarıdır. Bireylerin her yönüyle eğitimden yararlanması ve gelişimlerinin desteklenmesi için “*öğrenci kişilik hizmetlerine*” ihtiyaç duyulmuştur.

Öğrenci kişilik hizmetleri, çağdaş eğitim için ihtiyaç duyulan olanakları sağlayarak öğrencilerin kişisel sosyal gelişimlerini en üst seviyede gerçekleşmesine destek olmayı hedeflemiştir (Özgüven, 2001; Akt: Derelioğlu, 2008, s. 11). Karataş ve Baltacı' ya (2013) göre öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında önemli bir yere sahip olan PDR hizmetleri bireye destek olmayı amaç edinen faaliyetlerdir.

Güven'e (2009) göre bu hizmetler öğrencinin kendini tanıması, mevcut performansını bilmesi, problemlerle başa çıkabilmesi, doğru kararlar vermesi, ilgi ve yeteneklerinin farkına varması için sunulan hizmetlerdir. Camadan ve Sezgin'e (2012) göre bu hizmetlerin amacına ulaşmasında eğitimin unsuru olan bütün bileşenlerin sorumluluklarının olması inkâr edilemez bir gerçektir. Öğrenci kişilik hizmetleri PDR hizmetlerinin bünyesinde öğretim ve yönetim çalışmalarından hariç öğrenciye yönelik sunulan diğer hizmetlerin hepsidir (Kepçeoğlu, 1985, s. 25). Öğrencilerin eğitim öğretim hizmetleriyle karşılanamayan bir takım ihtiyaçları öğrenci kişilik hizmetleriyle giderilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle öğrenci kişilik hizmetlerinin eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu, öğrenci kişilik hizmetleri içerisinde bireylerin bir bütün olarak her yönüyle gelişimini destekleyen PDR hizmetleri de önemli bir konuma sahiptir (Can, 2002, s.3).

2.8.1. Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Amacı ve Kapsamı

MEB'e (2020) göre bireylerin özgün bir şekilde gelişimini tamamlamaya destek olan öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı; kişinin bir bütün olarak değerlendirilmesidir. Yine başka bir çalışmada öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı, bireyin gelişiminin sosyal, duygusal, zihinsel, bedensel olmak üzere tüm alanlarda desteklenmesi ve uygun eğitim ortamının sağlanmasıyla oluşmaktadır.

Öğrenci kişilik hizmetleri içinde yapılan hizmetler; eğitim öğretim sürecinde öğrencinin gereksinimlerini gidermeye çalışmak, eğitim öğretim sürecini zorlaştıran problemleri yok ederek engel olmayacak duruma sokmak, öğrencinin kendini geliştirmesi noktasında en doğru eğitim ortamı sağlamaya yöneliktir (Özgüven, 2001; Akt: Derelioğlu, 2008, s. 11).

Tan'a (2000) göre öğrenci kişilik hizmetleri, öğretim ve yönetim faaliyetlerinden ayrılmakla birlikte farklı özellikler göstermektedir. Okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin dışında kalan ve öğrencilerin sosyal duygusal alanda gelişimine hizmet eden çalışmalar öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hizmetler sosyal yardım hizmetleri, özel eğitim ve yetiştirme hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler, PDR hizmetleri olarak yürütülmektedir (Baymur, 1971, s. 17). Öğrenci kişilik hizmetleri bünyesinde yürütülen hizmetlerin amaca uygun ve sağlıklı bir şekilde olması noktasında okul bileşenleri arasında ortak bir anlayış ve işbirliğinin olması önemlidir. İşbirliği içerisinde yürütülen hizmetlerin sekteye uğramaması için gerekli olan uygun ortamı ve koşulları sağlayıp koordinasyon kurmak okul yöneticilerine düşmektedir (Yeşilyaprak, 2016, s. 5).

Yine Kuzgun (2014), tarafından yapılan çalışmada öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamındaki hizmetler; öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki seçime yönlendirme, doğru ve sağlıklı kararlar verebilme, fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilme, içinde bulunduğu toplumla olumlu yönde ilişkiler kurabilme ve iletişimde bulunabilme ve çevreye uyum sağlayabilme şeklinde ifade edilmektedir.

2.8.2. Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Kapsadığı Hizmet Alanları

Yeşilyaprak'a (2016) göre bireysel gelişimi ön planda tutan ve destekleyen öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında birbirinden farklı hizmet alanları bulunmaktadır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri: Bireyi tanıma, oryantasyon, çevre ile ilişkiler, meslek seçimi, karar verme, problem çözme, bilgi toplama ve yayma, araştırma ve değerlendirme, izleme ve değerlendirme, yöneltme, müşavirlik, sevk gibi çalışmalar PDR hizmetleri içerisinde yapılmaktadır.

Sağlık Hizmetleri: Öğrencinin sağlık kuruluşuna sevk edilmesi, tedavi ve ilaç imkânı sağlama, sağlık kontrollerinin yapılması gibi çalışmalar sağlık hizmetleri içerisinde yapılmaktadır.

Sosyal Yardım Hizmetleri: Maddi yardım, barınma, burs imkânı, ulaşım ve ek iş sağlama gibi çalışmalar sosyal yardım hizmetleri içerisinde yapılmaktadır.

Özel Eğitim ve Yetiştirme Hizmetleri: Özel ilgi ve yeteneklerin desteklenmesi, öğrenme güçlüğü problemlerinin azaltılması ve başarısızlığı giderici önlemlerin alınması bu hizmet alanı içerisinde yer almaktadır.

Sosyal ve Kültürel Hizmetler: Boş zamanların değerlendirilmesi, sportif faaliyetlerinin yapılması ve birbirinden farklı etkinliklerin yürütülmesi gibi etkinlikler planlanmaktadır.

Eğitimde öğrenci kişilik hizmetleri; kapsadığı hizmetler açısından farklı alanlarda uzmanlığa sahip kişi ve kurumları bünyesinde bulunduran birlik ve beraberlik gerektiren önemli bir hizmet sahası konumundadır. Bütün bu hizmetlerin amaca uygun bir şekilde yerine getirilmesi okuldaki rehber öğretmenler başta olmak üzere; psikolog, psikiyatri, doktor, özel eğitim uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, okul yöneticileri, kurum amirleri, sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri, öğrencinin ailesi ile birlikte eğitim öğretim sürecine katkı sağlayabilecek bütün hizmet ve destek gruplarının işbirliği ile sağlanmaktadır (Özgüven, 1999, s. 5).

2.9. Okul Bileşenlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görev ve Sorumlulukları

Özgüven ve arkadaşları'na (2002) göre PDR hizmetlerinin faydalı ve başarılı bir biçimde yürütülebilmesi için öğrenci merkezli çağdaş bir eğitimin sunulması gerekir. Çağdaş eğitim anlayışına göre öğrencinin hem kendisi hem de toplumu için her yönüyle gelişiminin desteklenmesi noktasında okul bileşenlerinin ortak bir anlayış ve işbirliği içinde olması önem arz etmektedir. Ayrıca PDR hizmetlerinin amacına uygun bir şekilde sunulması ve istenilen hedeflere ulaşılması için okul bileşenlerinin hizmetlerin gerektirdiği ilkeleri bilmeleri, bu ilkelere uymaları, doğru ve ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmaları gereklidir. Yılmaz'a (2010) göre PDR hizmetleri ekip çalışmasını gerektirir.

Milli Eğitim Bakanlığının 14 Ağustos 2020 tarih ve 31213 sayılı yönetmelik gereği, PDR hizmetleri yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince “*okul yöneticilerinin görev ve sorumlulukları*” 16 alt bentte belirtilmektedir (MEB, 2020, s. 6):

- “*Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinden birinci derecede sorumludur.*
- *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi için hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç gereci sağlar. Kurumda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman olması durumunda fiziksel imkânlar dâhilinde her bir rehber öğretmen/psikolojik danışman için ayrı oda tahsis eder.*
- *Eğitim kurumundaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verimli bir şekilde yürütülmesi için rehber öğretmen/psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında iş birliğini sağlar.*
- *Eğitim kurumunda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunması halinde bir rehber öğretmen /psikolojik danışmanı koordinatör olarak görevlendirir ve gerekli gördüğü takdirde görev değişikliği yapar.*
- *Eğitim kurumunda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunması hâlinde program, planlama, araştırma gibi ortak görevler dışında; hizmetlerin yürütülmesinde sınıf ve öğrenci sayıları gibi ölçütlere göre iş bölümü yapar.*
- *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonuna başkanlık eder.*
- *Eğitim kurumunun özel hedeflerini e-Rehberlik sistemine işler.*
- *Okul rehberlik ve psikolojik danışma programının hazırlanmasını sağlar.*
- *Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde hazırlanan okul rehberlik ve psikolojik danışma programını en geç ekim ayı ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden onaylamak yoluyla eğitim kurumunun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine ulaştırır.*
- *Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı ile haftalık programın uygulanmasını e-Rehberlik sistemi üzerinden izler.*
- *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin yürütülen çalışmaların düzenli olarak e-Rehberlik sistemine işlenmesini takip eder.*
- *Okul sene başı öğretmenler kurulunda her sınıf için belirlenen sınıf rehber öğretmenini zorunlu olmadıkça öğrencilerin mezuniyetine kadar değiştirmemeyi esas alarak görevlendirir.*
- *Sınıf rehber öğretmenleri tarafından hazırlanan sınıf rehberlik planlarını onaylar ve uygulanmasını izler.*
- *Haftalık ders çizelgesinde yer alan rehberlik uygulamalarına ayrılan saatlerde rehberlik hizmetlerinin sunulması için gerekli tedbirleri alır.*

- *İhtiyaçlar doğrultusunda öğrencilere, öğretmenlere, idarecilere ve ailelere yönelik gerçekleştirilecek eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi için uygun ortamı ve gerekli desteği sağlar.*
- *Her yıl kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenlerinin iş birliğinde rehberlik ve psikolojik danışma servisinde oluşturulan okul risk haritasını eğitim kurumunun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine ulaştırır.*
- *Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilmiş çocuklara ve ailelerine yönelik rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesini sağlar.”*

Bakırcıoğlu'na (1994) göre okulun eğitim öğretim faaliyetlerinden sorumlu olan okul yöneticisi PDR hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olan yetkili kişidir. Rehberlik hizmetlerinin hedeflenen kalitede yürütülmesi, başarılı sonuçlar doğurması ve belirlenen amaca ulaşabilmesi için okul yöneticisinin birtakım yetkinliğe sahip olması önemlidir. Yeşilyaprak'a (2000) göre okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin başarısı okul yöneticisinin liderliği ve bu hizmetlere katılım göstermesiyle ve benimsemesi ile doğrudan ilişkilidir. Yine okulda yönetici yardımcılığı görevini üstlenen kişilerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görev ve sorumlulukları da ilgili yönetmeliğin 19. maddesi gereğince yönetmelikle belirtilmektedir (MEB, 2020, s. 6).

Koordinatör psikolojik danışman ve rehber öğretmen; eğitim kurumunda birden çok psikolojik danışman ve rehber öğretmenin bulunması durumunda okul müdürünün içlerinden birini hem kendi aralarında hem de yönetimle işbirliği içinde çalışmalarını sağlamak amacıyla görevlendirdiği psikolojik danışman ve rehber öğretmendir. Yine MEB' nın 14 Ağustos 2020 tarih ve 31213 sayılı PDR hizmetleri yönetmeliğinin 20. maddesi gereği görev ve sorumlulukları belirtilmektedir (MEB, 2020, s. 6). Okul bileşenlerinden bir diğeri olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenin görev ve sorumlulukları söz konusu yönetmeliğin 21. Maddesinde, Gelişimsel ve Önleyici Hizmetler; İyileştirici Hizmetler ve Destek Hizmetler olmak üzere üç ana başlık altında ve alt bentlerden oluşmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

Gelişimsel ve Önleyici Hizmetler

- “Sınıf rehberlik programı kapsamında rehberlik alanında özel bilgi ve beceri gerektiren etkinlikleri uygular.
- Bireyi tanıma çalışmaları kapsamında bireyi tanıma tekniklerini uygular, değerlendirmelerini raporlaştırarak öğrencilere geribildirimde bulunur ve ilgililerle paylaşır. Gerektiğinde bireyi tanıma tekniklerini geliştirme çalışmalarına katılır.
- Bilgi verme çalışmaları kapsamında öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarında ihtiyaç duydukları bilgileri bireysel çalışmalar, grup çalışmaları veya yayın hazırlama yoluyla öğrencilerle paylaşır.
- Yöneltilme ve izleme çalışmaları kapsamında bireyi tanıma ve bilgi verme hizmeti sunarak öğrenciyi kendine uygun olan eğitim kurumuna, alana, dala, staja, işe, mesleğe, okul içi ya da okul dışı sosyal ve kültürel etkinliklere yöneltir ve öğrencinin gelişimini izler. Merkezî sınavlara ait tercih dönemlerinde görev alır.”

İyileştirici Hizmetler

- “Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerinin desteklenmesi, kendilerini keşfetmeleri, duygusal, düşünsel, davranışsal düzeyde kapasitelerinin güçlendirilmesi, iyileştirme ve geliştirme amacıyla formasyonu uygun olan rehber öğretmen/psikolojik danışman bireysel ve grupla psikolojik danışma yapar.”
- Psikososyal destek hizmetleri kapsamında;
 - ✓ “Doğal afetler ile kaza, ihmal, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ve salgın hastalıklar gibi zorlu yaşam olaylarında öğrenci, aile ve öğretmenlere psikolojik ve sosyal destek sağlar.
 - ✓ Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar.
 - ✓ Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmaması veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişkisinin olmaması durumunda danışmanlık tedbiri uygulamaları il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği, çocuğun ikamet adresinin bulunduğu eğitim bölgesinde görevli rehber öğretmen/psikolojik danışman yerine getirir. Danışmanlık tedbir kararlarına ilişkin görevlendirmelerde rehber öğretmen/psikolojik danışmanların hâlihazırda yerine getirmekte oldukları danışmanlık tedbir kararları da gözetilerek dengeli bir dağılım sağlanır.
 - ✓ Sevk çalışmaları kapsamında bireyin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin müdahale alanı ya da rehber öğretmen/psikolojik danışmanın mesleki yeterlikleri dışında kalan bir uzmanlık alanında yardıma ihtiyaç duyması durumunda, bireyi yardım alabileceği düşünülen daha yetkin uzman kişi, kurum veya kuruluşlara yönlendirir.”

Destek hizmetler

- “Müşavirlik hizmetleri kapsamında, öğrencinin gelişimini desteklemek için öğretmen, veli, yönetici ve okul içerisinde öğrenci ile iletişimde olan diğer kişilere kendilerini geliştirmeleri, ortak ve yeterli bir rehberlik anlayışı kazanmaları amacıyla çalışmalar yürütür. Sınıf rehberlik programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında, sınıf içi rehberlik uygulamalarının geliştirilmesinde sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik eder.
- Program yönetimi çalışmaları kapsamında ise;
 - ✓ Okul rehberlik ve psikolojik danışma programını rehberlik ve araştırma merkezine iletilmek üzere en geç ekim ayının ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden hazırlar.
 - ✓ Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı doğrultusunda e-Rehberlik sistemi üzerinden kendi haftalık programını hazırlar.
 - ✓ Her yıl kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından bir örneği rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletilen risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirerek eğitim kurumuna ait risk haritasını oluşturur.
 - ✓ Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları e-Rehberlik sistemine işler. Danışma sürecinde danışan dosyası aracılığı ile gerekli kayıtları tutar. Elektronik ortama işlenmesi mümkün olmayan çalışmaları dosyalar ve usulüne uygun olarak saklar.
 - ✓ Okul rehberlik ve psikolojik danışma programını ders yılı boyunca sınıf rehber öğretmenleri, öğretmenler ve eğitim kurumu yöneticileri ile iş birliği içerisinde uygular ve programın etkililiğini ders yılı sonunda değerlendirir.
- Araştırma ve proje çalışmaları kapsamında, sunduğu hizmetlerin etkililiğini ve verimliliğini artırmak amacıyla araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapar. Gerektiğinde eğitim kurumunda yürütülen proje çalışmalarına katılır.
- İş birliği kapsamında, doğal üyesi olduğu kurul ve komisyonlara katılır, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görevlerini yerine getirir. Rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından düzenlenen toplantı, eğitim etkinlikleri, proje ve ekip çalışmalarına katılır. Öğrencilerin gelişimsel ihtiyaç ya da sorunlarına yönelik olarak ortak bir amaç ve sorumluluk çerçevesinde veli, öğretmen, idareci, diğer kişi ve kurumlarla iş birliği yapar.
- Ders saatinde bireysel veya grupta yürütülen çalışmalarda öğrencinin devamsız görünmemesi için okul yönetimi ve ders öğretmeniyle iş birliği yaparak gerekli tedbirleri alır.

- *Okul rehberlik ve psikolojik danışma programının etkililiğini artırmak, mesleki bilgi ve becerileri geliştirmek, mesleğine ilişkin güncel gelişmeleri izleyerek daha nitelikli hizmet sunmak için bilimsel kongre, konferans, panel ve hizmet içi eğitimlere katılır, gerektiğinde hizmet içi eğitim verir.*
- *Eğitim kurumu müdürünün vereceği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar.”*

Okul bileşenlerinden sınıf rehber öğretmeninin ilgili yönetmeliğin aynı tarih ve sayılı 23. maddesi gereği ve diğer branş öğretmenlerin ilgili yönetmeliğin 24. maddesi gereğince rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görev ve sorumlulukları belirtilmektedir (MEB, 2020 s. 8).

2.10. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Rehberlik Anlayışı

Öztürk’e (1999) göre eğitim kurumlarında verilen PDR hizmetlerinin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesinde ayrıca okul rehber öğretmenlerin görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesinde okul yöneticilerine birtakım görev ve sorumluluklar yüklenmektedir. Hıdır’a (2010) göre bu hizmetlerin aksamadan, sekteye uğramadan sunulması, uygun ortam ve koşulların hazırlanması okul yöneticilerinin sağlayacağı destekle mümkündür. Hatunoğlu ve Hatunoğlu’ na (2006) göre her sınıf seviyesinde rehberlik saatlerinin planlanmasına rağmen sınıf rehber öğretmenleri tarafından farklı öğretim etkinlikleri ile değerlendirilmesi ortak bir rehberlik anlayışının olmasını engellemekte ve okullarda uygulanan PDR hizmetlerinin gereksiz gibi algılanmasına sebep olmaktadır.

Okul bileşenlerini oluşturan yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerinin işlevine karşı farkındalıklarının zayıf olması, PDR hizmetleri yönetmeliği bilgisizliği, özel eğitim ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili yapılacak çalışmaları gereksiz görmeleri, rehber öğretmenin joker öğretmen olarak görülmesi ve idari görevlerin zorunlu tutulması, PDR hizmetlerinin amacına hizmet etmesi konusunda işlevini yerine getiremediği belirtilmektedir (Hatunoğlu & Hatunoğlu, 2006; Hamamcı vd., 2004).

Öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel başarıları, davranışları, başarısızlık nedenleri ve gözlem ve takip sonucu elde edilen bilgilerin paylaşımı noktasında öğretmenlere görev ve sorumluluklar düşmektedir. Öğrencilerin bulunduğu ortamlarda karşılaştığı birtakım problemlerin belirlenmesi noktasında da velilere görev ve sorumluluklar düşmektedir. PDR hizmetlerinin sağlıklı ve

etkili bir biçimde sunulması için okul rehber öğretmenlerin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, ailelerin ve öğrencilerin ahenk içinde işbirliği yapmaları gerekmektedir. Bu bağlamda bu hizmetlerin başarılı olması teşkilatlanmış bir ekip ile yürütülmesine bağlıdır.

2.11. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında okul rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine yönelik yaklaşımları ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ada (1990), *“Trabzon İli Ortaöğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi”* adlı yüksek lisans tezi ile orta dereceli okullardaki rehberlik hizmetlerinin hâli hazır durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Trabzon’daki orta dereceli okullarda görev yapan 630 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %86 sı okullarda rehberlik servisinin bulunduğunu, %14 ü bulunmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca okullardaki rehberlik hizmetlerinin rehber öğretmenler tarafından yürütülmesi gerektiği fikri ağırlıkta çıkmıştır. Okullardaki rehberlik hizmetlerinin %30 unun sınıf rehber öğretmenleri, %65 i rehber öğretmenler, %5 i ise diğer öğretmenler tarafından yürütüldüğü belirtilmektedir.

Meşeci ve arkadaşlarının (2007), *“Öğretmen ve Müdürlerin Okul Psikolojik Danışman ve Rehberlik Servisine Yönelik Algıları”* adlı çalışmada öğretmen ve müdürlerin rehberlik servisine ve psikolojik danışmanlara yönelik algılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. 131 öğretmen ve 11 müdür çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre rehberlik servisi ve psikolojik danışmanlar ile öğretmenlerin bir problem yaşamadıkları görülmüştür. Rehberlik servisini ve psikolojik danışmanları okul müdürlerinin önemseydiği ve okulun ayrılmaz bir parçası olduğunu savunmuşlardır. Yalnız rehberlik servisinde çalışanları okul müdürleri yetersiz görmektedir.

Özdemir (2008), *“Anadolu Liselerinde Görev Yapan İdareci ve Öğretmenlerin Rehberlik Hizmetlerini Benimseme Düzeyi”* isimli yüksek lisans tezi ile Anadolu liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin okul rehberlik hizmetlerini benimseme düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu araştırmaya

İstanbul ilinde eğitim öğretim yapan 14 Anadolu Lisesi katılmıştır. Bu 14 okuldan 236 öğretmen ve idareci araştırmaya katılmış, araştırma sonucunda idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini kabullenme seviyelerinin önceki senelere göre artış gösterdiği ancak istenilen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir. Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008), “Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmalarında okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik görüşlerini incelemiştir. Tarama yöntemi kullanılan araştırmanın örneklemi Eskişehir il merkezindeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan 124 müdür, 74 müdür yardımcısından oluşmaktadır. “Okul Rehberlik Hizmetlerine Dönük Değerlendirme Anketi” kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda okullarda bir rehber öğretmen bulunması gerektiği ve her okulda rehberlik ve psikolojik danışma servisinin bulunmasının öğrenci gelişimi için faydalı olacağı okul yöneticileri tarafından düşünüldüğü görülmektedir.

Demir (2010), yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin rehberlik anlayışlarını ve rehberliğe yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Eskişehir ilinde bulunan 33 ilköğretim 9 ortaöğretim kurumunda görev yapan toplam 595 sınıf rehber öğretmeni araştırmanın grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada “Rehberlik Anlayış Envanteri” ve “Sınıf Rehber Öğretmen Tutum Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayış düzeyleri ile rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca rehberlik anlayış ve tutum düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu belirtilmektedir.

Kılıç (2010), “İlköğretim Birinci Kademe Yönetici, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Rehber Öğretmenin Rehberlik Görevleri İle İlgili Bilgi Düzeyi ve Okul Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisan tezi ile ilköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin kendilerini ve birbirlerinin rehberlik görevleriyle ilgili bilgi düzeylerini ve okul rehberlik çalışmaları hakkındaki görüşlerini incelemiştir. 72 yönetici, 59 rehber öğretmen, 317 sınıf öğretmeni araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Bu örneklem grubu tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. “Rehberlik Görev Bilgileri Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu, Yarı

Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılarak öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri toplanmıştır.

Araştırma sonucunda rehberlik hizmetlerine ilişkin bilgi düzeyleri yöneticilerde orta, rehber öğretmenlerde ortanın üstü, sınıf öğretmenlerinde orta altı çıkmıştır. Dolayısıyla bu üç değişkenin rehberlik hizmetlerine yönelik görev bilgileri arasında anlamlı pozitif bir ilişki saptanmıştır. Araştırmanın bulguları okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin sağlıklı olduğu yönündedir.

Özkaya (2012), tarafından yapılan çalışmada *“Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Yöneticilerin Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”* amacıyla yapılan çalışmada araştırmanın örneklemini Diyarbakır il merkezinde bulunan 48 ortaöğretim kurumu oluşturmaktadır. 29 maddeden ve 3 açık uçlu sorudan oluşan veri toplama aracı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde nitel kısım için içerik analizi nicel kısım için standart sapma, varyans analizi, frekans, aritmetik ortalama, yüzdelik, T test işlemleri uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet, mesleki kıdem, mezun oldukları alan, okul türü, öğrenim durumu ve öğrenci sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunmazken; görev değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Karataş ve Polat (2013), *“Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerine Bakış Açıları Üzerine Okul Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri”* adlı çalışmada okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik bakış açılarını rehber öğretmenlerin görüşleri üzerinden incelemiştir. İstanbul Bağcılar ve Fatih ilçelerindeki ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan 59 kadın ve 36 erkek çalışma grubunu oluşturmaktadır. Nitel araştırma deseni kullanılan çalışmada veriler *“yarı yapılandırılmış görüşme formu”* ile toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde okullar istenilen düzeyde değildir. Okul yöneticileri rehberlik hizmetlerine önem vermiş olsalar da kimi uygulamalar sözde kaldığı belirtilmektedir.

Gündüz, İnandı ve Tunç (2014), tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini cinsiyet, yaş, kıdem, hizmet yılı, okul türü, rehber öğretmen ve öğrenci sayısı değişkenlerine göre incelemektedir. Betimsel tarama yöntemi kullanılan araştırmanın çalışma grubunu 203 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda bazı değişkenlere göre katılımcıların görüşlerinin değişip değişmediği

test edilmektedir. Tamtürk (2016), “Ortaokul Öğretmenlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Faaliyetlerine Yönelik Tutumları”nı incelemeyi amaçladığı araştırmasında Ordu ili Ünye ilçesindeki devlet okullarında görev yapan 250 öğretmen örneklem grubunu oluşturmaktadır. “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Faaliyetlerine Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği” ve Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında uygulayıcılara ve araştırmacılara rehberlik edeceği belirtilmektedir.

Gök (2016), “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin/Servislerinin Okul Müdürleri Tarafından Algılanma Düzeylerinin Ölçülmesi” ile ilgili araştırmasında devlet, özel ilköğretim ve liselerde görev yapan müdürlerin rehberlik servisini ve rehber öğretmenleri algılama düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan bilgiler betimsel içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre devlet ve özel okullarda görev yapan okul müdürleri rehberlik servisinin kurumlarında bulunmasını istemektedir. Ayrıca rehber öğretmenlerin öğrencilerin başarılarını destekledikleri, sorunlarıyla ilgilendikleri, bireysel görüşmeler yaptıkları, velileri eğitimin bileşeni olarak bilgilendirdikleri müdürler tarafından ifade edilmektedir.

İçtüzler (2017), “Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi ile ortaöğretim kurumlarından mezun olup yükseköğretime yeni geçiş yapan öğrencilerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Tarama modeli kullanılan çalışmanın örneklem grubunu Gazi, Ankara, Hacettepe, Yıldırım Beyazıt Üniversitelerinde öğrenim gören örneklemi 523 hazırlık ve birinci sınıf öğrencilerinin oluşturduğu araştırmada, öğrencilerin okullarında rehberlik ve psikolojik danışma servisini tanıdığı, ihtiyacı olduğunda yardım alabileceği, servisin yaptığı çalışmaları bildiği görülmüştür. Bunun dışında rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin liselerde üniversite tercihleri yapmaya yardımcı olmaları noktasında akademik çalışmaları desteklemeye yardımcı bilgi ve beceriler kazandırması gerektiği, rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin ihtiyacı olan öğrencilere yönelik görüşmelere ağırlık vermesi gerektiği sonucu ifade edilmektedir.

Azimli ve Akacan (2017), “Ortaöğretim Kademesinde Görevli Okul Yöneticilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerine İlişkin Algı ve

Görüşleri”ni araştırdığı çalışmada örneklem grubunu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki ortaokullar oluşturmaktadır. Toplam 20 okul yöneticisi ile görüşülen araştırmada, elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçları doğrultusunda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin okul yöneticiler tarafından fark edildiği, bu hizmetlerin bilincinde oldukları, hizmetlerin okullarında daha verimli etkin kullanılmasını beklemektedir.

Işıkgöz (2017), *“Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Kayseri İli Örneği)”* isimli çalışmasında ilköğretim ve ortaöğretimdeki okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini tespit etmektedir. Örneklem grubunu Kayseri il merkezinde bulunan okullardaki 344 okul yöneticisi oluşturmaktadır. *“Okul Rehberlik Hizmetlerine Dönük Değerlendirme Ölçeği”* ile veriler toplanmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda rehberlik hizmetlerine yönelik okul yöneticilerinin genel itibariyle olumlu görüşlere sahip olduğu belirtilmektedir.

Özbaş ve Yalçın (2017), *“Okul Müdürlerinin Rehberlik Hizmetlerinin Yönetimine İlişkin Performansları Konusunda Psikolojik Danışman Görüşleri”* isimli çalışmasında Okul müdürlerinin rehberlik hizmetlerinin yönetimine ilişkin performansları konusunda psikolojik danışman görüşlerini değerlendirmiştir. 24 psikolojik danışman ve rehber öğretmen örneklem grubunu oluşturduğu araştırmadaki veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda “grup bakış açısıyla ilerleyen bir yönetim yaklaşımı” rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yönetimde uygulanması tavsiye edilmiştir. Ayrıca psikolojik danışmanlara göre okul müdürleri rehberlik hizmetlerinin yönetimde en iyi başarıyı rehberlik ilkelerinin uygulanmasında gösterdikleri ifade edilmektedir.

Erdemir ve Kış (2017), *“Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri ile İlgili Görüşleri”* adlı çalışmalarında Malatya ilinde bulunan ilkokul, ortaokul ve lisedeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma psikolojik danışmanların ve yöneticilerin rolleri, görevleri ve beklentileri konusunda söz konusu olan karmaşıklığın yok olmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca iki önemli öge olan okul yöneticisi ve psikolojik danışman arasında işbirliğinin oluşmasında da katkı sağlayabileceği ifade edilmektedir.

Öztürk (2018), yaptığı araştırmasında okul yöneticilerinin okul rehberlik hizmetlerine ve rehber öğretmenlere yönelik tutum ve davranışlarının rehber öğretmen görüşleri açısından incelemeyi amaçlamıştır. Olgu bilim fenomenoloji desenine göre gerçekleştirilen araştırmada, rehber öğretmenlerin okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarına yönelik algıları üzerinde durulmuştur. Trabzon ilinde görev yapan 6 erkek 19 kadın rehber öğretmen araştırma grubunu oluşturmuştur. “*Demografik Bilgi Formu*” ve “*Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu*” ile araştırma verileri toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Analiz sonucunda okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarına yönelik rehber öğretmen görüşlerine etki eden çeşitli faktörlerin olduğu saptanmıştır. Araştırmada yöneticilerin rehber öğretmene ve rehberlik hizmetlerine ilişkin bakış açılarına dair bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular tartışılmış, ileride yapılacak çalışmalara yönelik önerilerde bulunmaktadır.

Parmaksız ve Gök (2018), “*Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaştıkları Güçlükler*” adlı çalışmasında okul psikolojik danışmanlarının karşılaştığı güçlükleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatyada çalışan 74 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre en az karşılaşılan zorluk hizmetlerin yürütülmesi, en çok karşılaşılan zorluk kişilerle işbirliğinin sağlanması olmuştur.

Karataş ve Sönmez (2018), *Lise Öğrencilerinin Rehberlik Hizmetlerine ve Rehber Öğretmene İlişkin Görüşlerini* ortaya çıkarmak adına yapılan çalışmada rehberlik hizmetlerine yönelik lise öğrencilerinin bakış açılarını metaforik kavramlarla incelemiştir. Çalışmanın örneklem grubunu Adıyaman ilinde bulunan bir Anadolu Lisesi oluşturmaktadır. Çalışma grubunda 202 lise öğrencisi bulunmaktadır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada açık uçlu sorulardan oluşan anket ile veriler elde edilmiştir. İçerik analizi yöntemi kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre lise öğrencileri eğitsel kişisel mesleki rehberlik alanlarından yararlanmaktadır ayrıca bu hizmetleri gerekli görmektedirler. Rehberlik hizmetlerinden faydalanmayan öğrenciler ise bu hizmetleri gereksiz görmektedir. Öğrencilerin rehber öğretmene yönelik metaforik algılarının rehberlik hizmetlerini gerekli veya gereksiz görme durumuna göre değiştiği görülmektedir.

Uzun (2018), “*Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Psikolojik Danışman ile İlgili Metaforik Algılarının İncelenmesi.*” başlıklı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin, yöneticilerin ve psikolojik danışmanların rehberlik hizmetlerine ve rehberlik servisi odasına yönelik metaforik algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmanın örneklem grubunu 54 okul yöneticisi ve 314 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların psikolojik danışman için 210 metafor, okul rehberlik hizmetleri için 242 metafor, rehberlik servisi odası için 189 tane metafor kullandıkları saptanmıştır. Katılımcıların kişisel özelliklerine bağlı olarak, psikolojik danışman, rehberlik hizmetleri ve rehberlik servisine ilişkin farklı metaforlar kullandıkları ve farklı algılara sahip olduğu belirtilmektedir.

Yorgun, Mert ve Köksal (2019), “*Okul Yöneticileri ve Okul Psikolojik Danışmanları Perspektifinden Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin İncelenmesi*” adlı çalışmada okullarda yürütülen PDR hizmetlerine yönelik psikolojik danışmanlarının ve okul yöneticilerinin algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 92 psikolojik danışman 54 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Odak grup görüşmeleri ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda PDR hizmetlerinin etkili ve verimli olması noktasında okul yöneticileri ve psikolojik danışmaların ortak görüş ve anlayışta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul yöneticileri öğrencilerde kazandırılması gereken rehberlik hizmetlerini olumlu anlamda açıklandığı belirtilmektedir.

Hatunoğlu (2021), “*Okul İdarecilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Dair İzlenimleri: Betimsel Bir Araştırma*” başlıklı çalışmada psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin okul idarecilerinin fikirlerini incelemektedir. Araştırmanın çalışma grubunu okullarda görev yapan 20 okul müdürü ve müdür yardımcısı oluşturmaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda okul rehberlik hizmetlerinin yöneticiler tarafından yeterli görülmediği, sistemsel açıklar olduğu tespit edilmiştir. Donanım altyapı ve alanda profesyonel kişi yetersizliği gibi eksiklikler olduğu ifade edilmektedir.

Keskin (2022), “*Anaokullarında Yürütülen Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi*” adlı çalışmada anaokullarında yürütülen rehberlik hizmetlerine yönelik öğretmen, yönetici ve

velilerin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Rize il sınırları içinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri, bağımsız anaokullarında görev yapan yöneticiler ve çocuğu anaokulunda eğitim gören veliler araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmaya toplam 67 katılımcı katılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak elde edilen veriler ışığında rehberlik hizmetleri denildiğinde daha çok geliştirici rehberliğin olduğu ifade edildiği görülmüştür.

Keiyinci (2022), *"Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin Rehber Öğretmen Algıları"* başlıklı yüksek lisans tezi ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulanmasındaki güçlükleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Çorum ilindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 12 kadın ve 8 erkek rehber öğretmen örneklem grubunu oluşturmaktadır. İçerik analizi yöntemi ile veriler çözümlenmiştir. Araştırma sonucu PDR hizmetlerinin okullarda uzun bir süredir uygulandığını ve ilerleyen süre içerisinde pozitif bir yol aldığını fakat birtakım problemlerin hala devam ettiğini belirtmektedir.

Yılmaz ve Özkan (2023), *"Okul Yöneticilerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Tutumları: Farklı Demografik Değişkenler Üzerinden İnceleme"* çalışmasında okul rehberlik hizmetlerine yönelik okul yöneticilerinin tutumlarını belirlemeyi ve bazı değişkenlere göre farklılaşma düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulguları, PDR hizmetlerine yönelik okul yöneticilerinin tutumlarının üst seviyede pozitif olduğunu göstermiştir. Ayrıca okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine yönelik tutumlarında cinsiyet değişkeninde farklılık gösterdiği diğer değişkenlerde farklılık göstermediği ifade edilmektedir.

Çakır, O; Çöp, E; Eker, C; Gül, Ş (2023), *"Okul Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri"* adlı çalışmalarında okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerine yönelik öğretmen görüşlerini değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Rasgele seçilmiş 14 öğretmen çalışmanın grubunda yer almıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre rehber öğretmeni olmayan okullara rehber öğretmen imkânının sağlanması, rehber öğretmen norm sayısının giderilmesi, rehberlik hizmetlerin etkili ve verimli yürütülmesi noktasında gerekli kurum ve kuruluşların desteğinin sağlanması, rehberlik servislerinin fiziki imkânlarının sağlanması tavsiye edilmektedir.

2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Bonabrake ve Borgers (1984), araştırmalarında yöneticiler ve psikolojik danışmanlar tarafından danışman rollerinin nasıl algılandığını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, birçok konuda yöneticiler ve psikolojik danışmanların, danışmanların rolleri ile ilgili algılamalarında fark olmadığı saptanmıştır. Fakat program yapma, denetim, disiplin gibi görevlerde yöneticiler ve psikolojik danışmanlar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkmaktadır (Akt. Öztemel, 2000, s. 21).

Beesley (2004), çalışmasında okul ortamında sınıf öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik servisinin etkililiğine yönelik bakış açılarını tespit etmeye çalışmıştır. İlkokul, ortaokul ve lise kademelerinden 100'er öğretmen olmak üzere toplamda 300 öğretmen araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmacının kendisinin geliştirdiği veri toplama aracı ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre sınıf öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik servisinin etkililik düzeyini yeterli buldukları görülmüştür. Yeterli düzeyde bulunan etkililik durumu sınıf öğretmenlerinin çalıştığı okul kademesine göre farklılık gösterdiği, en yüksek yeterlilik düzeyinin ilkokul öğretmenlerinde olduğu tespit edilmektedir.

Fox ve Butler (2007), tarafından yapılan çalışmada okul psikolojik danışmanlığına yönelik öğrencilerin görüşleri incelenmiştir. 415 ortaokul öğrencisi araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Veriler açık uçlu sorulardan oluşan anket ile toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrenciler okullarda bulunan rehberlik servislerinden haberdardır. Birçok öğrenci tarafından rehberlik servisinin faydalı olduğu vurgulanmıştır. Problem durumu olunca rehberlik servisine başvurabileceğini ifade eden 145 öğrenci olmuştur. Bu sayı içerisinde kız öğrencilerin oranı daha fazladır. Rehberlik servisine kız öğrenciler erkeklere oranla daha pozitif bakmaktadır bulgusu saptanmaktadır.

Aluede ve Egbochuku (2009), Nijerya ortaöğretim okullarındaki okul danışma programlarını öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda incelemişlerdir. Araştırmanın örneklem grubunu 20 ortaöğretim okulu ve bu okullarda görev yapan farklı branşlardaki 216 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin çoğu okul danışma programlarının okulu olumlu yönde

etkilediğini belirtmiştir. Öğretmenlere göre okul danışmanları öğrencilere ceza vermemeli ve tuttukları raporları paylaşmamaları gerektiği saptanmıştır. Bireysel ve grup rehberliği ile kariyer danışmanlığı programda yürütülen en önemli hizmetler olarak görülmüştür. Okul psikolojik danışmanın tek başına eğitimin kalitesini arttıramayacağını okul idaresiyle birlikte kalitenin artırılabilceği araştırmada belirtmiştir.

Zalaquett ve Chatters (2012), araştırmalarında psikolojik danışmanların rolleri ve işlevlerine ilişkin ortaokul müdürlerinin algılarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ortaokul müdürleri, öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimlerinin desteklenmesi noktasında psikolojik danışmanların olum etkisi olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Okul rehberliğini çoğu müdür diğer kişilere kariyer seçimi olarak önereceğini bildirmektedir.

Kok, Low, Lee ve Cheah (2012), araştırmalarında ortaöğretim kademesinde yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin Malezya Perak bölgesindeki durumunu incelemiştir. Araştırma için 13 psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada, genel olarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri faydalı bulunmuş, ek olarak problem davranış sergileyen öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden fayda gördüğü görülmüş, diğer öğrencilerin rehberlik servisine hep problemlili öğrencilerle ilgilenildiği için servise karşı önyargı geliştirdikleri gözlenmiştir. Hizmetlere karşı önyargıların olmaması ve gelişimin önündeki engellerin kaldırılmasında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okul paydaşlarıyla iletişimi arttırmaları gerektiği belirtilmiştir. Rehberlik hizmetlerinin işlevinin öneminin okul paydaşlarına anlatılması gerektiği önerilmiştir.

Agi (2013), tarafından yapılan çalışmada rehberlik hizmetlerinin ortaöğretim okullarındaki durumu incelenmiştir. Veriler anket uygulaması ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesini güçleştiren faktörler bulunmaktadır. Eğitim için olması gereken fonların rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi noktasında yetersiz kaldığı ve eğitimin kaliteli olması için olması gereken önemli kriterlerin eksik kaldığının

sonucuna varıldığı, araştırmada, mevcut eksikliklerin ve yetersizliklerin incelenmesi gelişime ilişkin çalışmaların yapılması gerektiği önerilmiştir.

Modo, Sanni, Uwah ve Mogbo (2013), araştırmalarında rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin başarıyı yükseltmedeki etkisini ortaöğretim kurumları kapsamında incelemiştir. Nijerya’da yapılan araştırmanın örneklemini 252 ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden faydalanan öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin öğrencilerin gelişimlerine katkı sağladığı, rehberlik servislerinin öğrencilerin sadece akademik başarısına odaklanmaması, bir bütün olarak öğrencinin gelişimini desteklemeye yönelik olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Shi, Liu ve Leuwerke (2014), ortaöğretim kurumunda öğrenim gören öğrencilerin okul psikolojik danışmanlarına yönelik algılarının incelendiği çalışma Pekin’de yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 137 ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre rehberlik ve psikolojik danışma servislerinden hizmet alan öğrencilerin daha başarılı, samimi, güvenilir olduğu saptanmıştır. Başarı testleri ve kariyer danışmanlığı konusunda psikolojik danışmanların geliştirilmesi gereken özellikleri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ruttoh (2015), çalışmasında PDR hizmetlerinin planlanmasını ve uygulanmasını Kenya’da bulunan ortaöğretim okullarında incelemiştir. Araştırmanın örneklem grubunu toplam 230 kişinin içinde bulunduğu öğrenci öğretmen danışman ve başöğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin planlandığı gibi olmadığı uygulama sahası bulmadığı görülmüştür. Ayrıca çoğu öğrencinin okullarında rehberlik hizmetlerinin verildiğini ve rehberlik servisinin varlığından haberdar oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin grup rehberliği çalışmalarına katılım göstermediği gözlenmiştir. Bu duruma neden olan faktörlerin rehberlik hizmetlerinin kalitesiz oluşu, danışman öğretmenin üslubunun düzgün olmayışı, çekingenlik ve yapılan çalışmaların az düzeyde olması olduğu ortaya konulmuştur.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırmanın geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile toplanan verilerin analizi bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerine yönelik görüşlerini değerlendirmek amacıyla tasarlanan bu çalışma nitel araştırma yöntemleri ile yürütülmüş ve durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmaya konu olan katılımcıların gerçekte sahip olduğu düşünce ve davranış profillerinin ortaya çıkarılmasında nitel araştırma yöntemleri tercih sebebi olmaktadır (Cerswell, 2007; Kaya & Kaya, 2013). Durum Çalışması deseni; tek bir durum ya da olayın derinlemesine incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir araştırma desendir. Elde edilen sonuçlar olayın neden o şekilde oluştuğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanılması gerektiğini ortaya koyar. Bu nedenle araştırmanın nitel araştırma modeli ve durum çalışmasıyla gerçekleştirilmesinin en uygun model olduğuna karar verilerek araştırmanın genel ve alt problemleri oluşturulmuştur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 Eğitim öğretim yılında Zonguldak ili Karadeniz Ereğli İlçesinde bulunan ortaöğretim kademesindeki mesleki ve genel liselerde görev yapmakta olan 6 okul rehber öğretmeni ve 6 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmacının kendisinin okul rehber öğretmeni olarak görev yapıyor olması rehber öğretmeni olan katılımcılara ulaşmayı kolaylaştıran bir faktör olmuş, rehber öğretmenler aracılığıyla okul yöneticilerine ulaşılmıştır. Bundan dolayı bu çalışmada kartopu örneklemeden yararlanılmıştır. Sarantakos'a (2013) göre kartopu örnekleme, nitel araştırmalarda kullanılan bir yöntemdir. İlk olarak birkaç katılımcı ile başlanır ve onların önerileriyle örneklem genişletilir. Bu yöntem, ulaşılması zor bireylerin araştırılması için etkilidir.

Araştırmada tüm katılımcılarla görüşmeler gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri ile istenilen veri doyumu sağlanıncaya kadar görüşmeler devam etmiştir. Araştırmadaki katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 3.1’de gösterilmektedir.

Tablo 3.1: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Yöneticilikteki Hizmet Süresi	Öğretmenlikteki Hizmet Süresi	Okuldaki Hizmet Süresi
RÖ1	E	56	Lisans	0	33	5
RÖ2	K	47	Lisans	0	25	10
RÖ3	E	45	Lisans	0	14	2
RÖ4	K	36	Lisans	0	12	6
RÖ5	E	50	Lisans	0	22	2
RÖ6	K	44	Lisans	0	20	1
OY1	E	55	Y.Lisans	22	7	1
OY2	E	49	Y.Lisans	16	7	1
OY3	E	55	Y.Lisans	27	3	1
OY4	E	50	Y.Lisans	23	3	1
OY5	E	55	Lisans	21	12	1
OY6	E	40	Lisans	9	7	1

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.1’e göre araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyet dağılımı 3’ü kadın 9’u erkektir. Katılımcıların 8’i lisans mezunu, 4’ü yüksek lisans mezunudur. Yaş aralıkları 36-56 arasındadır. Okul rehber öğretmenlerin hiçbiri yöneticilik görevinde bulunmamıştır. Yöneticilerin en az 3yıl ile en fazla 27 yıl arasında değişen öğretmenlik görevi bulunmaktadır. Okul rehber öğretmenlerin en az 12 yıl ile en fazla 33 yıl arasında değişen öğretmenlik görevi bulunmaktadır. Yöneticilerin hepsinin bulundukları okuldaki hizmet süreleri 1 yıldır. Okul rehber öğretmenlerin bulundukları okuldaki hizmet süreleri en az 2yıl ile en fazla 33 yıl arasında değişmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerine yönelik görüşlerinin değerlendirilerek ortaya koyulması amacıyla gerçekleştirilen araştırmada veri toplamak için alan yazında tarama yapılarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; özellikle görüşme yapılırken farklı ve yeni

soruların da sorulabilmesine olanak tanıyan ve araştırma yapan kişiye esneklik sağlayan veri toplama yöntemidir (Güler vd., 2015, s. 115).

Bu kapsamda, çalışmanın problem cümlesi doğrultusunda oluşturulan alt problemlere ait 12 soru oluşturulmuştur. Görüşme sorularının anlaşılması ve cevaplanması noktasında herhangi bir sıkıntının olup olmadığını tespit etmek için gönüllü okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Hazırlanan sorular, eğitim yönetimi alanından dört, PDR alanından iki uzmanın görüşlerine sunulmuş, uzman görüşlerinden sağlanan geri dönüşler doğrultusunda görüşme soruları tekrardan gözden geçirilmiş, gerekli düzeltmeler yapılmış ve toplamda 7 soru olarak görüşme formu (EK 1) son şeklini almıştır. Ayrıca araştırmada katılanların cinsiyet, yaş, öğretmenlikteki kıdem yılı, yöneticilikteki kıdem yılı, eğitim düzeylerinin yer aldığı bilgi kişisel bilgi formunda kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada görüşmelere başlamadan önce Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır (EK 2). Ardından Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alınmıştır (EK 3). Görüşmeler, önceden randevu alınarak yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşme süresince elde edilen veriler 4 katılımcıdan ses kaydı alınarak, ses kaydına izin vermeyen 8 katılımcıya ait veriler ise yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler kişilerin okullarında yapılmış olup; rehberlik servisleri ve yönetici odaları kullanılmıştır. Görüşmeler esnasında araştırmacı tarafından nesnelliğin sağlanmasına özen gösterilmiş ve görüşme yapılan kişilere yönlendirici sorularda bulunulmamıştır. Katılımcılara istedikleri takdirde görüşmeden her zaman çekilebilecekleri, görüşme kayıtlarının e-maillerine gönderileceği ve görüşmelerin 30-35 dakika arasında süreceği bildirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme formu kullanılarak elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Karataş'a (2017) göre betimsel analiz; elde edilen verilerin belirli bir çerçeveye bağlı olarak işlenmesi, ortaya

ıkan bulguların tanımlanması ve tanımlanan bu bulguların yorumlanması aşamalarını içeren analiz yaklaşımıdır. Betimsel analizde araştırmacı görüşme sorularını detaya inmeden, ayrıntılandırmadan yorumlamaktadır. Araştırmacı tarafından betimsel analizle özetlenip yorumlanan veriler içerik analiziyle derinlemesine inilerek yeni kavramlar keşfedilir.

Betimsel analiz için ses kayıtları alınan görüşmeler bilgisayar ortamında aslına bağlı kalınarak metin haline dönüştürülmüştür. Sorulara verilen cevaplar araştırmanın ilgili alt problemleri ile bir araya getirilmiştir. Her bir alt probleme karşılık gelen cevaplar doğrudan alıntılar haline dönüştürülmüş olup bulguların yazımı aşamasında araştırmanın alt problemleriyle bağlantılı olacak şekilde kullanılarak açıklanmış ve yorumlanmıştır. Okul yöneticileri ve okul rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda alt problemlere verilen cevaplar arasında karşılaştırmalara gidilmiş olup benzerlikler ve farklılıklar çerçevesinde betimlemeler ve yorumlamalar yapılmıştır. Verilerin zgn haline bağlı kalınan görüşmelerin analizinde görüşülen kişilerin cevaplarından yola çıkılarak doğrudan alıntılar yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin yazıya dökülmesinde görüşülen kişilere ait bilgilerin paylaşılmamasına zen gösterilerek dikkat edilmiştir.

Yıldırım ve şimşek'e (2005) göre içerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklamaya yardımcı olacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu bağlamda araştırmacı birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmiş ve bunları okuyucunun anlayacağı bir ifadeyle düzenleyerek yorumlamıştır. İçerik analizi için ilk olarak elde edilen verilerin okunması esnasında anlatılmak istenen düşüncenin ne olduğunu belirlemek amacıyla kelime, cümle ve paragraflar kavramşallaştırılarak kodlanmıştır (Kuş, 2003). Veriler arasında anlamlı kısımlara isim verilmesi süreci olan kodlama içerik analizinin ilk aşamasıdır. Kodlama araştırmanın amacı ve görüşme sorularından elde edilen cevaplar doğrultusunda yapılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden yola çıkılarak kodlardan temalar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizinde ayrıca, görüşülen kişilere görev, cinsiyet ve sıralama gibi kodlar verilerek gizlilikleri korunmaya çalışılmıştır. Rehber ğretmenlere R, Okul yöneticilerine OY kodları verilmiştir. Cinsiyetin ifade edilmesinde

kadınlara K, erkeklere E kodu kullanılmıştır. Sıralama durumu ise 1, 2, 3, 4, 5, 6 kodlarıyla ifade edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik, araştırmanın doğruluğunu, güvenilirliğini ve sonuçların tutarlılığını sağlamak adına temel kavramlar olarak ön plana çıkar ve araştırmanın bütünlüğünü güçlendiren önemli unsurlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Geçerlik, araştırmanın ölçmek istediği kavramları gerçekten yansıttığını ve doğrulanabilirlik ile aktarılabilirlik gibi unsurları sağlayıp sağlamadığını ifade eder. Güvenirlik ise, araştırma bulgularının tutarlılığı ve tekrar edilebilirliği anlamına gelir ve araştırmanın güvenilirliğini artırır. Bu kavramların sağlanması için kullanılan stratejiler arasında, veri toplama ve analiz süreçlerinde dikkatli olmak, katılımcıların görüşlerini dikkate almak ve araştırmanın bütünlüğüne özen göstermek yer alır; böylece, araştırmanın geçerliği ve güvenirliği güçlendirilmiş olur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu sayede, araştırmanın sonuçlarına güven duyulabilir ve diğer araştırmacıların aynı yöntemlerle aynı verileri elde ederek çalışmayı tekrarlayabilmesi mümkün olur (Arslan, 2022, s. 397).

Bu çalışmada, geçerlik ve güvenirliği sağlamak için kimi stratejiler benimsenmiştir. Bu kapsamda, görüşme formu ön denemeye tabi tutulmuştur. Araştırmanın tutarlılık ve doğrulanabilirlik çalışmalarına katkı sağlamak ve gerçeği yatsıtması adına tüm süreç kayıt altına alınmıştır. Çalışmada görüşme sorularına ait geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için altı alan uzmanın görüşlerine başvurularak tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcılara ait cevap ve bilgilerin hiçbir ad altında kimse ya da kurumla paylaşılmayacağı ve gizli tutulacağı katılımcılara ifade edilerek, güvenirlik ve geçerlik desteklenmeye çalışılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Veri toplama aracı ile görüşleri alınan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerine yönelik görüşlerinin değerlendirildiği bu nitel çalışmada elde edilen veriler araştırma sorularına göre sıralanmıştır. Her alt problem için kodlar ve bu kodlara uygun temalar belirlenmiştir.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığına yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu şeklinde belirlenmiştir. Bu problem doğrultusunda okul rehber öğretmenlerine ve okul yöneticilerine “Okul PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığı hakkında neler düşünüyorsunuz? ve okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?” şeklinde sorular yöneltilmiştir.

Araştırmanın alt problemine dair birinci soru doğrultusunda elde edilen veriler “Bütünsel Gelişim, Psikososyal Destek, Akademik ve Mesleki Gelişime Katkı Sağlaması, Hizmet Kalitesi ve Kurumsal Yapı İlişkisi, PDR Servisinin Eğitimdeki Rolü” olmak üzere 5 tema (kategori) altında toplanmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığına ait alt tema ve kodlar Tablo 4.1’ de verilmiştir.

Tablo 4.1: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Etkililiği ve Yararlılığına Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	F	Katılımcı
Bütünsel Gelişimi Desteklemesi	Kişisel, sosyal, duygusal gelişim	5	RÖ3,RÖ4,RÖ5,OY1,OY3
	Kendini tanıma	4	RÖ2,RÖ4,OY1,OY3
	Problemlerini çözme	4	RÖ2,RÖ5,OY1,OY3
	Güçlü ve zayıf yönlerini fark etme	2	OY3,OY4
	İlgi ve yeteneklerinin farkına varma	2	RÖ2,OY5
Psikososyal Destek	Taciz yaşayan öğrencilerin tespiti	2	RÖ1,RÖ3
	İntihara eğilimli öğrencilerin tespiti	2	RÖ1,RÖ3
	Önleyici ve müdahale edici çalışmaları	2	RÖ4,RÖ5
Akademik ve Mesleki Gelişime Katkı Sağlaması	Ders başarısı	4	RÖ3,RÖ5,OY1,OY3
	Kariyer planlaması	4	RÖ2,RÖ3,RÖ5,OY3
Hizmet Kalitesi ve Kurumsal Yapı İlişkisi	İdarenin anlayışı	2	RÖ6,OY3
	Çalışılan kurumun yapısı	2	RÖ6,OY5
	Hizmet veren kişinin yetkinliği	2	RÖ6,OY2
PDR Servisinin Eğitimdeki Rolü	Eğitimin önemli parçası	6	RÖ3,RÖ4,OY2,OY4,OY5,OY6
	Öğrencilerin yetiştiği çevrenin bilinmesi	2	RÖ4,OY4
	Öğrencilerin kişilik özelliklerinin bilinmesi	2	RÖ4,OY4

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.1 incelendiğinde “Okul PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığı hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna katılımcıların; Bütünsel Gelişimi Desteklemesi teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda “Kişisel, sosyal, duygusal gelişim” (f=5), “Kendini tanıma” (f=4), “Problemlerini çözme” (f=4), “Güçlü ve zayıf yönlerini fark etme” (f=2), “İlgi ve yeteneklerinin farkına varma” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerinden biri aşağıda yer almaktadır:

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bir okulun en önemli parçasıdır. Okul rehberlik hizmetleri temel olarak öğrencilerin bütünsel gelişimini hedefler. Bu bütünsel gelişim içinde akademik gelişim, mesleki ve kişisel gelişim yer almaktadır. Öğrencilerin akademik, mesleki ve kişisel gelişimlerin de bu hizmetler oldukça yararlıdır. Eğitim ve öğretimin esas amacı öğrencileri bütünsel olarak gelişimini sağlamaktır. Bunu sağlayacak temel hizmet rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleridir.”(RÖ3)

Psikososyal Destek teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Taciz yaşayan öğrencilerin tespiti”(f=2), “İntihara eğilimli öğrencilerin tespiti” (f=2), “Önleyici ve müdahale

çalışmaları” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerinden biri aşağıda yer almaktadır:

“ Uygun şartlar oluştuğunda etkili ve yararlı olabilmektedir. Öğrencilerin rehberliğe ve zaman zaman psikolojik danışmaya ihtiyacı var. Özellikle bazı konular için elzem olduğunu düşünüyorum; örneğin taciz yaşayan öğrencilerin tespiti gibi, intihara eğimli çocukların tespiti gibi.”(RÖ1)

Akademik ve Mesleki Gelişim Katkı Sağlaması teması adı altında oluşturan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Ders başarısı” (F=4), “Kariyer planlaması” (f=4) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Örneğin, katılımcılardan birinin görüşü şöyledir:

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin öğrencilerin akademik başarılarını, sosyal duygusal gelişimini ve psikolojik ihtiyaçlarını desteklemesi açısından etkili ve yararlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrencilerin kendilerini tanımalarına, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmelerine, problemlerle başa çıkmalarına yardımcı olmakla birlikte, geleceğe yönelik kariyer planlamalarını bilinçli bir şekilde yapmalarına fayda sağlamaktadır. Sosyal ve duygusal sorunlarını çözme, kariyer planlaması yapma bireysel farkındalıklarını artırma ergenlik dönemindeki öğrenciler için rehber öğretmenden destek almak ve bireysel görüşmeler yapmak çok değerli. Ancak, hizmetlerin daha etkili olabilmesi için rehberlik birimlerinin kaynaklarının artırılması, rehber öğretmenlerin öğrencilere daha fazla zaman ayırabilmesi ve bu hizmetlerin okul yönetimi tarafından daha fazla desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca, velilerle daha sıkı iş birliği yapılması da hizmetlerin başarısını artırabilir. Öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimini desteklemesi açısından eğitim sürecinde önemli bir rol oynadığına inanıyorum.”(OY3)

PDR Servisinin Eğitimdeki Rolü teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Eğitimin önemli parçası” (f=6), “Öğrencilerin yetiştiği çevrenin bilinmesi” (f=2), “Öğrencilerin kişilik özelliklerinin bilinmesi” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcılar bunu şöyle anlatmaktadır:

“Genel anlamda etkili ve yararlı olduğunu düşünüyorum. Özellikle önleyici ve müdahale çalışmalarının yararlı ve etkili olduğunu söyleyebilirim. Eğitim öğretim sürecinin önemli bir parçası olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrencilerin kişisel sosyal duygusal gelişimlerini desteklemesi, kendilerini tanımaları, kişilik özelliklerinin ve yetiştiği çevrenin anlaşılması açısından etkili ve yararlı olduğunu düşünüyorum.”(RÖ4)

“Bir okulun en önemli yapı taşlarından birisi rehberlik servisidir. Öğrencilerin fiziksel ve ruhsal duygu durumlarının, yetiştiği çevrenin, aile yapısının ve öğrencilerin kişilik özelliklerinin bilinmesi ve bu özelliklere göre öğrencilere yaklaşılması açısından, aynı zamanda öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmeleri noktasında rehberlik servisi olmazsa olmaz birimlerden birisi olarak görülebilir.” (OY4)

Araştırmanın bulgularından, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin, okul PDR hizmetlerinin, öğrencilerin bütünsel gelişimini desteklediğini, öğrencilere psiko sosyal destek sağladığını, öğrencilerin akademik

ve mesleki gelişimlerine katkı sağladığını ve PDR hizmetlerinin eğitimdeki bütüncül rolü açısından önemli gördükleri görüşünde oldukları söylenebilir.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında Okul PDR hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik önerileri de sorulmuştur. Bu öneriler “ PDR Hizmetlerinin Geliştirilmesi, Eğitim Faaliyetlerinin Yapılması, Hizmetlerin Erişilebilirliği, Eğitim Bileşenlerinin Desteği” olmak üzere 4 tema (kategori) altında toplanmıştır. Elde edilen verilere ait alt tema ve kodlar Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Önerileri

Tema	Kodlar	F	Katılımcı
PDR Hizmetlerinin Geliştirilmesi	Eğitim bileşenleri	6	RÖ3,RÖ4,OY1,OY3,OY5,OY6
	İşbirliği ve destekleyici tutum	4	RÖ3,RÖ4,OY1,OY2
	Hizmetlerin önemi	3	RÖ3,OY3,OY6
	Psikopotolojinin taranması ve tanınması	1	RÖ1
	Denetim ve takip yapılması	1	OY5
	Yasal ve mevzuatsal çalışmalar	1	OY6
	Evrak yükünün azaltılması	1	RÖ6
	Görev tanımının belirginleşmesi	1	OY4
Eğitim Faaliyetlerinin Yapılması	Rehber öğretmenlerin mesleki gelişimi	4	RÖ1,OY1,OY2,OY6
	Bilgilendirme toplantıları seminerler	4	RÖ2,OY2,OY3,OY6
	Her kademedede rehberlik ders saati	2	RÖ2,RÖ6
Hizmetlerin Erişilebilirliği	Rehber öğretmen istihdamı	4	RÖ1,RÖ3,OY1,OY2
	Öğrenci sayısını azaltmak	3	RÖ5,RÖ6,OY2
	Ailenin etkisi	3	OY1,OY2,OY5
	Bireysel gereksinimler	3	RÖ2,RÖ4,OY3
	Grup çalışmalarının yaygınlaşması	2	RÖ1,OY5
	Her bir öğrenciye ulaşmayı kolaylaştırmak	1	RÖ5
Eğitim Bileşenlerinin Desteği	Öğrenci	12	RÖ1,RÖ2,RÖ3,RÖ4,RÖ5,RÖ6 OY1,OY2,OY3,OY4,OY5,OY6
	Rehber öğretmen	5	RÖ5,RÖ6,OY3 OY5,OY6
	Yönetici	2	OY3,OY6
	Öğretmen	2	OY5,OY6
	Veli	2	OY3,OY6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.2 incelendiğinde “Okul PDR hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?” sorusuna katılımcıların; PDR Hizmetlerinin Geliştirilmesi teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda

“Eğitim bileşenleri” (f=6), “İşbirliği ve destekleyici tutum” (f=4), “Hizmetlerin önemi” (f=3), “Psikopotolojinin taranması ve tanınması” (f=1), “Denetim ve takip yapılması” (f=1), “Yasal ve mevzuatsal çalışmalar” (f=1), “Evraak yükünün azaltılması” (f=1) ,“Görev tanımı” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerini temsilen aşağıdaki ifadelerle yer verilmiştir:

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri son yıllarda ki önemi daha çok anlaşılmaya başlansa da halen bu hizmetlerin ne kadar önemli olduğu ve tüm eğitim paydaşları tarafından tam olarak anlaşılmadığını düşünüyorum. Rehberlik hizmetlerinin daha etkili ve yararlı olabilmesi için öncelikle tüm eğitim paydaşlarına özellikle de öğretmenler ve idarecilere bu hizmetlerin önemi kavratılmalıdır. Tabi ki bu hizmetlerin öneminin kavratılmasının da tüm rehber öğretmenlerin okullarda yaptıkları çalışmalar da son derece önem arz etmektedir. Ancak bu hizmetlerin yararlılığı için rehberlik hizmetlerinin desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca Rehber öğretmenlerin de yaptıkları hizmet ile okulun çok önemli bir paydaşı olduğunu görmesi ve çalışmalarını buna göre yapması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca öğrenci sayılarına ayrılan rehber öğretmen kadrolarının artırılması gerektiğini bu durumun verilen hizmetin niteliğini arttıracaklarını düşünüyorum.” (RÖ3)

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha etkili ve yararlı bir yönde gelişebilmesi için okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin nicelik ve nitelik açısından eğitimin amacına uygun gelişimlerinin sağlanması için akademik hayatlarında ve öğretmenliğe başladıktan sonra durmaksızın yenilenmesi ve gelişmesi, rehberliğin amacına uygun düşünce ve anlayışla hareket etmelerinin denetim ve takibinin yapılması gerekmektedir. Ayrıca okulda görev yapan yöneticiler, diğer öğretmenler ve tüm personelin rehberlik hizmetlerinin amacına hizmet edecek şekilde yürütülebilmesi için yeterli bilgi birikimine ve anlayışa sahip olmalarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Aynı şekilde öğrenci ve velilere de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemi ve öğrencinin gelişimine sağlayacağı katkılar hakkında yeterli bilgilendirme ve yönlendirme yapılmalıdır. Bunun yanında eğitimle alakalı merkezi yönetim ve taşra teşkilatlarının da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacına uygun yürütülebilmesi için gerekli yasal ve mevzuatsal çalışmaları eksiksiz olarak tamamlaması ve ulusal çapta uygulama bütünlüğünün sağlanmasına, ayrıca eğitimin paydaşı olan tüm kurum ve kuruluşlarında bu amaca uygun hareket etmesini sağlanmasına yönelik gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Kısacası bütün paydaşların okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha etkili ve yararlı bir yönde gelişebilmesi için hem bilişsel hem de tutumsal düzeyde ortak bir dil kullanması ve ortak bir amaç etrafında kenetlenmesini gerekmektedir.”(OY6)

Eğitim Faaliyetlerinin Yapılması teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Rehber öğretmenlerin mesleki gelişimi” (f=4), “Bilgilendirme toplantıları seminerler” (f=4), “Her kademedeki rehberlik ders saati” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine bir örnek aşağıda sunulmuştur:

“Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri içeriği ve işleyişi hakkında idareciler ve öğretmenler bilgilendirilmeli bakış açıları değiştirilmeli, veli seminerleri artırılmalı, öğrencinin her konudaki ihtiyaç, beklenti ve düzeylerine göre planlar hazırlanmalı. Meslek Lisesinde her kademedeki rehberlik saatleri olmalı.” (RÖ2)

Hizmetlerin Erişilebilirliği teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Rehber öğretmen istihdamı” (f=4), “Öğrenci sayısını azaltmak” (f=3), “Ailenin etkisi” (f=3), “Bireysel gereksinimler” (f=3), “Grup çalışmalarının yaygınlaşması” (f=2), “Her bir öğrenciye ulaşmayı kolaylaştırmak” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait bir örnek aşağıda şöyle sunulmuştur:

“Rehberlik hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinde çevre koşullarının esas alınması, velilerin sürece dâhil edilmesi, tüm kesimlerin ortak bir anlayış içerisinde iş birliği yapması, öğretmen ve yöneticilerin yeterli ve gerekli rehberlik anlayışına sahip olmalarının sağlanması, rehber öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin gözden geçirilmesi ve belli aralıklarla eğitime alınması, okullardaki rehber öğretmen norm kadrolarının artırılması, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunun daha etkin çalışması rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha etkili yönde gelişebilmesi için öncelikli önerilerimdir. Ayrıca eğitimin önemli bir bileşeni olan rehberlik servisleri gerçekçi hedefler ile uyumlu çalışmalar yürütmelidir. Yakın ve uzak hedefleri gerçekçi bir bakış açısı ile belirlemesi gerekmektedir. Yine rehberlik servisleri özel birimler olduğundan bu süreç içinde derinlemesine çalışma ortamları olduğundan değerlendirme ve geliştirme aşamalarında verimi artırıcı uygulamalar ortaya çıkarmalıdır. Hizmeti sunan rehber öğretmenin de okul paydaşlarıyla iletişim yönü güçlü olmalı, işbirliğine açık olmalıdır.”(OY1)

Eğitim Bileşenlerinin Desteği teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Öğrenci” (f=12), “Rehber öğretmen” (f=5), “Yönetici” (f=2), “Öğretmen” (f=2), “Veli” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait bir örnek aşağıda belirtilmiştir:

“Eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahip olan rehberlik ve psikolojik danışma uygulamalarının, eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi kaçınılmazdır. Etkili bir rehberlik çalışması yapılabilmesi içinde eğitimdeki tüm paydaşların aynı hedef doğrultusunda hareket etmesi gerekmektedir. Ancak rehberlik kavramı ve uygulamasının eğitim sistemimiz içerisinde yer alma geçmişine baktığımızda geçen süre çok az olmamasına ve alan çok yeni olmamasına rağmen, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin doğru anlaşıldığı alana ait uygulamaların geçen zamana rağmen istenilen gelişmeyi gösterdiği söylenemez. Kısacası rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sistem içerisinde hak ettiği yeri yeterince aldığını söylemek zordur. Sistem içinde hak ettiği yeri alamamasının nedenleri arasında öğretmenlerden, yöneticilerden, öğrenci ve velilerden, eğitimin diğer paydaşlarından ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarından kaynaklanan eksiklikler sayılabilir. Sayılan eksiklikler nedeniyle amacına uygun şekilde yapıldığında öğrenci, veli ve sistem içerisinde çok faydalı olması kaçınılmaz olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin günümüz eğitim ortamlarında etkili ve yararlı olduğunu düşünmek güçtür.” (OY6)

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin, PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararının artırılması için PDR hizmetlerinin geliştirilmesi, eğitim faaliyetlerinin artırılması/yapılması,

hizmetlerin e  ilebilirliğinin sağlanması, eğitim bileşenlerinin desteği ile hizmetlerin daha yararlı ve etkili olacağını düşündükleri söylenebilir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerindeki bütçe, kaynak ve personel yeterliliği ve eğitimi konusunda ne düşünmektedirler?” sorusu   eklinindedir. Bu alt problemine uygun olarak rehber öğretmenlere ve okul yöneticilerine “ Okul PDR hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan kaynaklar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir varsa önerilerinizi belirtir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmanın ikinci alt probleminden elde edilen veriler ışığında oluşturulan kodlamalar, “Fiziki Koşulların Sağlanması, Kadro ve İstihdamın Arttırılması, Hizmet İçi EĞitim Verilmesi” olmak üzere 3 tema (kategori) altında toplanmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul PDR hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli olan kaynak, bütçe ve personel yeterliliğine ait alt tema ve kodlar Tablo 4.3’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.3: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülebilmesi İçin İhtiyaç Duyulan Kaynak, Personel Yeterliliği ve EĞitimine Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	F	Katılımcı
Fiziki Koşulların Sağlanması	Oda ve donanım sorunu	5	R��1,R��3,OY4,OY5,OY6
	Teknolojik imkân	1	OY1
Kadro ve İstihdamın Arttırılması	Rehber ��Ğretmen yetersizliği	9	R��1,R��2,R��3,R��4,R��5,OY1,OY3,OY4,OY5
	İkinci bir okula görevlendirilme	1	R��5
Hizmet İçi EĞitim Verilmesi	Rehber ��Ğretmen mesleki gelişimi	3	OY1,OY3,OY6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.3 incelendiğinde “Okul PDR hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan kaynaklar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir varsa önerilerinizi belirtir misiniz?” sorusuna katılımcıların; Fiziki Koşulların Sağlanması teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda “Oda ve donanım sorunu” (f=5), “Teknolojik imkân” (f=1)   eklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda belirtilmiştir:

“Rehber öğretmenlerle öğrencilerin buluşabilmesi için zamanın planlanması gerekir. Rehberlikle ilgili evrak işlerinin takibinin müdür yardımcısı tarafından takip edilmesi sağlanmalıdır. Personeli yetersiz buluyorum. Bir öğretmen genellikle yaklaşık 300 öğrencinin sorumluluğunu almakta. Bu sayı 1 öğretmen için çok fazla. Rehberlik odalarının okuldaki en ferah ve estetik oda olması gerektiğini düşünüyorum.”(RÖ1).

“Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan kaynak ve bütçe maalesef oldukça azdır. Okul yönetimleri de bazen bu konularda sıkıntılar yaşamaktadır. Gerekli olan kaynaklar genellikle okul idaresi ve rehberlik ve psikolojik danışmanlar tarafından bireysel olarak sağlanabilmektedir. Kalabalık okullardaki rehber öğretmen sayısı da öğrenci mevcuduna göre azdır. 500 öğrenci sayısına kadar okullarda 1 rehber ve psikolojik danışman kadro görevlendirilmesi öğretmenin öğrencilere ulaşmalarını oldukça zorlaştırmaktadır. En azından 250 Öğrenci Bir Rehber Öğretmen eşleşmesi daha verimli bir rehberlik hizmeti sunulmasını sağlayacaktır. Kurumlarda rehberlik servislerinde birim yetersizliğinden dolayı aynı odada iki rehber öğretmenin görev yaptığı okullar bile mevcuttur. Bu örnek bile rehberlik faaliyetlerinin yeterliliğine gölge düşürmektedir.”(OY5)

Kadro ve İstihdamın Arttırılması teması adı altında oluşturan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Rehber öğretmen yetersizliği” (f=9), “İkinci bir okula görevlendirilme” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcılar bunu aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

“Genel olarak yeterli personel olduğunu düşünmemekteyim. Bazı okullarda görevlendirme ile ya da ücretli olarak çalışan personel istihdamı yapılmaktadır. Ya da öğrenci sayısı azlığından rehber öğretmen istihdam edilmemektedir. Tüm okullarda öğrenci sayısına bakılmaksızın rehber öğretmen istihdamı sağlanmalıdır. Her okulda mutlaka bu hizmetin kesintisiz ve sürekli olması sağlanmalı. Rehber öğretmenin gerekli araç ve gereçleri tam olarak sağlanmalıdır. Rehberlik servisleri için özel bütçe imkânı sağlanmalıdır.” (OY4)

“Her okulda 250-300 öğrenciye bir rehber öğretmen düşecek şekilde atama yapılmalıdır. Okullarda genel olarak idare rehberlik servisinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. İkinci bir okula görevlendirilme rehber öğretmenlerin etkililiğini düşüren en büyük sebeplerdendir. Okul idareleri bazen bizi ilgilendirmeyen işler verebilir bununla ilgili rehber öğretmenlerin tavrı net olmalıdır.” (RÖ5)

“Kaynak, bütçe ve personel olarak yeterli değildir. Kaynak noktasında daha fazla fiziksel alan ayrılabilir, dijital araçların daha etkin kullanımı sağlanabilir. Bütçe artırılmalı özellikle düşük gelirli bölgeler öncelikle dirilmelidir. Fiziksel ve teknolojik imkânlar artırılmalıdır. Okullardaki rehber öğretmen normlarında bir düzenleme yapılarak rehber öğretmen sayısı artırılması rehberlik hizmetlerinin daha sağlıklı ve daha verimli yürütülmesi açısından önemlidir. Ayrıca Rehber öğretmenleri belirli aralıklarla eğitime alınarak sürekli mesleki gelişimleri sağlanmalıdır.” (OY1)

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan kaynak bütçe ve personel yetersiz kalmaktadır. Çünkü bu hizmetler için ayrılan bütçe birçok okulda bulunmamakla birlikte öğrenci sayısına oranla rehber öğretmen sayısı da düşüktür. Bu durumda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin istenilen düzeyde sağlanmasını güçleştirmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri için ayrılan bir bütçenin olması, öğrenci sayısına yönelik rehber öğretmen istihdam edilmesi, rehber öğretmenlere yönelik

mesleki gelişim imkânlarının arttırılması yetersizliklerin giderilmesi noktasında önemli olduğunu söyleyebilirim.” (OY3)

Hizmet İçi Eğitim Verilmesi teması adı altında oluşturan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Rehber öğretmen mesleki gelişimi” (f=3) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Aşağıda katılımcıların görüşleri sunulmuştur:

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için yapılan hizmetiçi eğitim sayılarının yeterli olmadığını düşünüyorum. Bu hizmetiçi eğitimler bireyin kendini gerçekleştirilmesine yardım etmek olan, bunun yanında bireye, kendini ve başkalarını anlama, doğru insan ilişkileri kurarak bu yolda karşılaştığı sorunlara çözüm bulma, yeteneklerinin farkına vararak onları doğru şekilde kullanma, kendisine uygun tercihler yaparak yaşamını ve geleceğini planlama becerilerini kazandırmak olan bu alanın öneminin farkına varılması, alana yapılacak yatırımlarında öneminin kavranmasının yolunu açacaktır. Sağlıklı toplumun inşası için bilişsel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinin kaçınılmaz olduğu düşünüldüğünde rehberlik ve psikolojik danışma alanına yapılacak maddi ve insan yatırımının önemi daha da iyi anlaşılacaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha verimli şekilde yerine getirilebileceği fiziki düzenlemelerin yapılmasına yönelik yatırımlar olmalıdır.

Bunu yanında norm kadrolarda psikolojik danışman ve rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısını azaltıcı tedbirler alınmalı, rehberlik hizmetlerinin tüm eğitim kademelerinde verimli şekilde yürütülmesine yönelik yeterli kadro sağlanmalıdır. Ayrıca Rehber öğretmenlerin özlük haklarına yönelik mevzuat düzenlemeleri ile iş barışının sağlanmasına ve öğretmenlerin görevlerini daha verimli yapmalarına yönelik tedbirler alınmalıdır. Bunun yanında alanda istihdam edilen öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma alanında yaşanan yeni gelişmeleri takibi ve eğitilmeleri için gerekli altyapı yatırımlarının da yapılması gerekmektedir.” (OY6)

Araştırmanın bulgularından yola çıkarak okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin, PDR hizmetlerinin yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan kaynak, personel yeterliliği ve eğitime yönelik görüşleri; fiziki koşulların sağlanması, kadro ve istihdamın arttırılması, hizmet içi eğitimin verilmesi noktasında önemli gördükleri söylenebilir.

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına cevap verme yeterliliği konusundaki görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın üçüncü alt problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın bu alt problemine uygun olarak okul rehber öğretmenlere ve okul yöneticilerine “Okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal,

duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama konusundaki düşünceleriniz ve önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmanın üçüncü alt probleminden elde edilen veriler ışığında oluşturulan kodlamalar “Mesleki Eğitim ve Nitelikli İş Gücüne Katkı, Öğretim Programında Rehberlik Derslerinin Azlığından İhtiyacın Karşılanamaması, PDR Hizmetlerinin Karşılaştığı Güçlükler Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması, PDR Hizmetlerinin Yeterliliğinin Artırıl原因aması Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması, Rehber Öğretmenin Rolü ve Sorumlulukları Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması” olmak üzere 5 tema (kategori) altında toplanmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre Okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama konusundaki görüşleri ve önerilerine dair alt tema ve kodlar Tablo 4.4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.4: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Öğrencilerin Akademik, Sosyal, Duygusal ve Psikolojik İhtiyaçlarını Karşılama/Karşılanamama Konusundaki Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kodlar	F	Katılımcı
Mesleki Eğitim ve Nitelikli İş Gücüne Katkı	Meslek lisesinin rolü	1	RÖ2
	Kalifiye eleman yetiştirilmesi	1	RÖ2
Öğretim Programında Rehberlik Derslerinin Azlığından İhtiyacın Karşılanamaması	Rehberlik ders saatinin olmayışı	1	RÖ3
	Rehberlik hizmetleri ve etkinlikleri	1	RÖ3
	Eğitim politikasının belirsizliği	1	RÖ6
PDR Hizmetlerinin Karşılaştığı Güçlükler Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması	Öğrenciye bireysel bazda ulaşım zorluğu	2	RÖ3,RÖ4
	Akademik gelişimin ön planda tutulması	2	RÖ4,RÖ6
	Veri olarak değerlendirme	1	RÖ4
	Plan dışı çalışmalar	1	RÖ4
PDR Hizmetlerinin Yeterliliğinin Artırıl原因aması Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması	Mesleki gelişim	3	OY1,OY3,OY5
	Grup çalışmaları	2	RÖ1,RÖ4
	Ortak anlayış ve işbirliği	2	OY4,OY6
	Aile işbirliği	2	OY2,OY3
	Sürekli iyileştirme	2	OY1,OY5
	İhtiyaç analizi	1	OY3
Rehber Öğretmenin Rolü ve Sorumlulukları Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması	Rehber öğretmenin yeterliliği	3	RÖ5,OY1,OY2
	Rehber öğretmenin görev tanımında belirsizlik	2	OY4,OY6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.4 incelendiğinde “Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama konusundaki düşünceleriniz ve önerileriniz nelerdir?” sorusuna

katılımcıların; Mesleki Eğitim ve Nitelikli İş Gücüne Katkı teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda “Meslek lisesinin rolü” (f=1), “Kalifiye eleman yetiştirilmesi” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcılara ait bir örnek şöyle ifade edilmektedir:

“ Meslek lisesine gerçekten ilgi ve yetenekleri doğrultusunda öğrenciler alınmalı ki kalifiye ara elemanlar yetiştirilmeli. Akademik anlamda yetersiz olan öğrencilerin devam ettiği bir okul olmaktan çıkmalı meslek lisesi. Bunun içinde ortaokul sürecinde öğrencilerin ayrıştırılması gerektiğini düşünüyorum.” (RÖ2)

Öğretim Programında Rehberlik Derslerinin Azlığından İhtiyacın Karşılanamaması teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Rehberlik ders saatinin olmayışı” (f=1), “Rehberlik hizmetleri ve etkinlikleri” (f=1), “Eğitim politikasının belirsizliği” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcılara ait örnek görüşler aşağıda ifade edilmektedir:

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabildiğini düşünmüyorum. Bunun bir kaç sebebi olduğunu düşünüyorum. Özellikle kalabalık okullarda tüm öğrencilere bireysel düzeyde ulaşmak oldukça zor olmaktadır. Ayrıca rehberlik hizmetlerinin bazen sınıf ve branş öğretmenleri ile dolaylı olarak öğrencilere ulaştırıldığı ve kimi etkinlikler bu şekilde yapılmaktadır. Öğretmenlerin bu etkinliklere ve hizmetlere ne kadar önem verdiği ve nasıl uyguladığı da önem kazanmaktadır. Ayrıca bakanlık düzeyinde uzun zaman tüm kademelerde rehberlik etkinlikleri olmasına rağmen rehberlik saati yoktu. Halen ortaokullar da ve ilkokullarda rehberlik saati yok. Bu da hizmetlerin ulaştırılmasını zorlaştırmaktadır.” (RÖ3).

“Yeterli düzeyde karşılamadığını düşünüyorum. Akademik gelişimin aileler ve toplum tarafından ön planda tutulması nedeniyle diğer gelişim alanlarının genellikle öncelik olarak görülmediğini düşünüyorum. Okul programına genel-yerel-özel hedefler kapsamında öğrencilerin sosyal-duygusal-psikolojik ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar konulsa ve bu bağlamda etkinlikler yapılırsa da bu çalışmaları içselleştiren öğrencilerin sınırlı olduğunu düşünüyorum. Öğrencilerin sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının sağlıklı bir şekilde gelişmelerinin en önemli koşulu olduğunu ilke edinen bir eğitim politikasının benimsenmesi gerekiyor. Bunu sadece okul ortamına değil yaşamın bütün alanlarına yaymak gerekiyor. Zorbalık, bağımlılık gibi konularda yaptığımız çalışmalar okul ortamında etkili olsa da yaşamın tüm alanlarına yayılmadığı için etkililiği sınırlı ve süreli oluyor.” (RÖ6)

PDR Hizmetlerinin Karşılaştığı Güçlükler Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Öğrenciye bireysel bazda ulaşım zorluğu” (f=2), “Akademik gelişimin ön planda tutulması” (f=2), “Veri olarak değerlendirme” (f=1), “Plan dışı çalışmalar” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait bir örnek aşağıda sunulmuştur:

“Rehberlik çalışmaları her ne kadar bir çerçeve plan dâhilinde planlanmış olsa da okullarda yaşanan davranış sorunları, plan dışı yapılması istenilen etkinlik ya da çalışmalar öğrencilerin akademik sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına yönelik çalışmaları aksatabiliyor ya da yapılan çalışmalar istenilen düzeyde bir etki oluşturmuyor. Çoğu zaman akademik ihtiyaçlara yönelik çalışmalar diğer ihtiyaç alanlarının önüne geçebiliyor. Yapılan çalışmalar milli eğitim müdürlükleri ya da bakanlık tarafından "veri" olarak değerlendirildiği için çalışmaların içeriğinden ziyade yapılan çalışma sayısı vb niceliksel durumların daha fazla önemsendiği düşünülmektedir. Bu da yapılan çalışmaları genel olarak önemsizleştirmektedir. Her öğrencinin bireysel baz da ihtiyacını karşılaması ne yazık ki mümkün değil. Akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik alanlarda her bir öğrenciye ulaşmak zor olabiliyor. Bundan dolayı süreç içerisinde grup rehberlik çalışmalarıyla en fazla öğrenciye ulaşılması ve fayda sağlanması amaçlanmaktadır.” (RÖ4)

PDR Hizmetlerinin Yeterliliğinin Artırılmaması Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Mesleki gelişim” (f=3), “Grup çalışmaları” (f=2), “Ortak anlayış ve işbirliği” (f=2), “Aile işbirliği” (f=2), “Sürekli iyileştirme” (f=2), “İhtiyaç analizi” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda belirtilmiştir:

“Rehber öğretmenlerin mesleklerine adanmışlıkları ve nitelikleri ile ilgili olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bazı okullarda karşılamakla birlikte rehber öğretmenin adanmışlık düzeyi ile ve niteliklerine bağlı olarak bazı okullarda karşılamayabilmektedir. Rehber öğretmenleri belli aralıklarla düzenli ve sürekli eğitimlere alınması faydalı olacaktır. PDR hizmetleri, öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir araçtır. Ancak bu hizmetlerin etkinliği, okulun sahip olduğu kaynaklar, rehber öğretmen sayısı ve onların nitelikleri ile yakından ilişkilidir. PDR hizmetlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayabilmesi için bu alanlarda sürekli iyileştirmelere ihtiyaç vardır.” (OY1)

“Öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama noktasında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Hizmetler daha çok kaynak ve personel eksikliğinden dolayı yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı öncelikle kapsamlı bir ihtiyaç analizi yapılması gerekmektedir. İhtiyaç analizi doğrultusunda personel eğitime ve artırılmasına önem verilerek rehber öğretmenlerin donanımlı olmasının sağlanması için sürekli eğitimleri sağlanmalıdır. Bireysel farklılıklardan dolayı her bir öğrencinin ihtiyaçları da farklılık arz etmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik gelişimini desteleyen bireysel danışmanlık hizmetlerine ağırlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimi noktasında önemli bir yere sahip olan aileler rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri çalışmalarına daha çok dâhil edilerek süreçte aktif rol almaları sağlanmalıdır.” (OY3)

Rehber Öğretmenin Rolü ve Sorumlulukları Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Rehber öğretmenin yeterliliği” (f= 3), “Rehber öğretmenin görev tanımının belirsizliği” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Aile, çevre, akran, farkındalık durumu gibi birçok sebep ve şartların rehberlik faaliyetlerinin ihtiyaçlarını karşılama durumunu etkilediğini düşünürsek tam olarak karşılamayabildiğini söyleyebilirim. Çünkü her öğrencinin farklı ailevi durumu, motivasyonu, hazır bulunuşluk düzeyi vardır. Ama her öğrencinin eğitilebileceği düşüncesinde olduğum gibi her öğrenciye de akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik alanlarda hangi şartlarda olursa olsun rehberlik yapılabileceği kanaatindeyim. Ayrıca rehber öğretmenin yeterliliği ve görev yapmadaki isteği de belirleyici olmaktadır. İlgili ve işini severek yapan bir rehber öğretmenin görev yaptığı okulda akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanmasında büyük bir mesafe kat edilir. Dolayısıyla ihtiyaçlar karşılanır. Dolayısıyla rehber öğretmenin yeterliliği noktasında, yetiştirme aşamalarında daha titiz bir yapılanma gerekmektedir.” (OY2)

“Okul rehber öğretmenleri öğrenci görüşmeleri, veli görüşmeleri ve öğrenci tanıma formları ile öğrencilerin bilgilerine ulaşmaktadırlar. Öğrencilerin yönlendirilmesi gereken alanlarda gerekirse idare ile ve ders öğretmenleri ile işbirliği yapılması öğrencilerin akademik başarısında önemli bir yol olacağını düşünmekteyim. Öğrencinin sosyal ve psikolojik durumunu bilen ders öğretmeni de eğitim ortamında o öğrenciye göre yöntem ve teknikleri kullanacağından başarının kolektif olarak sağlanmasına vesile olacaktır. Rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısının azaltılması gerekir. Bir de rehberlik servisi öğretmenlerinin görev tanımının net olarak ifade edilip, öğrencilerin de hangi konularda bu servisi kullanabilecekleri iyi anlatılmalıdır.” (OY4)

Tablo 4.4’de sunulan veriler incelendiğinde, katılımcıların mesleki eğitimde kalifiye eleman yetiştirmede PDR hizmetlerinin akademik ihtiyaçlara karşılık verebildiğini ancak öğrencilerin psikolojik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında PDR hizmetlerini yeterli bulmadıkları görüşünde oldukları görülmektedir. Katılımcılara yetersizliğin nedenini ise öğretim programında rehberlik derslerinin azlığı; PDR hizmetlerinde karşılaşılan güçlükler; PDR hizmetlerinin yeterliliğinin artırılmaması ve rehber öğretmenlerin rol ve sorumlulukları nedeniyle ihtiyacın karşılanamaması olarak açıklamışlardır.

4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin yürütülmesindeki işbirliğine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın dördüncü alt problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın bu alt problemine uygun olarak okul rehber öğretmenlerine ve okul yöneticilerine “Okul PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenlerinin (yönetici, rehber öğretmen, öğrenci, veli, öğretmen) işbirliğine yönelik yaklaşımları hakkında neler düşünüyorsunuz, bu konuda okul bileşenlerinden beklentileriniz nelerdir, hizmetlerin yürütülmesi adına okul bileşenlerinin işbirliğinin artması için önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmanın dördüncü alt probleminden elde edilen veriler doğrultusunda

oluşturulan kodlamalar “Okul Bileşenleri Arasındaki Rol Dağılımı, İşbirliği ve Katılımın Geliştirilmesi, PDR Hizmetlerinde Yönetim ve İş Ahlakının Önemszenmesi, PDR Hizmetlerinin Koordinasyonu” olmak üzere 4 tema (kategori) altında toplanmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenlerinin işbirliğine yönelik yaklaşımları ve önerilerine ait alt tema ve kodlar Tablo 4.5’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.5: Katılımcıların Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülmesinde Okul Bileşenlerinin İşbirliğine Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	F	Katılımcı
Okul Bileşenleri Arasındaki Rol Dağılımı	Görev ve sorumlulukların belirlenmesi	4	RÖ1,OY2,OY3,OY6
İşbirliği ve Katılımın Geliştirilmesi	Eğitim ve toplantılar yapılması	4	OY1,OY3,OY4,OY5
	Rehberlik algısı ve tanımı	2	RÖ2,RÖ3
PDR Hizmetlerinde Yönetim ve İş Ahlakının Önemszenmesi	Okul yöneticisinin görev ve rolü	7	RÖ1,RÖ4,RÖ6,OY2,OY3,OY4,OY6
PDR Hizmetlerinin Koordinasyonu	Okul bileşenleri arası işbirliği	5	RÖ1,RÖ3,OY1,OY3,OY6
	Merkezi ve yerel otorite işbirliği	1	OY6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.5 incelendiğinde “Okul PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenlerinin (yönetici, rehber öğretmen, öğrenci, veli, öğretmen) işbirliğine yönelik yaklaşımları hakkında neler düşünüyorsunuz, bu konuda okul bileşenlerinden beklentileriniz nelerdir, hizmetlerin yürütülmesi adına okul bileşenlerinin işbirliğinin artması için önerileriniz nelerdir?” sorusuna katılımcıların; Okul Bileşenleri Arasındaki Rol Dağılımı teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda “Görev ve sorumlulukların belirlenmesi” (f=4) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait bir örnek aşağıda sunulmuştur:

“Okul bileşenlerinin işbirliği hakkında her okula göre farklı olacağını düşünmekle beraber okulumda bu işbirliğinin olduğunu, ancak istenen ideal boyutta olmadığını söyleyebilirim. Bu durum bileşenlerin her birinin rehberlik faaliyetlerine bakışlarındaki samimiyet, görev ve sorumluluk bilincine göre değişim göstermektedir. Beklentim rehber öğretmenlerimizin doğru tespitler yapıp çözüm önerilerini uzman kişi olarak okul yönetimine sunmaları, diğer öğretmenlerin rehber öğretmenlere her konuda yardımcı ve hatta beraber hareket etmeleri, velilerin ise

kendilerine önerilen çözüm yolları ya da önerileri samimiyetle ve tutarlı bir şekilde uygulamaları, okul yönetiminin de bu organizasyonu sağlıklı bir şekilde yürütecek ortamlar ve planlar hazırlamasıdır. Soru ile ilgili önerim biraz basit gibi gelebilir ama herkesin görev ve sorumluluklarının farkında olup bunu layıkıyla yapmaları. Anne anneliğini, baba babalığını, öğretmen öğretmenliğini yaparsa işbirliği ve rehberlik faaliyetleri daha güzel olur diye düşünüyorum. Bileşenlerle arasında; İş ahlakı, samimiyet, anlayış, empati, dayanışma, çözüm odaklı çalışma, özveri gibi tutum ve davranışların benimsenmesi işbirliğinin artması noktasında önemli olduğuna inanıyorum.”(OY2)

İşbirliği ve Katılımın Geliştirilmesi teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Eğitim ve toplantılar yapılması” (f=4), “Rehberlik algısı ve tanımı” (f=2) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Veli okul öğretmen bağlamında eğitim bir sacayağı gibidir. Okul idaresi ve diğer öğretmenlerin öğrencileri tanıma konusunda rehber öğretmen kadar etkili olmadığını düşünmekteyim. Rehber öğretmenin etkili bir rehberlik çalışması ve gerektiğinde idare ve ders öğretmenlerine bilgi paylaşımının sağlanması yapıldığında okul başarı durumuna da etki edeceğini, olumlu bir okul ikliminin yakalanabileceğini düşünmekteyim. İşbirliği olan okullarda hizmetin yansması okul iklimine doğrudan etki etmektedir. Bu bilinç düzeyi canlı tutulan okullarda hizmetin memnuniyeti öğrenci ve velilerdeki memnuniyet düzeyini artırmaktadır. İşbirliğinin artması için işbirliği yapılacak alanların net ve anlaşılır olması gerekmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden tam olarak verim alabilmek bu bileşenler arasındaki işbirliğine bağlıdır. Sağlıklı bir işbirliği yok ise yeterli bir verim alınmaz. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunun etkin bir şekilde çalıştırılması, okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin artırılması için çeşitli eğitimler düzenlenmeli, belli aralıklarla seminer ve toplantılar gerçekleştirilmeli, okul bileşenleri aralarındaki irtibatın kopmaması sağlanmalıdır.”(OY1)

“İdarecilerin ve öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hakkında bilgilendirilmesi, görev tanımları, işleyişi, sınırları hakkında bilinçlendirilerek rehberlik anlayışını özümsemelerini sağlamak. Kısacası okul bileşenlerinin rehberlik tanımını iyi özümsemelerini sağlamak. Bunun içinde bütün rehber öğretmen arkadaşların ortak ve yönetmelik çerçevesinde kendi işlerini özverili bir şekilde yapması gerekiyor.”(RÖ2)

PDR Hizmetlerinde Yönetim ve İş Ahlakının Önemsenmesi teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Okul yöneticisinin görev ve rolü” (f=7) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Okullarda rehberlik çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde en önemli faktörün okul idareleri olduğunu düşünüyorum. Okul idaresinin rehberliğe bakışı, yapılan çalışmaları desteklemesi, bileşenler arasındaki iletişim ve koordinasyonu sağlaması gibi durumlar rehberlik hizmetlerinin yürütülmesine olumlu ya da olumsuz etkiye neden olmaktadır. Dolayısıyla okul bileşenlerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanının bakış açısını bilmeleri, anlamaları gerektiğini düşünüyorum.”(RÖ4)

“Kişiden kişiye göre değişmektedir. Herkes aynı sorumluluk duygusunu taşımamaktadır. Yapılan çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için belirtilen tüm bileşenlerin yaptığı işe ve iş birliğine inanması gerekmektedir. Bahsedilen bileşenlerden iş ahlakına sahip olmalarıdır. Yaptıkları işi sahiplenmeleridir.

Rehberlik hizmetlerinin faydalı olabilmesi için öncelikle rehberlik yıllık çalışma planının titizlikle hazırlanması ve işlerin formalitede kalmaması gerekir. Bunun için de okul müdürü başta olmak üzere bu planın verimli olması adına sürekli çalışmaları takip etmesi gerekir. Okul müdürünün denetim görevini aksatmaması gerekir. Velilerle düzenli bir bilgilendirme toplantısı yapılmalıdır. Rehberlik servisinin çalışmaları velilere etkin bir şekilde anlatılması gerekir.”(OY4)

PDR Hizmetlerinin Koordinasyonu teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Okul bileşenleri arası işbirliği” (f=5), “Merkezi ve yerel otorite işbirliği” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Özellikle veli işbirliği okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri için olmazsa olmazdır. Yönetici ve öğretmenlerin de etkisi elbette vardır. Öğrencinin gelişimi için çevresinin de bu gelişime uygun bir ortam hazırlaması gerekir. Yöneticiler rehberlik için uygun ve elverişli koşullar sağlayabilir. Veliler rehberlik faaliyetlerine aktif katılım sağlayabilir. Öğretmenler ise rehberlik servisine öğrenci yönlendirme bakımından aktif rol oynayabilirler. Ayrıca okul müdürünün liderliği çok önemlidir. Okul rehber öğretmenleri öğretmenler kurullarını ortak vizyon oluşturmak için kullanabilir. Okul rehber öğretmeni okul başarısının zekâdan çok öğrencinin okula ilişkin tutumu ve motivasyonu ile ilgili olduğunu velilere anlatmalıdır.”(RÖ1)

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin alanın temel amacı olan öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirilebilmesi için yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin yani tüm paydaşların bu amaç etrafında toplanmış olması, aynı zamanda verilecek hizmetlere dair yeterli bilgi birikiminin ve ortak bir tutumunun olması gerekmektedir. Ancak günümüzde eğitim kurumlarında böylesi bir farkındalıktan ve verilen hizmete dair yeterli bilgiye sahip olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Aynı zamanda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine dair doğru bir bakış açısından da söz edilemez. Burada tüm okul yöneticilerinin aynı hassasiyetle konuya yaklaşması gerekirken alanda hizmet veren rehber öğretmenlerinde konunun hassasiyetinin farkında olarak sağlıklı toplumun inşası için bilişsel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin en büyük ihtiyaç olduğu gerçeğinden hareketle görevlerini eksiksiz şekilde yerine getirmeleri beklenmektedir. Rehber öğretmenlerin verilen hizmeti bitirilmesi doldurulması gereken bir mesaiden çok toplumun geleceğinde söz sahibi olmakta bir fırsat olarak görmeleri ve bu bilinçle hareket etmeleri önemlidir. Aynı şekilde diğer öğretmenlerinde konuya gereken özeni göstermeleri kaçınılmazdır. Yöneticiler ve tüm öğretmenler velilerin ve öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hakkında doğru bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi konusunda işbirliği yapmalı ayrıca yapılacak çalışmalara destek olarak mümkün olan en yüksek verimin alınmasını sağlamalıdır. Veliler okul ile işbirliği halinde olmalı, çocuğunu gelişimsel dönemlerine dair rehberlik servisinin öneri ve yönlendirmelerini dikkate almalıdır. Öğrenciler ise rehberlik servislerinden en verimli şekilde faydalanabilmeleri için yapılan yönlendirmelere uyarak kendilerini gerçekleştirme yolunda en fazla verimi almalıdırlar. Bunun yanında merkezi ve yerel otoritelerde rehberlik ve psikolojik danışma kültürünün eğitim sistemin tüm paydaşlarında yerleşmesi ve verimli işlemesi, okul-veli-öğrenci işbirliğinin sorunsuz ve sürekli şekilde devam etmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.”(OY6)

Tablo 4.5 incelendiğinde katılımcıların verdiği cevaplardan elde edilen bulgular, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin, okul bileşenleri arasındaki işbirliğini görev ve rol dağılımının belirginleşmesi, işbirliği ve

katılımının geliştirilmesi için çalışmalar yapılması, PDR hizmetlerinde yönetim ve iş ahlakının önemsenmesi, PDR hizmetlerinin koordinasyonun sağlanması görüşünde oldukları söylenebilir.

4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetleri programlarının ve politikalarının uygulanabilirliğine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın beşinci alt problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın bu problemine uygun olarak okul rehber öğretmenlere ve okul yöneticilerine “Okul PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolü hakkındaki görüşleriniz nelerdir ve okul PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesi hakkındaki önerileriniz nelerdir?” soruları yöneltmiştir.

Araştırmanın beşinci alt probleminden elde edilen bulgular kapsamında oluşturulan kodlamalar “PDR Programlarının Etkililiğini Arttırmak, PDR Programlarının Uygulanmasını Arttırmak, PDR Hizmetleri Programlarının Eğitim Sistemi İçindeki Rolünün Geliştirilmesi” olmak üzere 3 tema (kategori) altında toplanmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolüne ait alt tema ve kodlar Tablo 4.6’da, gösterilmiştir.

Tablo 4.6: Katılımcıların Okul PDR Hizmetleri Programları ve Politikalarının Uygulanabilirliğine Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	F	Katılımcı
PDR Programlarının Etkililiğini Arttırmak	Eğitim sisteminde değişiklik	4	RÖ3,RÖ4,RÖ5,OY6
	Bölgesel farklılıklar	3	OY3,OY5,OY6
	Değişim gerekliliği	2	OY3,OY6
	Etkinliklerin güncellenmesi	2	RÖ2,RÖ3
	Güncel ve esnek olması	1	OY3
	İhtiyaç ve koşullara uyarlama	1	OY4
PDR Programlarının Uygulanmasını Arttırmak	Okul bileşenlerinin işbirliği	5	RÖ2,RÖ5,RÖ6,OY1,OY6
	Bilimsellik	1	RÖ1
	Okul türüne uygunluk	1	RÖ2
PDR Hizmetleri Programlarının Eğitim Sistemi İçindeki Rolünün Geliştirilmesi	Bilimsel araştırmalar	2	RÖ1,OY4
	Bölgesel farklılıklar	2	OY5, OY6
	Mesleki gelişim	2	OY1,OY3
	Bireysel farklılıklar	1	RÖ3

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.6 incelendiğinde “Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolü hakkındaki görüşleriniz ve okul PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesi hakkındaki önerileriniz nelerdir?” sorusuna katılımcıların; PDR Programlarının Etkililiğini Arttırmak teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda “Eğitim sisteminde değişiklik ” (f=4), “Bölgesel farklılıklar” (f=3), “Değişim gerekliliği” (f=2), “Etkinliklerin güncellenmesi” (f=2), “Güncel ve esnek olması” (f=1), “İhtiyaç ve koşullara uyarılama” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programları eğitim sistemi içinde önemli bir yer tutuyor. Fakat eğitim sisteminde rehberlik hizmetlerini uygularken bazı aksamaların olduğunu düşünüyorum. Eğitim sistemimiz zaten belli aralıklarla güncellenerek programların içerikleri zenginleştiriliyor. Ama bazen yerel yönetim beklentilerinin farklı ve amacı dışında anlam taşıdığını düşünmekteyim.” (RÖ4)

PDR Programlarının Uygulanmasını Arttırmak teması adı altında oluşturulan kodlara ait frekans dağılımları doğrultusunda katılımcıların; “Okul bileşenlerinin işbirliği” (f=5), “Bilimsellik” (f=1), “Okul türüne uygunluk” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine ait örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Her ne kadar okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarının kâğıt üzerinde eğitim sistemi içindeki rolleri tanımlansa da uygulamada bunun böyle olduğunu söylemek mümkün değildir. Uygulamadaki eksikliğin nedenlerinden bazıları bölgesel farklılıklar, ebeveynlerin eğitim seviyeleri, yönetici ve öğretmenlerin rehberlik uygulamalarına dair bakış açılarındaki farklılıklar ve öğrencilerin beklenti ve yönelimlerinde meydana gelen değişimler olarak sıralanabilir. Günümüz eğitim sistemi kişinin topyekûn gelişiminden çok kitabi bilgiyi ezberlemesini öncelediğinden ve bilişsel gelişim ile ruhsal gelişimin birbirinden ayıramaz bir bütün olduğu gerçeğinden uzak dizaynedilmiş olduğundan rehberlik hizmetlerine dair yazılmış olan programlarda uygulamada eksik kalmaktadır. Yani eğitim sistemi içinde her zaman yerel anlamda güncelenebilirlik bence önemli bir rol olmaktadır.” (OY6)

“PDR hizmetleri programının eğitim sistemi içindeki yeri hakkında idareciler ve öğretmenler rehberlik anlayışını özümsemeleri için sürekli bilgilendirilmelerini öneri olarak sunabilirim. Ayrıca üniversiteler rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde okuyan öğrencilerini işin saha kısmı ve özlük hakları konusunda mezun olmadan bilgilendirmeli. Rehber öğretmenlerin görev sınırlarının netleşmesi öğretmenlerin, idarecilerin ve velilerin rehber öğretmene bakış açısının değişmesine neden olur. Rehber öğretmenler daha fazla ciddiye alınır hale gelir. Yayımlanan etkinliklerin birçoğunun kalabalık okullarda uygulanabilirliği alt seviyede, çünkü. tüm faaliyetlere yetişmek mümkün değil ve bu nedenle zaman zaman bazı etkinlikler işlenmeden geçilebiliyor, bu yüzden

etkinliklerin ve ORGM materyallerinin güncellenmesi, teknoloji ile entegre edilmesi ve rehberlik saatlerinin olması gibi öneriler sunabilirim.”(RÖ2)

PDR Hizmetleri Programlarının Eğitim Sistemi İçindeki Rolünün Geliştirilmesi teması adı altında oluşturulan kodlara dair frekans dağılımları doğrultusunda “Bilimsel araştırmalar” (f=2), “Bölgesel farklılıklar” (f=2), “Mesleki gelişim” (f=2), “Bireysel farklılıklar” (f=1) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların örnek ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Toplumsal bakış açısındaki gerçekçi olmayan tutumlara dayanak oluşturan hipotezler tespit edilmelidir. Bilimsel araştırmalar yoluyla ortaya konan veriler doğrultusunda yeni hipotezler topluma sunulmalıdır. Örneğin toplumun büyük bölümü çocuğun belirleyeceği hedefin onu motive edeceğine, başarıya götüreceğine inanmaktadırlar. Öyle ki çocuğun başarısızlığını hedefsizliğe bağlamaktalar. Ulusal televizyonlarda dahi topluma bunu empoze eden söylemler mevcut. Bunun gibi birçok doğru bilinen yanlışlar toplumun eğitime bakışına yön veriyor. İnsanların kafalarında oluşturdukları bu önyargılar öğrencileri okuldan soğutmakla kalmıyor onları öğrenme eyleminden nefret ettiren uygulamalara dayanak teşkil ediyor.”(RÖ1)

“Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünü belirleyenler arasında bölgesel farklılıklar, ebeveynlerin eğitim seviyeleri, yönetici ve öğretmenlerin rehberlik uygulamalarına dair bakış açılarındaki farklılıklar, öğrencilerin beklenti ve yönelimleri gibi tüm değişkenler göz önüne alınarak yerelden genele, hizmet verilen alanın içerisinde bulunduğu şartlarında değerlendirilebileceği bir uygulama esnekliğinin sağlanması okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarının verimliliğini artıracaklarını düşünüyorum. Bunu yanında merkezi yönetim ve paydaşlarının da genelde ve yerelde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine dair planlama ve değişiklikler yaparken uygulamada gözlenen eksiklik ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurması gerekmektedir. Sahadan bağımsız, ihtiyaçların karşılanmasına dair görüş ve önerilerden uzak hazırlanan ve uygulayıcılara ve yararlanıcılara rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin temel amaçlarını yerine getirebilmeleri için uygulamada esneklik sağlamayan programlar sadece kâğıt üzerinde kalmaktadır. Dolayısıyla istenen başarıya ulaşılabilmesi için uygulayıcıların gereken esnekliği gerçekleştirebilmelerine olanak sağlanmalıdır.”(OY6)

Tablo 4.6’deki bulgulara bakılarak, ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerindeki PDR programları ve politikalarının uygulanabilirliğini PDR programlarının etkiliğinin artırılmasıyla, PDR programlarının uygulamalarının artırılmasıyla ve PDR hizmetlerinin eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesiyle mümkün olabileceğini düşündükleri söylenebilir.

SONUÇ

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın problem cümlesini “Ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik sonuçlar tartışılmaya çalışılarak ve araştırma sonuçlarıyla ilişkili olarak öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçları

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin etkinliği ve yararlılığına yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın birinci alt problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın bu alt probleminden okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin, öğrencilerin bütünsel gelişimini desteklediğini, öğrencilere psiko sosyal destek sağladığını, öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimlerine katkı sağladığını ve PDR hizmetlerinin eğitimdeki bütüncül rolü açısından önemli gördükleri görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgulara bakıldığında, PDR hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığına yönelik okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşlerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir. Araştırma bulguları okul rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin “Bütünsel Gelişimi Desteklemesi” temasında öğrencilerin kendini tanıma, problemlerini çözme, güçlü ve zayıf yönlerini fark etme, ilgi ve yeteneklerinin farkına varma bakımından yararlı ve etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimi noktasında PDR hizmetlerinin yararlı olduğunu bu bağlamda da kişisel, sosyal, duygusal gelişimlerine destek sağladığını söylemişlerdir. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların olduğu görülmüştür. Öğrencilerin gelişimlerinin bütün alanlarda desteklenmesi açısından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine gereksinim duyulmaktadır. Öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimini desteklemesi açısından eğitim sürecinde önemli bir rol oynadığını savunmaktadırlar. Eğitim öğretimin esas amacı öğrencilerin bütünsel olarak gelişimini sağlamaktır (Özgüven, 1999. Akt. Yüksel, 2019).

Araştırmada, “Psikososyal Destek” temasında PDR hizmetlerinin etkililiğini sağladığı görülmekte olup, elde edilen bulgular ışığında okul rehber

öğretmenleri ve okul yöneticilerinin özellikle önleyici ve müdahale edici çalışmalarda daha fazla ön planda olması gerektiğini savundukları ve bu konuları elzem bir durum olarak gördükleri sonucuna varılmıştır. Yine ergenlik döneminde zararlı alışkanlıkların önlenmesi ve kritik hataların yapılmasının önüne geçilmesi noktasında PDR hizmetlerinin yararlı ve etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde Korkut'un (2003) çalışmasında önleme ve müdahale çalışmalarında PDR hizmetlerinin önemli bir rol oynadığını vurguladığı görülmüştür. Yine Hayes ve arkadaşları (2002), tarafından lise düzeyinde yapılan çalışmada da benzer sonuçlara rastlanıldığı ifade edilmektedir.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri "Akademik ve Mesleki Gelişime Katkı Sağlaması" adlı temasında öğrencilerin ders başarılarının desteklenmesi ve geleceğe yönelik kariyer planlamalarının yapılması bağlamında okul PDR hizmetlerinin etkili ve yararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin ilgi istek ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmede sağlıklı gelecek inşasının oluşabilmesi açısından faydalı bulunduğunu vurgulamışlardır. Öğrencilerin şimdi ve gelecek yaşamları için rehberlik çalışmalarının ve hizmetlerinin gerekli olduğu Nazlı (2014), Polis Akademisinde yaptığı çalışmada belirtmiştir. Yine Sculli (2011), tarafından yapılan çalışmada da PDR hizmetleri noktasında öğrencilerin daha çok akademik ve mesleki gelişim alanlarında destek almak istedikleri görülmüştür.

Araştırmada katılımcılar "Hizmet Kalitesi ve Kurumsal Yapı İlişkisi" temasında etkililik ve yararlılık durumunun bazı faktörlere göre değişkenlik gösterebileceğini özellikle hizmeti veren kişilerin donanımına, motivasyonuna, çabasına göre değişkenlik gösterdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışılan kurumun yapısına ve idarenin anlayışına göre de hizmetlerin değişkenlik gösterebileceğini paylaştıkları görülmüştür. Her ne kadar bu değişkenler sunulan PDR hizmetlerini etkilese de her eğitim kurumunda hizmetlerin etkili ve yararlı aynı zamanda gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde okullarda yürütülen PDR hizmetlerine yönelik okul yöneticilerinin pozitif bir algı içinde oldukları (Peker ve Kaygusuz, 2009; Onur, 1997), bu hizmetlerin önem ve gerekliliğine vurgu yaptıkları (Karataş ve Polat, 2013; Camadan ve Sezgin, 2012) görülmektedir.

Araştırmada “PDR Servisinin Eğitimdeki Rolü” temasında okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin PDR hizmetlerini okulun önemli bir parçası olarak gördükleri, öğrencilerin duygu durumlarının, kişilik özelliklerinin ve yetiştiği çevrenin bilinmesi açısından etkili ve yararlı olduğunu savundukları sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda hizmetler eğitimin önemli bir yapı taşı olarak görülmüştür. Meşeci ve arkadaşları (2007), tarafından yapılan araştırmada okul yöneticilerinin PDR hizmetlerini okulun ayrılmaz bir parçası olarak kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırma sonucumuzla paralellik göstermektedir. Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) ise *"Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi"* isimli çalışmada PDR hizmetlerinin olması gerekliliği ve bu hizmetlerin düzenli ve devamlı bir şekilde yerine getirilmesinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin etkinliği ve yararlılığına yönelik önerileri doğrultusunda PDR hizmetlerinin geliştirilmesini, eğitim faaliyetlerinin yapılmasının önemli gördükleri ayrıca hizmetlerin erişilebilirliği noktasında ve eğitim bileşenlerinin desteğinin artırılması yönünde birtakım önerilerde bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgulara bakıldığında araştırmada yer alan okul rehber öğretmenleri “PDR Hizmetlerinin Geliştirilmesi” temasında psikoloji biliminin tanınmasının ve bu konuda yetkilerin artırılmasının gerekliliğini tavsiye etmektedir. Ayrıca okul bileşenleri ve rehberlik servisi arasında uyumlu bir çalışmanın varlığının olmasını, bileşenler tarafından destekleyici tutumların sergilenmesini, sistematik bir plan dâhilinde çalışmaların yürütülmesini önermektedirler. Yine aynı tema adı altında araştırmada yer alan okul yöneticileri öncelikle hizmetlerin planlanması ve yürütülmesinde çevre koşullarının esas alınmasını, velilerin sürece dâhil edilerek ortak bir anlayış ve işbirliği içerisinde bileşenlerle iletişim sağlanarak çalışmaların yürütülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca gerçekçi hedefler ile verimi arttırıcı uygulamalar yoluyla çalışmalar yürütülmesini önermişlerdir. Yine okul yöneticileri bireysel gereksinimlerin önemini vurgulayarak yürütülen hizmetlerin eğitimde ve psikolojideki bireysel farklılıklardan dolayı her bir öğrencinin ihtiyacının dikkate alınması gerektiğini ifade ederek bu doğrultuda çalışmaların yapılması gerektiğini

söylemişlerdir. Hizmetlerin geliştirilmesi adına okul yöneticileri öneri olarak rehberlik servisi ve yürütülen hizmetler konusunda diğer öğretmenler ve yönetim tarafından görev tanımının çok iyi bilinmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Çünkü rehber öğretmen ve rehberlik hizmetlerinin sadece problemlili öğrencilere yönelik danışma yeri olmadığını belirtmektedirler. Ayrıca yürütülen çalışmaların mutlaka yönetim tarafından denetim ve takibinin yapılması gerektiğini, PDR hizmetlerinin amacına uygun yürütülebilmesi için yasal ve mevzuatsal çalışmaların eksiksiz tamamlanması gerektiğini öneri olarak sunmaktadırlar. Okul yöneticileri tüm eğitim bileşenlerine PDR hizmetlerinin öneminin mutlaka kavratılması gerektiğini öneriler olarak belirtmişlerdir. İçtüzzer (2017), yaptığı araştırmasında ortaöğretimde yürütülen PDR hizmetlerini değerlendirmiş olup bu hizmetlerin bireysel farklılıkları dikkate alarak öğrencilerin ihtiyaçlarını karşıladığı, karşılaştıkları sorunları çözmeye yardımcı olduğu, okul bileşenleri arasında işbirliği olduğu sonucuna varmıştır. Yine Siyez (2019), tarafından yapılan çalışmada PDR hizmetlerinin iş birliği ve ortak anlayış temeline dayalı bir yardım süreci olduğu sonucuna varıldığı görülmüştür. PDR hizmetlerinin etkili ve verimli olabilmesi için okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri arasında etkili bir iletişimin olması gerektiği alanyazında yapılan birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Clemens, Milsom & Cashwell, 2009; Armstrong, MacDonald & Stillo, 2010; Hıdır, 2010).

“Eğitim Faaliyetlerinin Yapılması” teması adı altında araştırmada yer alan okul rehber öğretmenleri, grup çalışmalarına zaman ve imkân açısından daha fazla ağırlık verilmesinin gerekliliğini belirterek bu doğrultuda genel müdürlük tarafından grup programlarının hazırlanmasının ve okul rehber öğretmenlerinin eğitilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca okul rehber öğretmenleri PDR hizmetlerinin daha etkili ve yararlı olabilmesi noktasında eğitim bileşenlerinin hizmetlerin içeriği ve işleyişine yönelik bilgilendirilmelerini ve bakış açılarını değiştirmelerini önererek eğitim planlamalarının yapılmasını tavsiye etmekle birlikte her kademedeki rehberlik ders saatinin olması gerektiğini öneriler olarak ifade etmişlerdir. Aynı tema adı altında araştırmada yer alan okul yöneticileri, okul rehber öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin gözden geçirilerek nicelik ve nitelik açısından gelişimlerini destekleyecek hizmet içi eğitimlerin mutlaka verilmesi gerektiğini önerileri olarak sunmuşlardır. Okul yöneticileri velilere yönelik bilgilendirme toplantıları ve seminerler yapılarak hizmetlerin önemi

konusunda bilinçlendirilmeleri gerektiğini, tüm personelin hizmetlerin amacına uygun yürütülmesi için yeterli bilgi birikimine sahip olması gerektiğini ve yine yapılan çalışmaların daha faydalı olması için bütün paydaşların ortak bir amaç etrafında kenetlenmesi gerekliliğini olması gereken öneriler olarak ifade etmişlerdir. İçtüzet (2017), yaptığı araştırmasında ailelere yönelik bilgilendirici çalışmaların yapıldığı ve işbirliği içinde hizmetlerin yürütüldüğü, öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteleme noktasında hizmetlerin önemli olduğu, rehberlik çalışmaları için haftalık iki ders saatinin ayrılması gerektiği sonucuna varmıştır.

“Hizmetlerin Erişilebilirliği” teması adı altında araştırmada yer alan okul rehber öğretmenleri, norm kadro sayılarının çoğaltılarak verilen hizmetin niteliğinin arttırılmasının sağlanmasını önermektedirler. Ayrıca öğrenci başına düşen öğretmen sayısının azaltılarak etkililiğin arttırılabileceğini öneren rehber öğretmenler her bir öğrenciye ulaşımın sağlanmasının hizmetlerin yararlılığı konusunda olması gerektiğini önerileri olarak belirtmişlerdir. Bireysel gereksinimlerin dikkate alınması gerektiğini belirten okul rehber öğretmenleri, öğrencinin her konudaki ihtiyaç, beklenti ve düzeylerine göre planların hazırlanmasını tavsiye etmişlerdir. Öğrencilerle birlikte yapacakları grup çalışmaları için daha fazla zaman ve imkân tanınması bu konudaki yetkinliklerin artması için eğitimlerin planlanması gerektiğini ifade eden okul rehber öğretmenleri genel müdürlüğün bu konuda daha fazla grup programı hazırlaması gerektiğini söylemişlerdir. Aynı tema adı altında araştırmada yer alan okul yöneticileri; rehber öğretmen istihdamının sağlanması gerektiğini, rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının değişmesi gerektiğini, aile kavramının ön planda tutularak faaliyetlerin yapılması gerektiğini tavsiye etmişlerdir. Ayrıca okul yöneticileri, veli işbirliğinin ve eğitimlerinin önemsenmesi gerektiğini, bireysel gereksinimlerin önemini vurgulayarak yürütülen hizmetlerin eğitimde ve psikolojideki bireysel farklılıklardan dolayı her bir öğrencinin ihtiyacının dikkate alınması gerektiğini ifade ederek bu doğrultuda çalışmaların yapılmasını önermektedirler. PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi açısından rehber öğretmen normunun öğrenci sayısına göre yeterli olmayışının alanyazında önemli bir sorun olarak yer aldığı görülmüştür. Hatunoğlu ve Hatunoğlu’nun (2006) çalışmalarında, PDR hizmetleri konusunda yaşanan problemler arasında öğrenci sayısına oranla rehber öğretmen sayısının az olması ve bu eksikliğin

yüksek seviyede bulunması sonucuna ulaştıkları görülmüştür. Öğrenci sayısının fazla, rehber öğretmen sayısının az olduğu bulgusu Akbaş (2001), tarafından yapılan araştırmada da görülmüştür.

“Eğitim Bileşenlerinin Desteği” temasında PDR hizmetlerinin eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahip olduğunu belirten okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi noktasında okul rehber öğretmeni, yönetici, öğretmen, öğrenci, veli bileşenlerinin önemli bir yere sahip olduklarını savundukları sonucuna varılmıştır. Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri PDR hizmetlerini eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul ettiklerini ifade ederek tüm bileşenlerin aynı hedef doğrultusunda hareket edebilirse etkili ve yararlı olabileceğini söylemektedirler. Kepçeoğlu (1999), yaptığı bir araştırmasında okul bileşenlerinin önemine dikkati çekmiş, görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin PDR hizmetlerinin etkililiği açısından işbirliği ve ortak anlayışın bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçları

Araştırmanın ikinci alt problemi, ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerindeki bütçe, kaynak ve personel yeterliliği ve eğitimi konusunda ne düşündüklerini saptamaya yöneliktir. Araştırmanın bu alt probleminden okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan kaynak, bütçe ve personelin yeterli olup olmadığı konusundaki görüşlerinde yetersizliğin daha fazla oldukları sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgulara “Fiziki Koşulların Sağlanması” temasında Okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşleri arasında benzerlik olduğu söylenebilir. Araştırmada okul rehber öğretmenleri çalışmaların sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için PDR hizmetleri için gerekli olan fiziki donanımın sağlanması gerektiğini vurgulayarak rehberlik çalışma alanlarının/ofislerinin/odalarının ferah ve ihtiyaca dönük olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca okul düzeyinde oda, araç, gereç ve yapılacak etkinlikler için kaynak ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı tema adı altında araştırmada yer alan okul yöneticileri ihtiyaç dâhilindeki gerekli araç gereçlerin rehber öğretmenler için sağlanmasının yapılmasını, PDR hizmetlerinin daha verimli şekilde yerine getirilebileceği fiziki düzenlemelerin yapılmasına

yönelik yatırımlar olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca okullarda rehberlik servisi birimlerinin yetersizliğinin yapılan çalışmalara gölge düşürdüğünü, daha fazla fiziksel ve teknolojik imkânların sağlanması gerektiğini vurgulayarak iyileştirmelerin yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Araştırmadaki okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri PDR hizmetlerinin yürütülmesi için fiziki koşulların iyileştirilmesinin önemini vurgulamışlardır. Kaya (2011), tarafından yapılan çalışmada da okul yöneticileri PDR hizmetleri için gerekli olan fiziki koşulların sağlanması gerektiğine vurgu yapılarak hizmetlerin yaygınlaştırılması için gerekli desteği vermelidir sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Yine Çetinkaya (2007), çalışmasında istenilen düzeyde fiziksel imkânsızlıkların, rehber öğretmenlerin sadece kendilerini değil sundukları rehberlik hizmetlerini de etkilediğini ifade etmiştir.

“Kadro ve İstihdamın Arttırılması” teması adı altında, araştırmanın sonuçlarından biri okul rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin personeli yetersiz bulduklarını belirttikleri olmuştur. Ayrıca katılımcılar personel eksikliği konusunda yapılacak düzenlemelerle rehber öğretmen norm kadrolarının gözden geçirilerek daha az sayıdaki öğrenciye bir rehber öğretmen düşecek şekilde atamaların yapılması gerektiğini, tüm okullarda öğrenci sayısına bakılmaksızın rehber öğretmenin varlığının önemini vurgulamışlardır. Ayrıca kadrosunun bulunduğu okulda görev yapan rehber öğretmenin başka bir okula görevlendirme gitmemesi gerektiğini ifade ederek ikinci bir okula görevlendirilmenin rehber öğretmenlerin verimliliğini ve etkililiğini düşüren en büyük neden olduğunu dile getirmişlerdir. Baltacı ve Karataş (2013), tarafından yapılan araştırmada rehber öğretmen sayılarının okullarda arttırılması yönünde elde ettiği araştırma sonucu bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Yine Can (2010) tarafından yapılan araştırmada, rehber öğretmenlerin kendi kadrosu dışındaki başka bir okula görevlendirilmelerinin PDR hizmetlerinin yürütülmesini engellediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde okul rehber öğretmen sayısının öğrenci sayısına oranla yetersiz olduğuna dair birçok araştırma bulgusuna rastlanmıştır (Çetin, 2016; Baltacı ve Karataş, 2013; Özkaya, 2012; Kızıl, 2007; Soykatırcı, 2004). PDR hizmetlerinin daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan rehber öğretmen istihdamının öğretmen-öğrenci dengesine göre bir ideal düzeyde olmasının gerektiği söylenebilir.

“Hizmet İçi Eğitim Verilmesi” teması adı altında araştırmada yer alan okul yöneticileri hizmet içi eğitimlerle okul rehber öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması gerekliliğini, okul rehber öğretmenlere yönelik mesleki gelişim imkânlarının arttırılmasının yetersizliklerin giderilmesi noktasında önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca okul rehber öğretmenlerin yeni gelişmeleri takip etmeleri ve eğitilmeleri için gerekli altyapı yatırımlarının yapılmasını belirtmişlerdir. Bengisoy ve zdemir (2019), tarafından yapılan çalışmada rehber öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi için hizmet içi eğitim almaları sonucuna varılmıştır. Rehber ğretmenlerin eğitimlerle desteklenerek donanımlı olması PDR hizmetlerinin etkili ve verimli olmasında faydalı olacağı mümkündür.

Araştırmanın nc Alt Problemine İlişkin Sonuçları

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına cevap verme yeterliliği konusundaki görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın üçüncü alt problemini oluştırmaktadır. Araştırmanın bu alt probleminden katılımcıların mesleki eğitimde kalifiye eleman yetiştirmede PDR hizmetlerinin akademik ihtiyaçlara karşılık verebildiğini ancak öğrencilerin psikolojik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında PDR hizmetlerini yeterli bulmadıkları görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar yetersizliğin nedenini ise ğretim programında rehberlik derslerinin azlığı; PDR hizmetlerinde karşılaşılan güçlükler; PDR hizmetlerinin yeterliliğinin arttırılamaması ve rehber öğretmenlerin rol ve sorumlulukları nedeniyle ihtiyacın karşılanamaması olarak açıklamışlardır. Okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verme yeterliliğine dair okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşleri ve nerileri değerlendirilerek ortaya çıkan sonuçlar ele alınmıştır. Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı konusundaki görüşleri değerlendirildiğinde yeterli düzeyde karşılamadığına yönelik olmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgulara bakıldığında, Mesleki Eğitim ve Nitelikli İş Gücüne Katkı” temasında okul rehber öğretmenler meslek liselerine ğrenci alımlarında ilgi ve yeteneğin ön planda olması gerektiğini ve bu doğrulta öğrencilerin alınmasını belirtmişlerdir. Ayrıca kalifiye ara elemanların yetiştirilmesinin önemine vurgu yapmışlardır. Bu şekilde

öğrenci alımlarının gerçekleşmesinin sonucu olarak da meslek liselerinin başarısız öğrencilerin olduğu bir okul olmaktan çıkacağını ifade etmişlerdir. Alan yazın incelendiğinde Üstün ve Yiğit (2022), tarafından yapılan araştırmada, başarısız öğrencilerin meslek lisesine gelmelerinin meslek liselerinin yaşadığı sorunlardan biri olduğunu dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri “Öğretim Programında Rehberlik Derslerinin Azlığından İhtiyacın Karşılanamaması” temasında okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamadığını ve bunun da birkaç sebebi olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle büyük ve kalabalık okullarda bireysel bazda öğrenciye ulaşmak zor olduğundan PDR etkinlikleri dolaylı yapılmaktadır. Bütün kademelerde bu etkinlikleri gerçek anlamda uygulamak için yeterli ders saatinin olmayışını belirtmişlerdir. Bu durumun da PDR hizmetlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında zorlaştırdığını söylemişlerdir. Ayrıca okul rehber öğretmenler, öğrencilerin tüm yönleriyle ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı gelişimlerinin en önemli koşulu olduğunu ilke edinen bir eğitim politikasının benimsenmesi gerektiğini ve bu politikayı yaşamın bütün alanlarına yaymak gerektiğini vurgulamışlardır. Bu temada ifade edilen rehberlik ders saatlerinin yeterli olmayışı, rehberlik etkinlik ve hizmetlerinin uygulanma zorluğuna ilişkin elde edilen bulguyu destekleyen birçok araştırmada (Yazgünoğlu, 2012; Bardakçı, 2011; Berber, 2010; Demirel, 2010; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006), rehberlik etkinlik ve hizmetlerine ayrılan sürenin yeterli olmadığı ve bazı hedefleri belirli bir saat diliminde kazandırmanın zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde Berber ve Demirel (2010), araştırmalarında okulların büyük ve kalabalık olmasından dolayı rehberlik ders saatlerinin yeterli olmadığını verilen sürede etkinliklerin ve hizmetlerin amacına uygun olarak tamamlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği doğrultusunda liselerde rehberlik ders saatinin belirli saat dilimleriyle sınırlandırılması bulgularına ulaşılmıştır.

“PDR Hizmetlerinin Karşılaştığı Güçlükler Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması” temasında araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri her bir öğrencinin bireysel bazda ihtiyaçlarının karşılanmasının ne yazık ki mümkün olmadığını, çoğu zaman akademik ihtiyaçlara yönelik çalışmaların diğer ihtiyaç alanlarının önüne geçebildiğini, belli bir plan dışı yapılan çalışmaların öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına yönelik çalışmaları aksatabildiğini ya da yapılan çalışmaların istenilen düzeyde bir etki oluşturmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca okul rehber öğretmenler ilgili kurumların yapılan çalışmaları veri olarak değerlendirdiğini çalışmaların niteliğinden ziyade niceliğine bakıldığını bu durumda genel itibariyle çalışmaları önemsizleştirdiğini ifade etmişlerdir. Meşeci ve arkadaşlarının (2007), yaptıkları çalışmada PDR çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için çerçeve programının daha nitelikli hale getirilmesinin önemine dikkat çekmişlerdir. Çalışmaların çerçeve programı dâhilinde yürütülmesini belirtmişlerdir.

“PDR Hizmetlerinin Yeterliliğinin Artırılabilmesi Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması ” teması adı altında araştırmada yer alan okul rehber öğretmenleri mevcut durumda öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının yeterli olmadığını özellikle grup çalışmalarına ağırlık verilerek gelişimin sağlanabileceğini ve ihtiyaçların karşılanabileceğini ifade etmişlerdir. Bundan dolayı da süreç içerisinde grup rehberlik çalışmalarıyla daha çok öğrenciye ulaşılması ve fayda sağlanması amaçlanmalı görüşünü belirtmişlerdir. Aynı tema adı altında araştırmada yer alan okul yöneticileri; rehber öğretmenlerin donanımlı olmasının sağlanması için belirli aralıklarla sürekli ve düzenli eğitimlere alınmasının faydalı olacağını, öğrencilerin ihtiyaçlarının tüm alanlarda karşılanmasının gerektiği durumlarda okul bileşenlerinin hizmetlerin amacına uygun gelişimlerinin sağlanması için ortak tutum ve işbirliği içerisinde hareket etmelerinin önemini belirtmişlerdir. Yine okul yöneticileri, öğrencilerin tüm yönleriyle gelişimi noktasında önemli bir yere sahip olan aileler PDR hizmetleri çalışmalarına daha çok dâhil edilerek süreçte aktif rol almaları sağlanmalıdır şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca PDR hizmetlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayabilmesi için bu alanlarda sürekli iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu ve kapsamlı bir ihtiyaç analizinin yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Özabacı,

Sakarya ve Doğan (2008), tarafından yapılan “Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine yönelik görüşleri incelendiğinde okul bileşenleri arasında her zaman fikir birlikteliğinin, ortak anlayışın ve işbirliğinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırmanın PDR hizmetlerinin yeterliliğini arttırmak teması bağlamında benzerlik göstermektedir. Çalışmasında öğrencilerin gelişimlerinin sağlanması noktasında ailelerin PDR hizmetlerinden faydalanması gerektiğini belirtmiştir (Özgüven, 1999. akt: Yüksel, 2019). Rehber öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin okul yönetimleri tarafından desteklenmediği Bakioğlu ve Gayık Asyalı (2005), tarafından yapılan çalışmada ifade edilmiştir. Bu sonuç araştırmanın sonucuyla çelişse de okul yönetimlerinin rehber öğretmenlerin gelişimlerini destekleyici bir tutum içerisinde olmalarının PDR hizmetlerinin etkililiğini artırabileceğini destekler denilebilir. Aile desteği de bu kapsamda önemlidir. Akbaş (2001), çalışmasında ailelerin PDR hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalara katılımlarının sağlanarak geri dönütlerinin yapılması gerektiğini, böylece ailelerin yapılan çalışmalara istekleri arttırılabileceğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri “Rehber Öğretmenin Rolü ve Sorumlulukları Nedeniyle İhtiyacın Karşılanamaması” temasıyla daha çok okul rehber öğretmenin yeterliliğine ve görev tanımına vurgu yapmışlardır. İhtiyaçların karşılanıp karşılanmama durumunun okul rehber öğretmenin etkili oluşuna bağladıkları, ilgili ve işini severek yapan bir rehber öğretmenin görev yaptığı okulda akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanmasında büyük bir mesafe kat edildiğini ve bu durumun da rehber öğretmenin yeterliliği noktasında önem taşıdığını belirtmişlerdir. Ayrıca okul PDR hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin görev tanımlarının net olarak ifade edilmesi, keskin çizgilerle belirlenmesi, öğrencileri disipline edecek bir makamdan çok gelişimlerini destekleyici bir şekilde hizmet vermelerini sağlamaları gerektiği ve rehberlik servisini öğrencilerin hangi konularda kullanacağını bilmelerinin anlatılması gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Karataş ve Polat (2013), tarafından yapılan nitel bir çalışmada

rehber öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda misyonlarının net bir şekilde çizilmesine dikkat çekilerek rehber öğretmenler aracılığı ile hizmet içi eğitim kurslarına önem verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. (Ceyhan, 2000; Kulaksızoğlu, 1990; Kepçeoğlu, 1986) tarafından yapılan çalışmada okulda ortak bir rehberlik anlayışının geliştirilmesi ve PDR servisinin görevlerinin netleştirilmesinin gerekliliğine ulaşılmıştır. Schmidt (2013), Parmaksız ve Gök (2018) ve Yalçın, Yılmaz ve Karakaya (2018), tarafından yapılan araştırmalarda rehber öğretmenlerin pek çok rol üstlenmelerinin beklendiği sonucuna varılmıştır. Çünkü okul bileşenleri ile etkili bir şekilde çalışmalarının koşulu rehber öğretmenin görev tanımını net bir şekilde yerine getirmesinden geçmektedir. Okul rehber öğretmenlerin rol ve sorumluluklarının okul bileşenleri tarafından algılanış şekli PDR hizmetlerinin yerine getirilmesi noktasında büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak alanyazın incelendiğinde okul yöneticileri PDR hizmetlerine yönelik olumlu bir görüş içerisinde olduğu gözlenmekle birlikte Onur, (1997); Owen ve Owen, (2008); Peker ve Kaygusuz, (2009) alana ilişkin rol ve görevlerin algılanmasındaki farklılıklar Shoffner ve Williamson, (2000); Perusse vd., (2004); Bardhoshi ve Duncan, (2009) da göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda rehber öğretmenlerin rol ve sorumlulukları ile PDR hizmetlerinin etkililiği değerlendirilerek daha verimli sonuçlara ulaşılabilir.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçları

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve ortaöğretim okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin yürütülmesindeki işbirliğine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın dördüncü alt problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın bu alt probleminden katılımcıların verdiği cevaplardan elde edilen bulgular, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin, okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin, görev ve rol dağılımının belirginleşmesinin, işbirliği ve katılımın geliştirilmesi için çalışmalar yapılmasının, PDR hizmetlerinde yönetim ve iş ahlakının önemsenmesinin, PDR hizmetlerinin koordinasyonun sağlanmasının önemli gördükleri görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgulara bakıldığında, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenlerinin işbirliğine yönelik yaklaşım ve önerileri değerlendirildiğinde hizmetlerin sağlıklı bir şekilde

yürütülmesi noktasında ortak anlayış ve işbirliğinin olması gerektiği yönünde olmuştur.

Araştırma bulgularına göre “Okul Bileşenleri Arasındaki Rol Dağılımı” temasında okul rehber öğretmenler, her bir okul bileşeninin kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğinin önemini vurgulayarak hizmetlerin yürütülmesinde işbirliğinin olmazsa olmaz bir kriter olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda hizmetlerin sağlıklı bir şekilde sunulması için uygun ve elverişli koşulların sağlanması noktasında okul yöneticilerinin liderliğinin önemli olduğunu, öğrencilerin ve velilerin PDR hizmetlerine katılımlarının sağlanması için öğretmenlerin yönlendirme bakımından aktif olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca okullardaki kurul toplantılarının okul bileşenleri arasında işbirliğinin sağlanmasında ortak vizyon oluşturmak için kullanılmasının gerekliliğini de belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin bileşenlerin rehberlik hizmetlerine bakış açılarındaki görev ve sorumluluk bilincine göre değişebileceğini herkesin görev ve sorumluluklarının farkında olup bunu layıkıyla yapmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Yöneticilere göre ebeveynlerin ve öğretmenlerin görevlerini liyakatli yapması işbirliği ve rehberlik hizmetlerini daha anlamlı hale getirecektir. İşbirliğinin sağlanması noktasında samimiyet, empati, dayanışma, iş ahlakı gibi tutum ve davranışların benimsenmesinin önemli olduğunu okul yöneticileri vurgulamışlardır. Yine, okul yöneticilerine göre okul içindeki iletişimin güçlendirilmesine önem verilerek okul bileşenlerinin PDR hizmetlerini desteklemesi sağlanabilir. Bundan dolayı okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine önem vermeleri, ihtiyaç duyulan kaynakları sağlayacak liderlik pozisyonuna sahip olması gerekmektedir. Bununla birlikte velilerin sürece daha fazla katılımlarının sağlanması için PDR hizmetlerinin önemini vurgulayacak toplantılar yapılmalı, öğrencilerin kendi gelişimleri için PDR hizmetlerine katılımları teşvik edilmelidir. Aktepe (2008), tarafından yapılan çalışmada PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenlerinin her birinin kendi üzerine düşen görev ve sorumluluğu yerine getirerek rolünü bilmesinin hizmetlerin yürütülmesi noktasında işbirliğini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

“İşbirliği ve Katılımın Geliştirilmesi” teması adı altında araştırmada yer alan okul rehber öğretmenleri, okul bileşenlerinin PDR hizmetleri hakkında

bilgilendirilmesinin önemini belirterek rehberlik anlayışının ve tanımını özümsemelerinin sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca okul rehber öğretmenlerin görüşüne göre işbirliğinin artması için eğitimdeki ve tüm okullardaki rehberlik algısının değişmesi, idarecilerinde bu yönde kararlar alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı tema altında araştırmaya katılan okul yöneticileri okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin okul iklimine doğrudan etki ettiğini bu durumda beraberinde PDR hizmetlerine olumlu yansıdığını böylece hem öğrencilerin hem öğretmenlerin memnuniyet düzeylerinin arttığını belirtmişlerdir. PDR hizmetlerinden tam anlamıyla verim alabilmek okul bileşenleri arasındaki işbirliğine bağlıdır. İşbirliğinin arttırılması için belirli aralıklarla seminer ve toplantılar gerçekleştirerek, eğitimler düzenleyerek okul bileşenleri arasındaki irtibatın kopmaması sağlanmalıdır. Akbaş ve Çam (2003), tarafından yapılan çalışmada okul bileşenleri arasında eşgüdümün olması durumunda okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin kalitesinin artacağı sonucuna varılmıştır. Yine araştırmanın bu sonucuyla benzer olarak Akbaş (2001), tarafından yapılan çalışmada PDR hizmetlerinin sunulmasında işbirliğinin maksimum seviyede olmasının en önemli faktörü olarak yüksek idare desteği olduğu vurgulanmıştır.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri “PDR Hizmetlerinde Yönetim ve İş Ahlakının Önemsinmesi” temasıyla daha çok okul yöneticisinin rolüne vurgu yapmışlardır. Okul rehber öğretmenleri okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin sağlanması noktasında okul yöneticisinin sergileyeceği liderlik pozisyonunun önemli olduğunu belirtmişlerdir. PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesindeki en önemli faktörün okul yönetimi olduğunu, okul yönetimlerinin PDR hizmetlerine bakış açıları, yapılan çalışmaları desteklemeleri, bileşenler arasında iletişim ve koordinasyonu sağlamaları okul bileşenleri arasında işbirliğinin artmasında önemli olarak görülmüştür. Okul rehber öğretmenlere göre etkili bir okul idaresiyle çalışıldığında okul yöneticisi-rehber öğretmen, öğretmen-öğrenci-veli bileşenleri arasındaki her yönlü işbirliği daha olumlu olmaktadır. Aynı tema altında araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine göre iş ahlakı, samimiyet, özveri, anlayış gibi tutum ve davranışların benimsenmesi okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin artması noktasında önemlidir. Bileşenler iş ahlakına sahip olmalı, yaptıkları işi sahiplenmelidir. Okul yöneticileri işbirliğinin

artması için PDR hizmetlerine gereği kadar önem vermeli ihtiyaç duyulan kaynakları sağlayacak liderlik pozisyonuna sahip olmalıdır. Okul yöneticilerine göre PDR hizmetlerinin öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirilebilmesi için okul bileşenlerinin aynı amaç etrafında toplanmış olması, aynı zamanda verilecek hizmetlere dair yeterli bilgi birikiminin ve ortak bir tutumun olması gerekmektedir. Araştırmanın sonucuyla benzer bir çalışma yapan Yeşilyaprak (2016), PDR hizmetlerinin koordine edilmesi ve yürütülmesi sorumluluğunun okul yöneticisine ait olduğunu söylemektedir. Schmidt (2013), Parmaksız ve Gök (2018) ve Yalçın, Yılmaz ve Karakaya (2018) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin PDR hizmetlerinin yürütülmesi noktasında okul bileşenlerinin görev ve sorumluluklarını bilmesi hizmetlerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi adına önemlidir. Hizmetlerin kesintisiz sunulması ve öğrencilere uygun desteği sağlamasında okul yöneticilerinin görev ve sorumluluğunun önemi yadsınamaz bir gerçektir.

“PDR Hizmetlerinin Koordinasyonu” teması adı altında araştırmada yer alan okul rehber öğretmenler PDR hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenleri arasındaki işbirliğini olmazsa olmaz koşul olarak görmüşlerdir. Hizmetlerin yürütülmesinde mutlak işbirliği şarttır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerine göre işbirliği olan okullarda PDR hizmetlerinin yansımaları doğrudan okul iklimine etki etmektedir. PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için okul bileşenleri arasındaki işbirliğinin önemine dikkat çeken yöneticiler hizmetlerin verimli yürütülmesine destek olmak gerektiğini söylemişlerdir. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul bileşenleri velilerin ve öğrencilerin PDR hizmetleri hakkında doğru bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi konusunda işbirliği yapmalı ayrıca yapılacak çalışmalara destek olarak mümkün olan en yüksek verimin alınmasını sağlamalıdır. Veliler okul ile işbirliği halinde olmalı, çocuğunun gelişimsel dönemlerine dair rehberlik servisinin öneri ve yönlendirmelerini dikkate almalıdır. Öğrenciler ise rehberlik servislerinden en verimli şekilde faydalanabilmeleri için yapılan yönlendirmelere uyarak kendilerini gerçekleştirme yolunda en fazla verimi almalıdırlar. Bunun yanında merkezi ve yerel otoritelerde rehberlik ve psikolojik danışma kültürünün eğitim sisteminin tüm bileşenlerinde yerleşmesi ve verimli işlemesi, okul-veli-öğrenci işbirliğinin sorunsuz ve sürekli şekilde devam etmesine yönelik düzenlemeler

yapmalıdır. Araştırmanın bu temasına ait sonucunu destekler nitelikte çalışma yapan Kılıççı (2006) ve Kantarcıoğlu (1987), PDR hizmetlerinin okul bileşenlerinin sorumluluğunda ortak anlayış ve işbirliği içerisinde yürütülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Siyez (2019), tarafından yapılan başka bir çalışmada okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin ortak anlayış ve işbirliği temeline dayanan bir destek süreci olduğu sonucuna varılmıştır. Yine PDR hizmetlerinin okullarda sunulması esnasında ortaya çıkan bir takım sorunların en aza indirilmesi okul bileşenleri arasında dengenin sağlanmasında işbirliğinin önemi Aliyev ve arkadaşları (2012), tarafından yapılan çalışmada belirtilmiştir. Tan’a (2012) göre okul yöneticilerinin diğer okul bileşenleri arasındaki koordinasyonu sağlamasındaki rolü önem arz etmektedir. Yeterli düzeyde koordinasyonu sağlama yetisine sahip olan okul yöneticileri ortak anlayış ve işbirliğinin sağlanmasını da olumlu yönde desteklemektedir. Yine Beesley ve Frey (2006), yaptıkları çalışmada okul yöneticileri ve diğer bileşenler arasındaki işbirliğinin sağlam temeller üzerinde oturtulması için birtakım uygulama ve çalışmaların yapılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Türkiye’de okul rehberlik ve psikolojik danışma programları ile sınıf rehberlik programlarına yönelik yapılan bazı araştırmalarda (Bayar & Ekim, 2021; Tuzgöl-Dost, 2020; Tagay & Karataş, 2018; Tagay & Çakar, 2017; Apaydın & Çakır, 2016; Düz, 2012; Konca, 2007) okul bileşenleri arasında ortak anlayış ve işbirliğinin olmadığına, gereksiz evrak yükünün rehber öğretmenler tarafından problem olarak görüldüğü dolayısıyla Bakanlık e-Rehberlik sisteminin geliştirmesinin gerektiğine yönelik sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuçları

“Ortaöğretim okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetleri programlarının ve politikalarının uygulanabilirliğine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın beşinci alt problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın bu alt probleminden okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerindeki PDR politikalarının uygulanabilirliğinin etkililiğinin artırılmasıyla ve PDR hizmetlerinin eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesiyle mümkün olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgulara bakıldığında, okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolü hakkındaki

görüşleri değerlendirildiğinde katılımcıların PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün önemli bir yere sahip olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre “PDR Programlarının Etkililiğini Arttırmak” temasında okul rehber öğretmenleri PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içinde önemli bir role sahip olduğunu fakat eğitim sisteminde rehberlik hizmetlerini uygularken bazı aksamaların olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca etkinliklerin güncellenmesi gerektiğini, eğitim sisteminin öğrenciyi akademik bilgiyle donatmak taraftarı olduğunu, PDR hizmetlerinin daha eleştirel ve gelişimsel programlar olduğunu fakat eğitim sisteminin daha kalıpcı ve geleneksel yapıların ön planda olduğunu söylemişlerdir. Yine okul rehber öğretmenleri programların güncel içeriklerle uyumlu olduğunu belirtse de yerel yönetimlerin beklentilerinin farklı ve amacı dışında anlam taşıdığını belirtmişlerdir. Aynı tema doğrultusunda araştırmaya katılan okul yöneticileri PDR hizmetlerinin toplumsal yapıdaki değişimlere cevap verecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini, programların güncel ve esnek olması gerektiğini, PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün bölgesel olarak değişiklikler gösterdiğini paylaşmışlardır.

Araştırmada, “PDR Programlarının Uygulanmasını Arttırmak” temasında okul rehber öğretmenleri PDR programlarının bilimsel dayanaktan yoksun olmaması gerektiğini, bilimsel olmayan tutumların programları başka noktalara taşıdığını, programların okulların türüne uygun hazırlanması sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticileri ise PDR hizmetleri programlarının kâğıt üzerinde eğitim sistemi içindeki rolleri tanımlansa da ancak uygulamada böyle bir durum olmadığını, okul bileşenlerinin PDR uygulamalarına bakış açılarındaki farklılıklar beklenti ve yönelimlerde meydana gelen değişimlerden dolayı eğitim sistemi içindeki rolünün tam anlamıyla anlaşılmadığını, programlarda uygulamada eksik kaldığını belirtmişlerdir. Türkiye’deki PDR programlarına bakıldığında var olan mevcut programların kâğıt üzerinde işlevsel olduğu fakat uygulamada yüzeysel, aktüellikten uzak, karmaşık, yapılmak için yapılmış olan faaliyetler olarak görülmektedir (Derebaşı, 2011; Nazlı & Er, 2010; Tokalı, 2007). Tokalı (2007), sınıf rehberlik programlarının değerlendirilmesine dair yaptığı çalışmada etkinliklerin istenilen düzeyde olmadığını ve her toplumsal ve sosyal yapıya

uygun olmadığını ifade etmiştir. Yine Yazgünoğlu, (2012); Bal Bardakçı, (2011); Derebaşı, (2011); Berber, (2010); Nazlı ve Er, (2010) tarafından yapılan başka bir çalışmada ülkemizdeki okul PDR programlarını değerlendirme süreçlerinin anlaşılır olmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırma bulgularına göre okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticileri okul PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesine yönelik birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Araştırmada yer alan okul rehber öğretmenleri “PDR Hizmetleri Programlarının Eğitim Sistemi İçindeki Rolünün Geliştirilmesi” temasında PDR hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesi için bilimsel araştırmalar yapılması gerektiğini, PDR hizmetlerinin bireye özgün hizmetler olduğunu, dolayısıyla bireysel farklılıkların ön planda olduğu eğitim programlarının hazırlanmasını ve bireysel farklılıklara dayalı bir eğitim sistemi oluşturulmasını tavsiye etmişlerdir. Aynı tema altında araştırmaya katılan okul yöneticileri, evrensel bir PDR hizmetleri anlayışı yerine toplumun sosyal ve kültürel yapısına uygun olarak dizayn edilen ve sürekli güncellenen bir hizmet olması gerektiğini, ayrıca hizmeti verenlerin güncel gelişmelere uzak kalmamaları ve kendilerini geliştirebilmeleri için eğitimlere alınması gerektiğini önermişlerdir. Çünkü okul rehber öğretmenlerin mesleki gelişimlerine önem vermek rehberlik hizmetlerinin toplumsal dinamikler ve güncel gelişmeler doğrultusunda ilerlemesine fayda sağlayacak ve böylece toplumsal yapı ve eğitim sistemi içindeki rolü daha iyi hale getirilmiş olacaktır. Yine okul yöneticilerinin görüşlerine göre PDR hizmetleri programının eğitim sistemine daha iyi adapte edilmesi için yapılan çalışmaların bilimsel verilere dayandırılması gerektiğini, her bir öğrencinin özel olduğunu, yaşanılan bölgenin farklı yapılarda olduğunu bundan dolayı çalışmaların daha fazla detaylandırılarak ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. 9. Sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yapılan bir çalışmada (Tokalı, 2007), rehberlik programlarının daha işlevsel olabilmesi gerektiğini ve bu durumu da öğretmenlere bağladığı sonucuna varmıştır. Derebaşı (2011), 12.sınıf rehberlik programlarının değerlendirilmesine yönelik yaptığı çalışmasında mevcut programların güncellenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öneriler

Araştırmada, Zonguldak İli Ereğli ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okul PDR hizmetlerine yönelik görüşlerini belirleyerek değerlendirmelerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara dayanılarak sunulan öneriler aşağıda yer almaktadır:

Politika Yapıcılara Öneriler

- PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan fiziki koşulların sağlanması için kaynak ayrılmalıdır.
- Okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin amacına uygun şekilde yürütülebilmesi için yasal düzenlemelerdeki eksiklikler giderilmelidir.
- PDR hizmetlerinin her öğrencinin ihtiyacını karşılayacak şekilde sunulabilmesi için daha fazla rehber öğretmen ataması yapılmalıdır.
- Hizmetlerin amacına hizmet edecek şekilde yürütülebilmesi için okul rehber öğretmenlerinin kadrosunun bulunduğu okuldan başka bir okula görevlendirme uygulamasına son verilmelidir.
- Okullarda yürütülen rehberlik ders saatleri arttırılmalı ve her sınıf seviyesinde yer almalıdır.
- Üniversitelerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinin ders içeriklerinin daha fazla uygulamaya dönük olması sağlanmalıdır.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- PDR hizmetlerinin etkili ve verimli olması için okul rehber öğretmenlerinin mesleki gelişimleri (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim vb.) desteklenmelidir.
- Öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik alanlardaki ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için okullarda grup çalışmalarına ağırlık verilmesi sağlanabilir.
- Ailelerin PDR hizmetleri çalışmalarına daha çok dâhil edilerek süreçte aktif rol almaları okul yönetimlerince sağlanmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma Zonguldak ilinin Ereğli ilçesini kapsamaktadır. PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi ve ortaya çıkan sonuçların genellenebilirliğinin artırılması için kapsam olarak daha geniş örneklem grubuyla çalışılabilir.
- Okul türlerindeki PDR hizmetlerinde karşılaşılan sorunların analizi farklı araştırma yöntemleriyle incelenebilir.
- Okul bileşenlerinden ailelerin ve öğrencilerin okul rehberlik hizmetlerinden beklentileri derinlemesine incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. (1990). *Trabzon İli Ortaöğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Agi, C.W. (2013). "Evaluation of the Status of Guidance Services in Secondary Schools in Rivers State, Nigeria". *Journal of Education and Practice*, 4 (23), 78-84.
- Akbaş, S. (2001). *İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Oluşturulan İşbirliğinin İncelenmesi (Adana örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbaş, S. ve Çam, S. (2003). Okullarda Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Oluşturulan İş Birliğinin İncelenmesi. 7. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri 9-11 Temmuz 2003* içinde, Malatya İnönü Üniversitesi.
- Akın, B.(2007). Rehber Öğretmenlerin Görevlerine İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri ve Algıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktepe, İ. (2008). *Psikolojik Danışmanların Yönetici ve Öğretmenlerden Mesleki Beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aliyev, R., Erguner-Tekinalp, B., Ulker, R., & Shine-Edizer, F. (2012). *The Perceptions Of School Counselors and Principals Towards New Psychological Counseling And Guidance Services In Early Childhood Education In Turkey*. *Educational Sciences: Theory And Practice*, 12(4), 3083-3098.
- Altıntaş, E., & Can, G. (Ed.). (2021). *Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik, Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aluede, O; Egbochuku, E. (2009). Teachers "opinions of school counseling programs. *Nigerian Secondary Schools Educational Research Quarterly*, 33 (1), 42-59.
- Apaydın, S. ve Çakır, S. G. (2016). Okul Yöneticilerinin PDR Hizmetlerinin Gerekliliği ve Ekililiğine İlişkin Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pegem Atıf İndeksi*, 655-668.
- Armstrong, S. A., MacDonald, J. H., & Stillo, S. (2010). School counselors and principals: Different perceptions of relationship, leadership, and training. *Journal of School Counseling*. 15 12, 2024 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ885153> adresinden alındı.

- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçelik ve Güvenirlik, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51 (1), 395-407.
- Azimli, Ö., & Akacan, B. (2017). Ortaöğretim Kademesinde Görevli Okul Yöneticilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerine İlişkin Algı ve Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12*(29), (129-150).
- Bakırcıoğlu, R. (1994). *İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, R. (2003). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakıoğlu, A., & Gayık-Asyalı, S. (2005). Rehber Öğretmenlerin Bulundukları Kariyer Evrelerine Göre Okul Yönetimini Algılayışlarının Niteliksel Olarak İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 89-110.
- Baltacı, H. Ş., & Karataş, H. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 427-460.
- Bardhoshi, G. & Duncan, K. (2009). Rural School Principals' Perceptions of The School Counselor's Role. *The Rural Educator*, 30 (3), 16-24.
- Barki, B. G., ve Mukhopadhyay, B. (2008). *Guidance and Counseling-A Manual*. New Delhi: Sterling.
- Basaran, E. (2000). *Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bayar, A., & Ekim, R. (2021). Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Bakış Açısından Rehberlik Hizmetleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 331-344.
- Baymur, F. (1971). *Okullarımızda Önemli Bir Sorun: Rehberlik*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bayraktar, V. (2018). Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme. O. S. Kesicioğlu ve B. Yıldırım Hacııbrahimoğlu (Ed.). *Erken Çocuklukta Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme İçinde* (s. 1-9). Ankara.
- Beesley, D. (2004). "Teachers' Perceptions Of School Counselor Effectiveness: Collaborating For Student Success" 125(2), 259- 270.

- Beesley, D., & Frey, L. L. (2006). Principals' Perceptions of School Counselor Roles and Satisfaction with School Counseling Services. *Journal of School Counseling*, 30, 12, 2024 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ901150> adresinden alındı.
- Berber, D. (2010). *Ortaöğretim Kurumları Onuncu Sınıf Rehberlik Programı Uygulanmalarının Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenler Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Binbaşioğlu, C.(1989). Rehberlik. Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.
- Camadan, F., & Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Okul Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 199-211.
- Can, G. (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, G. (Editör). (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Can, E. (2010). İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi. *Tarihte Elazığ 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda Sunulan Bildiri 25-26 Ekim 2009* içinde. Fırat Üniversitesi.
- Can, E., & Nikolayidis, U. (2020). Okul Yönetimine Katılım: Rehber Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1787- 1806.
- Cerswell, W. J.(2007). Qualitive Inquiry and Research Design- *Choosing Among Five Aproochaes*. London: Sage.
- Ceyhan, E. (2000). Mesleki Sorun Düzeyleri Farklı Okul Rehberlik Öğretmenlerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(13), 45-55.
- Clemens, E., Milsom, A., & Cashwell, C. (2009). Using Leader-Member Exchange Theory To Examine Principal-School Counselor Relationships, School Counselors' Roles, Job Satisfaction, And Turnover Intentions. *Professional School Counseling*, 13(2), 75-85.
- Bengisoy, A., & Özdemir, M. B. (2019). Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanının Sorunları. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(3), 189-93.
- Corey, G. (1990). Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy. *California: Brooks / Cole Publishing Company*.
- Çamdibi, M. H. (2000). Eğitim İlkeleri ve Rehberlik. İstanbul: Emre Matbaası.

- Çam, S. (2003). Okullarda Rehberlik Hizmet Alanları-Birimleri, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. G. Can (Ed.), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çam, S. (2010). Okullarda Rehberlik Hizmet Alanları-Birimleri. G. Can (Ed.). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik içinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetinkaya, B. (2007). Rehberlikte Temel Kavramlar. B. Aydın (Ed.), *Rehberlik içinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetin, S (2016). *İlkokul Öğrencilerinin Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetinkaya, B. (2009). Rehberlikte Temel Kavramlar. B. Aydın (Ed.). *Rehberlik İçinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetinkaya, B. (2014). Rehberlikte Temel Kavramlar. B. Aydın (Ed.), *Rehberlik İçinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çobanoğlu, A., & Adagideli, F. H. (2018). Bireysel Farklılıkların Önemi ve Desteklenmesi. A. Önder (Ed.). *Örneklerle Okul Öncesi Çocuklarını Değerlendirme ve Tanıma İçinde*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çöp, E., Gül, Ş., Çakır, O., & Eker, C. (2023). Okul Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(5), 2791-7037.
- Demir, M. (2010). *Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Anlayışları ve Rehberliğe Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derebaşı, Ali (2011); *Ortaöğretim Kurumları 12. Sınıf Rehberlik Programının Sınıf Rehber Öğretmenleri Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derelioğlu, Y. (2008). *Rehberlik, Rehberlik*. Gazioğlu, E.İ. & İlgar, Ş. M. (Ed.) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dikmen, Y. (2023). *Okullarda Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesindeki Rolü Hakkında Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Doğan, E. (2013). *Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Rehberlik Servisi ve Psikolojik Danışmanlara İlişkin Metaforik Algılarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Düz, C. (2012). *İlköğretim Sınıf Rehberlik Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Sınıf Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik Döneminde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9 (2), 47-58.
- Erdemir, N., & Kış, A. (2017) Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri İle İlgili Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(8), 15-23.
- Erden, M. (2011). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Eren, E. (2022). *Okul Yöneticileri Ve Öğrencilerin Görüşlerine Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Erkan, S. (2002). Rehberlik Nedir? *İlköğretimde Rehberlik*. Y. Kuzgun (Ed.), Ankara: Nobel Yayınları.
- Eryetiş, M. V. (2016). Meslek Seçimi ve Mesleki Rehberlik. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 44(44), 22-29.
- Fox, C., & Butler, I. (2007). "If You Don't Want To Tell Anyone Else You Can Tell Her: Young People's Views On School Counselling". *British Journal of Guidance & Counselling*. 35(1), 97-114.
- Glanz, E. C. (1974). *Guidance: Foundations, Principles and Techniques*. Boston: Mas.
- Glosoff, H. L., & Koprowicz, C. L. (1990). Children Achieving Potential. *An Introduction To Elementary School Counseling And State-Level Policies*. 15 01 2025 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED330917> adresinden alındı.
- Gök, M. (2016). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin/Servislerinin Okul Müdürleri Tarafından Algılanma Düzeylerinin Ölçülmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, M., Halıcıoğlu, B., & Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Gündüz, B., İnandı, Y., & Tunç, B. (2014). Okul Yöneticilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri: Betimsel Bir Çalışma. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 19-34.
- Gündüz, B., & Çelikkaleli, Ö. (2009). Okul Psikolojik Danışmanlarında Mesleki Yetkinlik İnancı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 119-133.
- Güven, M. (2006). Okullarda Rehberlik Servisleri-Hizmetleri. *A. Kaya içinde, Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, (s. 63-91). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güven, M. (2009) Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Denetimiyle İlgili Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 171-179.
- Güvenç, M. (2001). Okullarda Rehberlik Faaliyetlerinde Karşılaşılan Güçlükler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gysbers, N. C. & Henderson, P. (1997). Comprehensive Guidance Programs That Work-2. *Greensboro: ERIC/CASS Publications*.
- Hackney, H., & Cormier, S. (2008). *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı* (T. Ergene, & S. Aydemir Sevim, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Halmatov, S. (2014). *Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişim Süreci*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hamamcı, Z., & Türk, F. (2018). Okul Öncesi ve İlkokulda Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Z. Hamamcı & F. Türk (Ed.), *Okul Öncesi ve İlkokulda Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde* (s. 79-99). Ankara: Nobel.
- Hamamcı, Z., Murat, M. ve Esen Çoban, E. (2004). Gaziantep’teki Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Sorunlarının İncelenmesi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Hatunoğlu, A., & Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- Hatunoğlu, B.Y. (2021). Okul İdarecilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Dair İzlenimleri: Betimsel Bir Araştırma. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 10(2), 119-129.
- Hayes, R. L., Nelson, J., Tabin, M., Pearson, G., & Worthy, C. (2002). Using Schoolwide Datato Advocate For Student Success. *Professional School Counseling*, 6(2), 86-95.

- Hıdır, A. (2010). *Ortaöğretim Kurumlarında Sunulan Rehberlik Hizmetlerinin Öğrenci Kazanımlarının Amacına Ulaşma Düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Humpreys, J. A. and Traxler, A. E. (1954). *Guidance services*. Chicago: SRA.
- Işıkgöz, M. (2017). Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Kayseri İli Örneği). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1-2.
- İçtüzzer, E (2017). *Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İlgar, M.Z., & Can, G. (Ed.). (2005). Rehberliğin Başlıca Türleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- İlgar, L. (2008). Rehberlikte Hizmet Alanları. E.İ. Gazioğlu & Ş.M. İlgar (Ed.), *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Rehberlik içinde* (s. 43-73). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- İlgar, L. (2010). Rehberlikte Hizmet Alanları-Servisler. E. İşmen Gazioğlu & Ş. Mertol İlgar (Ed.). *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Rehberlik içinde* (s. 275-297). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kantarcıoğlu, S. (1974). *Rehberlik*. Ankara: Daily News.
- Kantarcıoğlu, S. (1987). *Orta Dereceli Okul Öğretmenleri İçin Rehberlik El Kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Karaca, R., & İkiz, E. (2010). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış*. Ankara: Nobel.
- Karagüven, H., & Cengizhan, S. (2005). Öğretmenlere Göre Meslek Lisesi Öğrencilerinin Rehberlik Gereksinimleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(22), 171-184.
- Karataş Z., & Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (psikolojik danışman) Görüşlerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 427-460.
- Karataş,İ.,H, & Polat, M. (2013). Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerine Bakış Açıları Üzerine Okul Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 105-124.

- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Karataş, K., & Sönmez, N. (2019). Lise Öğrencilerinin Rehberlik Hizmetlerine ve Rehber Öğretmene İlişkin Görüşleri: Metaforik Bir Analiz. Lise Öğrencilerinin Rehberlik Hizmetlerine ve Rehber Öğretmene İlişkin Görüşleri: Metaforik Bir Analiz. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(3), 915-934.
- Kaya, A. (2007). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, A. (2011). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kemertaş, İ. ve Otrar, M. (2004). Okullarda Rehberlik Servisleri. C. Karagözoğlu & İ. Kemertaş (Ed.). *Eğitimde Üçüncü Boyut Psikolojik Danışma ve Rehberlik içinde*. İstanbul: Birsan Yayınevi.
- Kepçeoğlu, M. (1985). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Kepçeoğlu, M. (1986). Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamalarının Temel Sorunları. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 103-113.
- Kepçeoğlu, M. (1990). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Kepçeoğlu, M. (1994). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Özerler Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (1996). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Özdemir Ofset Basın Yayın.
- Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Keskin, C. (2022). *Anaokullarında Yürütülen Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Yönetici Öğretmen ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Khan, S. B. (2010); Need Assessment On The Provision Of Guidance Services At High School Level In Pakistan. *International Journal of Academic Research*, 2(6).
- Kılıç, F. (2010). *İlköğretim Birinci Kademe Yönetici, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Rehber Öğretmenin Rehberlik Görevleri İle İlgili Bilgi Düzeyi ve Okul Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kılıççı, Y. (2006). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koç, M. (2010). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri. M. Güven (Ed.). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde* (s. 50-68). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koçer, D. (2005). *Okulda Uygulamalı Rehberlik*. Ankara: Primit Yayıncılık.
- Kok, J. K., Low, S. K., Lee, M. N., & Cheah, P. K. (2012). "The Provision of Counselling Services in The Secondary Schools of Perak State, Malaysia". *2012 2nd International Conference on Social Science and Humanity*. 31(1). 1-6.
- Konca, F. (2007). *İlköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Korkut, F. (2003). Okullarda Önleyici Rehberlik Hizmetleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 11(20), 27-40.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (1990). Rehber ve Psikolojik Danışmanların Algıladıkları Mesleki Sorunlar. *Eğitim Bilimleri 1.Ulusal Kongresi Bildirileri*, s.307-313.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (1972). Kendini Gerçekleştirme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(1), 162-178.
- Kuzgun, Y. (1992). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2002). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlık*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (Editör). (2006). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2014). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Nobel.
- Maslow A. H. (1970). *Motivation and Personality*. Harper & Row (Ed.), Publishers, New York.
- MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. (2020,14 Ağustos). T.C. Resmî Gazete (Sayı 31213).

- MEB. (2020, 8 14). Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmi Gazete (31213)*. 15 02 2025 tarihinde https://Orgm.Meb.Gov.Tr/Meb_İys_Dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_Ve_Psikolojik_Danışma_Hizmetleri_Yönetmeliği_2. adresinden alındı.
- Meşeci, F., Özcan, N., & Bozdemir ., P. (2007). Öğretmen ve Müdürlerin Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisine Yönelik Algıları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2007), 157-171.
- Meyvecioglu, Y. (1986). *Rehberlik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Araştırmaları Merkezi Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Sayı: 28758.
- Modo, F., Mogbo, I., Sanni K. & Uwah, C. (2013). “Guidance And Counseling Services İn Secondary School As Coping Strategy For Improved Academic Performance Of Students İn Akwa Ibom State, Nigeria. *Researchon Humanities and Social Sciences*. 3(4), 76-84.
- Nazlı, S., & Er, K. O. (2010). İlköğretim Sınıf Rehberliği Programının Değerlendirilmesi. *Balikesir University Journal of Social Sciences Institute*, 12(22).
- Nazlı, S. (2014). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Onur, M. (1997). *Giresun İli Merkez Liselerindeki Yönetici, Öğretmen ve Öğrencilerin Rehberlik Anlayışlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Otrar, M. (2009). *Rehberlik Türleri*. S. Akbaba ve A. Bilgin (Ed.). *Rehberlik İçinde* (s. 43-82). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Owen, K. F., & Owen, D. W. (2008). Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve İşlevleri: Yöneticiler ve Psikolojik Danışmanların Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41 (1), 207-221.
- Özabacı, N., Sakarya, N., & Doğan, M. (2008). Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11(19), 8-22.
- Özabacı, N. (2010). *Rehberlikte Hizmet Türleri*. E. Göçmen Gazioğlu & G. Mertol (Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Özbaş, M., & Yalçın, S. (2017). Okul Müdürlerinin Rehberlik Hizmetlerinin Yönetimine İlişkin Performansları Konusunda Psikolojik Danışman Görüşleri. *International, Journal Of Eurasia Social Sciences* 8(26), 62-77.

- Özbay, Y. (2003). *Kişisel Rehberlik, Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. G. Can (Ed.), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özbay, Y. (2008). Kişisel Rehberlik. İçinde G. Can(Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (s. 118-146). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özbay, Y. (2010). Kişisel Rehberlik. G. Can (Ed.). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde* (s. 117-147). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdemir, S., & Sezgin, A.G.F. (2002). Etkili Okullar ve Öğretim Liderliği. *Kırgızistan Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 266-282.
- Özdemir, E. (2008). *Anadolu Liselerinde Görev Yapan İdareci ve Öğretmenlerin Rehberlik Hizmetlerini Benimseme Düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgüven, İ. E. (1999). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özgüven, E., Can, G., Yeşilyaprak, B., Yıldırım, İ., Türküm, S., Ceyhan, E., & Ceyhan, A. (2002). *Açık Öğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı Rehberlik Dergisi*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Hizmetleri Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkaya, G. M. (2012). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Yöneticilerin Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özoğlu, S. (1997). *Çağdaş Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özoğlu, S. Ç. (1997). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özoğlu, S. (2007). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Öztemel, K.(2000). *Kendini Ayarlama Becerileri Algılamaları Farklı Öğretmenlerin Rehberlik Anlayışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Öztürk, A. (1999). Lise Öğretmenlerinin Rehberlik Hizmetlerini Anlama Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, D., N. (2018). *Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik Hizmetlerine Ve Rehber Öğretmenlere Yönelik Tutum ve Davranışlarının Rehber Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Page, B. J., Pietrzac, D. R. & Sutton, J. M. (2001). National Surver of School Counselor Supervision. *Counselor Education and Supervision*, 41(12), 142-150.
- Parmaksız İ., & Gök A. (2018). Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47(47),247-265.
- Paskal, K. (2001). *İlköğretim Okulu Müdürlerinin Bu Okullarda Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin Görevleri ve Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Bilinçlilik Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Peker, A., & Kaygusuz, C. (2009). Genel ve Meslek Liselerindeki Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklenti Düzeylerinin İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 96-110.
- Perusse, R., Goodnough, G. E., Donegan, J. & Jones, C. (2004). Perceptions Of School Counselors And School Principals About The National Standards for School Counseling Programs and The Transforming School Counseling Initiative. *Professional School Counseling*, 7 (3), 152-161.
- Poyraz, C. (2007). *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Ruttoh, M.J.K. (2015). “Planning and Implementation of Guidance And Counseling Activities İn Secondary Schools: A Case of Kamariny Division of Keiyo District, Kenya”. *Journal of Education and Practice*. 6(5), 1-5.
- Sarantakos, S. (2013). *Social Research*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sarıbaş, S. ve Babadağ, G. (2015). Temel Eğitimin Temel Sorunları. *Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction*, 3(1), 18-34.
- Saymaz, İ., & Özkan, M. (2023). Okul Yöneticilerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Tutumları: Farklı Demografik Değişkenler Üzerinden İnceleme. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 5(10), 124-149.
- Schmidt, J. J. (2013). *Counseling in Schools: Essential Services And Comprehensive Programs*. Boston: Allyn and Bacon.

- Sculli, N. (2011). Assessing The Counseling Needs of High School Students: *The Role of Needs Assessments In Comprehensive School Counseling Programs (CSCPS) And The Asca National Model (Master's Thesis)*. The College at Brockport, New York.
- Shertzer, B. ve Stone, S.C. (1971). Fundamentals of Guidance. Fourth Edition. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Shi, Q., Liu, X., & Leuwerke, W. (2014). "Students' Perceptions of School Counselors: An investigation of Two High Schools in Beijing, China". *The Professional Counselor*, 4(5). 519-530.
- Shoffner, M. F. & Williamson, R. D. (2000). Engaging Preservice School Counselors And Principals In Dialogue And Collaboration. *Counselor Education and Supervision*, 40 (2), 128-131.
- Selçuk, Z. (2002). *Bireyi Tanıma Teknikleri, İlköğretimde Rehberlik*. Y. Kuzgun (Ed.), Ankara: Nobel Yayınları.
- Keiyinci, S. (2022) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin Rehber Öğretmen Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Siyez, M. D. (2019). Yıllık Psikolojik Danışma Faaliyetlerinin Planlanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi. B. Aydın (Ed.), *Rehberlik* (s .279-327). Ankara: Pegem Akademi
- Soykatırcı, M. (2004). *Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Bakış Açıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, C. (Ed.). (2015). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, C. (Ed.). (2015). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi. Tahaoğlu, F. ve Gedikoğlu, T. (2009) *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. (15)58, 274-298.
- Tagay, Ö., & Çakar, F. S. (2017). Okullarda Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Okul Psikolojik Danışmanlarının Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1168-1186.
- Tagay, Ö., & Karataş, Z. (2018). Okul Psikolojik Danışmanlarının E-Rehberlik Modülü Kapsamında Rehberlik Hizmetlerinin Planlanmasına İlişkin Görüşleri. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 31-43.
- Tagay, Ö. (2018). Okul Öncesi Eğitimde Çocuğu Tanımanın Önemi. A. Önder (Ed.). *Okul Öncesi Dönemde Çocukları Değerlendirme ve Tanıma Teknikleri İçinde*. Ankara: Eğiten Kitap.

- Tamtürk, E.(2016). *Ortaokul Öğretmenlerinin Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.(Ünye İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tan, H. (1986). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: MEB.
- Tan, H., & Baloğlu, M. (2006) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tan, H. (2012). Ülkemizde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Çalışmalarında Gelişmeler ve Sorunları. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 11(0), 33-48.
- Tatlıoğlu, K. (1999). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcuoğlu, S. (2009). Psikolojik Danışma. B. Aydın (Ed.). *Rehberlik İçinde* (s. 211-252). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türküm, A. S. (2007). Üniversite gençliğine yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri. R. Özyürek, F. Korkut Owen & D.W. Owen (Ed.), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler* içinde. Ankara: Nobel.
- Ültanır, E. (2000). Okul Psikologluğu ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Meslekleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Milli Eğitim Dergisi*. 148(148), 9-16.
- Ültanır, E. (2003). *İlköğretim 1. Kademedeki Rehberlik ve Danışma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Üstün, A. & Yiğit, A. (2022). “Mesleki Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(54), 827-839.
- Uzun, İ.(2018). *Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Psikolojik Danışman ile İlgili Metaforik Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uz Baş, A. (2009). Rehberlikte Hizmet Türleri. B. Aydın (Ed.), *Rehberlik içinde..* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 83-116.
- Ünal, A., & Ünal, E. (2010). Öğretmen ve Öğrencilerin Rehber Öğretmeni Algılamalarına İlişkin Bir Durum Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 919-945.

- Üre, Ö., & Yılmaz, H. (1997). *Eğitim Psikolojisi Ders Notu*. Konya: Günay Ofset.
- Üre, Ö. (2014). Mesleki Rehberlik. M. E. Deniz & A. Erözkan (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde* (s. 199). Ankara: Maya Akademi.
- Yalçın, S., Yılmaz, M., & Karakaya, Y. (2018). Okul Yöneticilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerine İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 662-675.
- Yaycı, L. (2010). Okullarda Rehberlik Hizmetleri. M. Güven (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde*. Ankara: Anı Yayıncılık, 70-86.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. Ankara: Nobel.
- Yeşilyaprak, B. (2015). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*.
- Yılmaz, H., & Üre, Ö., (2004). *Rehberlik*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yılmaz, M. T. (2010). Okullarda Rehberlik Servisi Hizmeti. E. Deniz (Ed.) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Maya Akademi, 47-82.
- Yılmaz, M. T. (2014). Okullarda Rehberlik Servisi Hizmeti. M. E. Deniz ve A. Erözkan (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde* (s. 61). Ankara: Maya Akademi.

- Yorgun, A., Mert, S., & Köksal, G. (2019). Okul Yöneticileri ve Okul Psikolojik Danışmanları Perspektifinden Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin İncelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 166-198.
- Yüksel-Şahin, F. (2018). Psikolojik Danışmanlar İçin El Kitabı. Ankara: Nobel Yayınevi Basım Dağıtım.
- Yüksel Y. M. (2019). Özel Eğitim ve Rehberlik. B. Aydın (Ed.), *Rehberlik*. Pegem Akademi, 254-278.
- Zalaquett, C. P. & Chatters, S. J. (2012). Middle School Principals' Perceptions Of Middle School Counselors' Roles and Functions. *American Secondary Education*, 40 (2), 89-103.

EKLER

Ek 1: Görüşme Formu (Okul Rehber Öğretmenleri, Okul Yöneticileri)

GÖRÜŞME FORMU
Görüşme Numarası:
Görüşme Tarihi:
Görüşme Yeri:
Görüşme Başlama Saati:
Görüşme Bitiş Saati:

KİŞİSEL BİLGİLER
Cinsiyet:
Yaş:
Eğitim Düzeyi:
Yöneticilikteki Hizmet Süresi:
Öğretmenlikteki Hizmet Süresi:
Okuldaki Hizmet Süresi:

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ danışmanlığında yürütülmektedir. “Ortaöğretim Rehber Öğretmenleri ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında amacım ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul rehber öğretmenleri ve okul yöneticilerinin okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik görüşlerini değerlendirerek ortaya koymaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler hiçbir kişi ve kurumlarla paylaşılmayacak yalnızca araştırmada kullanılacaktır. Araştırma sonuçları yazılırken kişisel bilgileriniz kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır. Sizin için bir sakıncası yoksa görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Görüşmeyi istediğiniz zaman sonlandırabilirsiniz. Görüşmenin yaklaşık 30-35 dakika süreceğini tahmin ediyorum. Katılımınız ve katkınız için şimdiden teşekkür ederim. İzin vererseniz sorulara başlamak istiyorum.

Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Ereğli Eğitim Fakültesi
Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Seyhan ÖZDEMİR
Okul Rehber Öğretmeni
Yüksek Lisans Öğrencisi

GÖRÜŞME SORULARI

- 1.** Okul Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiği ve yararlılığı hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 2.** Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?
- 3.** Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan kaynaklar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Varsa önerilerinizi belirtir misiniz?
- 4.** Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama konusundaki düşünceleriniz ve önerileriniz nelerdir?
- 5.** Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde okul bileşenlerinin (yönetici, rehber öğretmen, öğrenci, veli, öğretmen) işbirliğine yönelik yaklaşımları hakkında neler düşünüyorsunuz? Bu konuda okul bileşenlerinden beklentileriniz nelerdir? Hizmetlerin yürütülmesi adına okul bileşenlerinin işbirliğinin artması için önerileriniz nelerdir?
- 6.** Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolü hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 7.** Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarının eğitim sistemi içindeki rolünün geliştirilmesi hakkındaki önerileriniz nelerdir?

Ek 2: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.10.2024-508014

Kurum Kayıt Tarihi ve Sayısı: 11.09.2024/494086	Protokol No:794
--	-----------------

03.10.2024

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Ses ve Görüntü Kayıtları
BAŞLIK:	Ortaöğretim Rehber Öğretmenleri ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Zonguldak Ereğli Örneği
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ
YARDIMCI ARAŞTIRMACI:	Seyhan ÖZDEMİR
KARAR:	UYGUN

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Şaban ÇELİKOĞLU
Başkan

Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK
Üye

Prof. Dr. Ahmet EFİLOĞLU
Üye

Prof. Dr. Mehmet CURAL
Üye

Doç. Dr. Yücel NAMAL
Üye

Prof. Dr. Tülay KUZLU AYYILDIZ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çağatay BÜYÜKUYSAL
Üye
Katılmadı

29.05.2014 Tarih ve 2014/08-13 Sayılı Senato Kararı ile Kabul Edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?ek=5319&eD=BSRSU08DML&eS=508014> adresinden yapılabilir.

Ek 3: Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi

**T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI**

SEYHAN
ÖZDEMİR

Yeni Başvuru

Başvurularım

Görüş ve Öneri Bildir

Dikkat Edilecek Hususlar

Başvuru Bilgileri

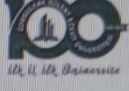
Başvuru Durumu: Onaylandı

Başvuru No: MEB.TT.2024.012884 **Başvuru Tarihi:** 23.12.2024 **Uygulama Başlama Tarihi:** 31.12.2024
Uygulama Bitiş Tarihi: 31.12.2025

Kişisel Bilgiler

Ek 4: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Enstitü Yönetim Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.10.2024-516658

 T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YÖNETİM KURULU KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ
28.10.2024

TOPLANTI NO
2024/40

MADDE 05 Tez Konusu Belirleme Seyhan ÖZDEMİR	Enstitümüz Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı 235282127003 numaralı Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programında tez danışmanlığı Prof. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHI tarafından yürütülen Seyhan ÖZDEMİR'in Anabilim Dalı Başkanlığının 22.10.2024 tarih ve 514512 sayılı teklifi doğrultusunda "ZBEÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin 23/1. maddesi uyarınca tez konusunun "Ortaöğretim Rehber Öğretmenleri ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Zonguldak Ereğli Örneği" olarak belirlenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.
---	--

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Seyhan ÖZDEMİR

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Aldığı Sertifikalar :

Uzmanlık Alanı :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Felsefe	Atatürk Üniversitesi	2003
	Çocuk Gelişimi	İstanbul Üniversitesi	2022
Y. Lisans	Eğitim Bilimleri (Tezsiz Y.Lisans)	Gazi Üniversitesi	2009
	Eğitim Yönetimi (Tezli Y.Lisans)	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2025

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Öğretmen	Şırnak/Cizre Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	2011
Öğretmen	Şırnak/Cizre Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu	2012
Öğretmen	Zonguldak/Ereğli Kızılca Ortaokulu	2015
Öğretmen	Zonguldak/Ereğli Hatice Erdem Denizcilik MTAL	2019

Eserler :

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

A1.

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

B1. Özdemir S. (2025). Ortaöğretim Rehber Öğretmenleri ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Tarihte Antalya Ases VIII. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi 1-2 Mart 2025* (s.230-231) içinde, Antalya, Asses puplication.

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C1. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar:

C1.1.

C2. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

C2.1.

D. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

D1.

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

E1.

F. Sanat ve tasarım etkinlikleri:

F1.....

G. Diğer yayınlar: *(Yukarıdaki maddelerde yer alan başlıklardaki kategorilere girmeyen ve belirtilmek istenen tüm eserler bu maddenin altında belirtilecektir.)*

G1.....

